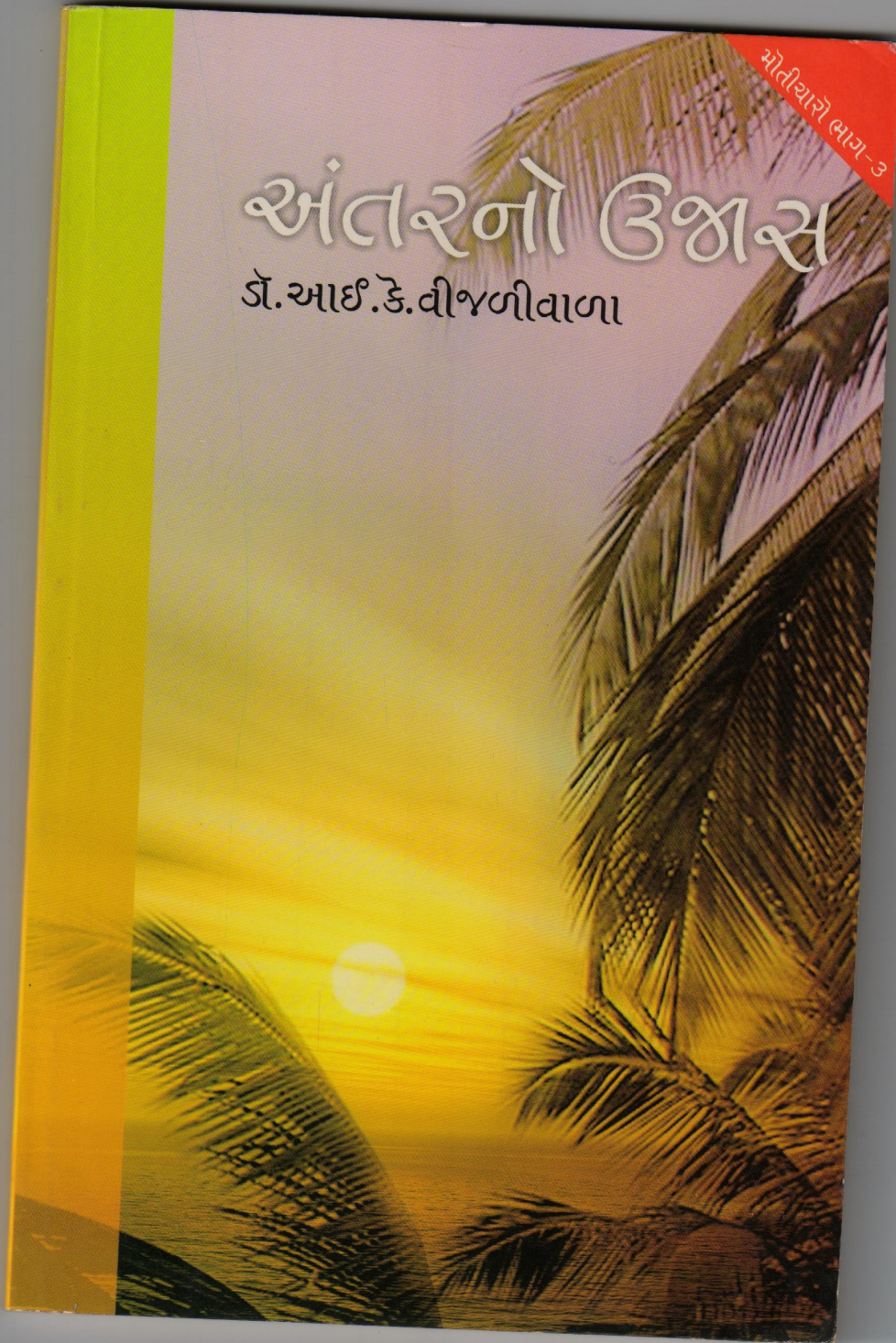

અંતરનો ડિજસ

ડૉ. આઈ.કે.વીજનીવાળા

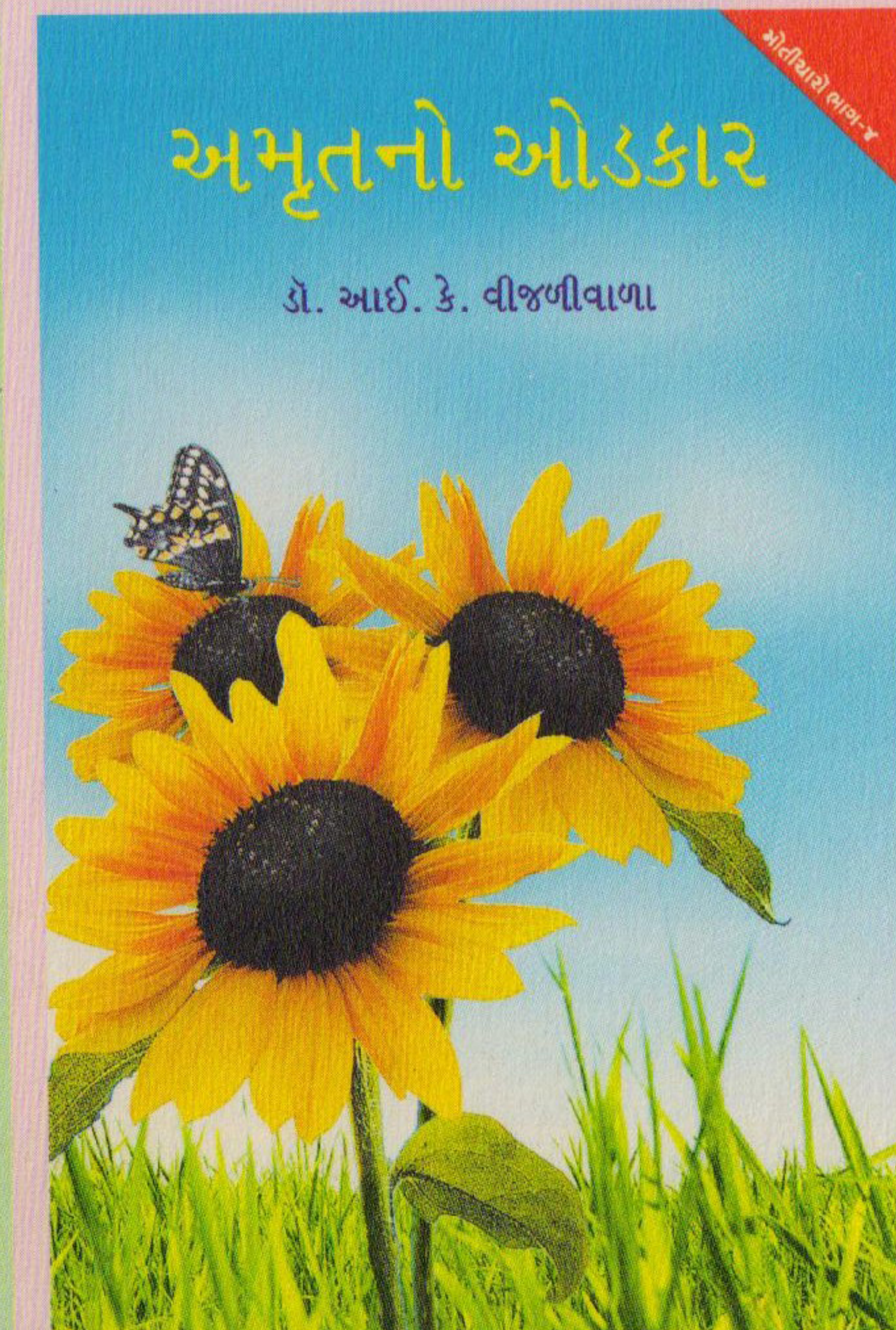
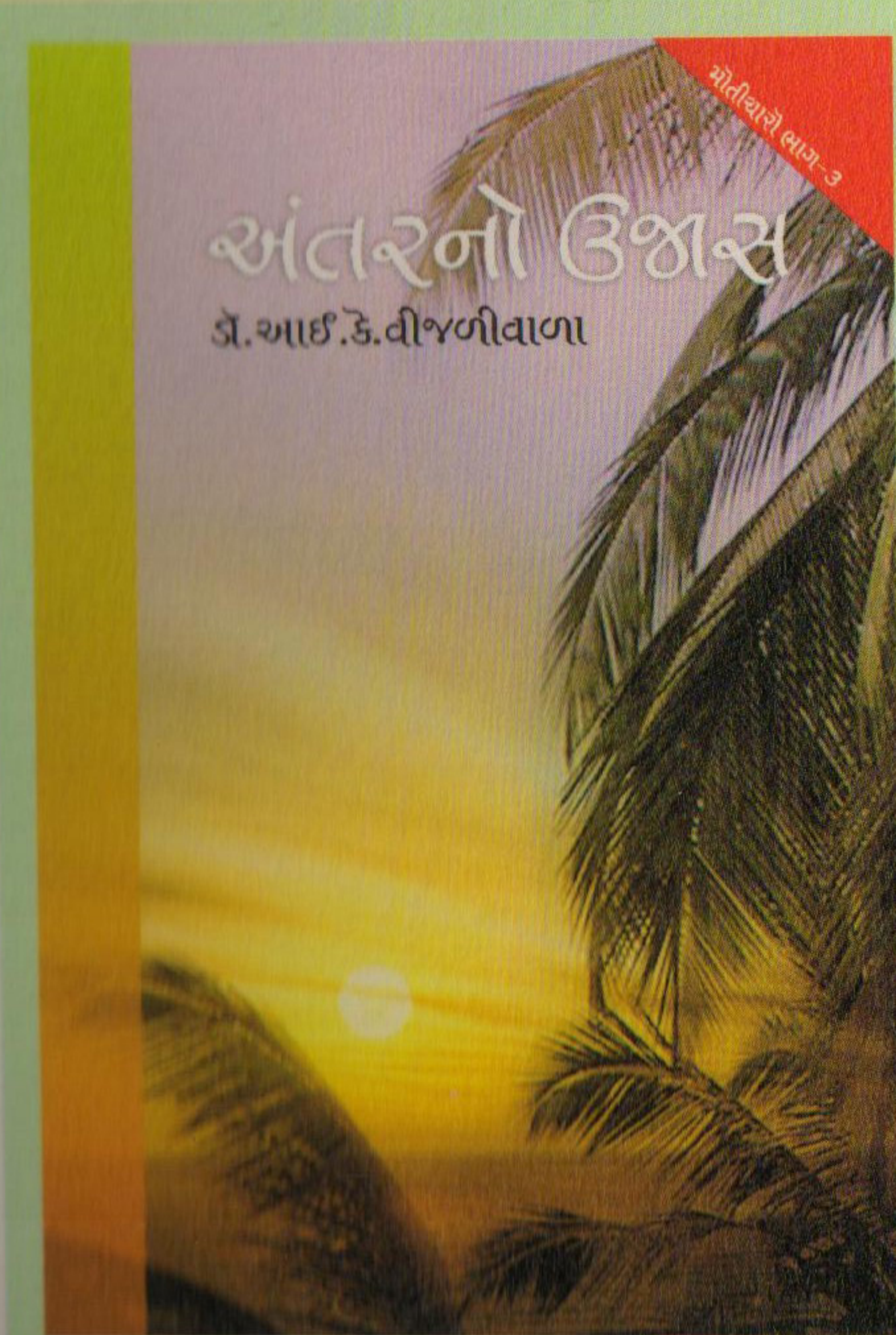
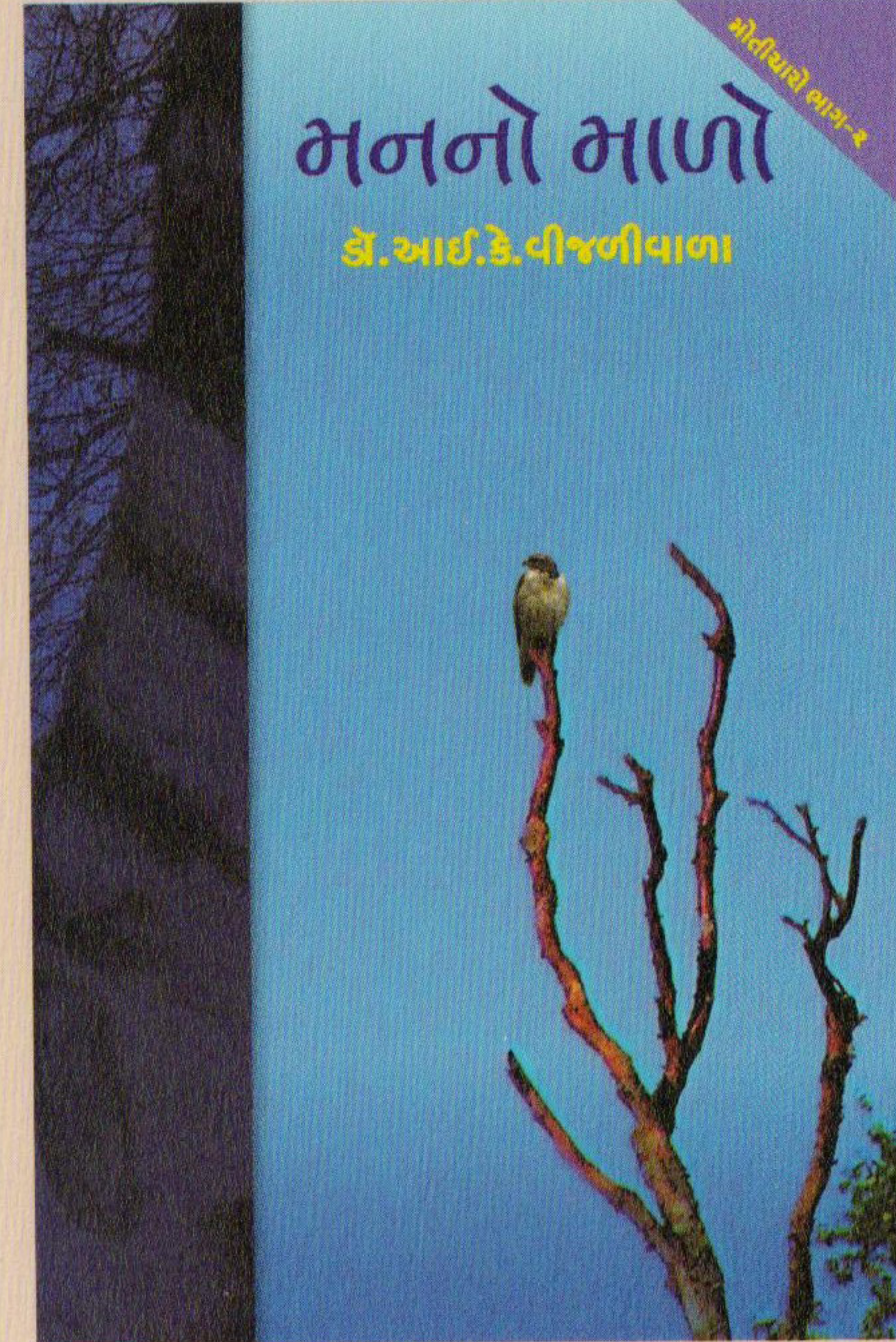
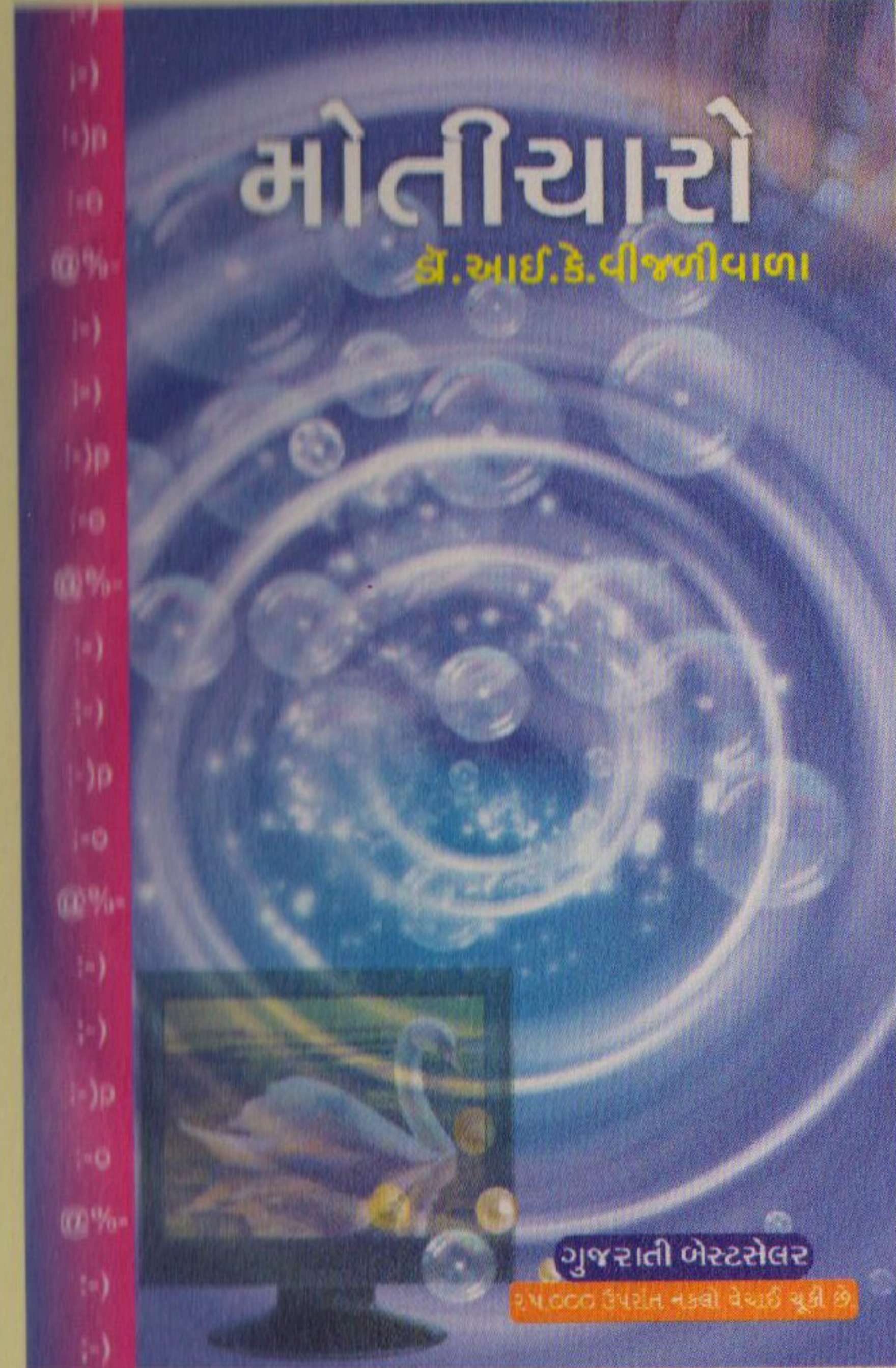
મોતીયારો ભાગ-૩

VISIT...

LANZAROTE
Caliente.COM

ડૉ. આઈ. કે. વીજળીવાળા લિખિત
લાખો લોકોને પ્રેરણા આપનાર પુસ્તકો

DEVRAJ

DUA MEIN YAAD RAKHNA

અંતરનો ઉજાસ

(મોતીચારો - ૩)

ડૉ. આઈ. કે. વીજળીવાળા

આર. આર. શેઠ એન્ડ કંપની પ્રા. લિ.

પુસ્તક પ્રકાશક અને વિકેતા

૧૧૦/૧૧૨, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ

કેશવભાગ

મુંબઈ ૪૦૦ ૦૦૨

ટેલિ. (૦૨૨) ૨૨૦૧૩૪૪૧

‘દ્વારકેશ’

રોયલ એપાર્ટમેન્ટ પાસે, ખાનપુર

અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૦૧

ટેલિ. (૦૭૯) ૨૫૫૦૬૫૭૩

Web : www.rrsheth.com

E-mail : sales@rrsheth.com

અનુક્રમ

પ્રાર્થનાના શબ્દો	૧
ભગવાનનો ઓરડો	૩
શ્રદ્ધા	૬
શું ભગવાન આજે પણ આપણી સાથે વાત કરે ખરો?	૮
પોતાના પુત્રોના હૃદયારાને એક પિતાનો પત્ર!	૧૨
કમનસીબ	૧૪
બે વરુ	૧૬
નરક અને સ્વર્ગ	૧૭
ચમત્કારની કિંમત	૧૮
ટેબલકલોથ	૨૧
સૌથી અમીર માણસ	૨૫
સુખની પૂછડી	૨૮
ઉપદેશ	૨૯
એસિક અને ઘરડો માણસ	૩૧
ગુલાબનું ફૂલ	૩૪
કાર્લ	૩૭
ડૉ. પોલ મેન્સફિલ્ડ - ઓફિસ ઉપરના માળે	૪૧
નાનકડો ફાયરમેન (આગ ઓલવવાવાળો)	૪૩
ગરીબ છોકરી અને શિયાળાની રાત	૪૬
કાળનો દાતા	૪૯
લાકડાની પેટી	૫૨
ભગવાને બચારે પિતાની રચના કરેભૂ	૫૩
ભેટ	૫૬
ભગવાનની કૃપા	૬૦
હું એટલું શીખ્યો છું... ..	૬૧
સારા પોલીસમેનની પ્રાર્થના	૬૪
શેતાનની ચાલબાજી	૬૬
મારા મિત્રોને વિનંતી... ..	૬૮
બાળકો અને ભગવાન!	૭૦

પ્રાર્થનાના શબ્દો

ભરવાડનો એક નાનકડો છોકરો એક ચર્ચની બાજુની ખુલ્લી જગ્યામાં પોતાનાં ઘેટાં ચરાવી રહ્યો હતો. રવિવારની સવાર હતી. સામૂહિક પ્રાર્થના માટે લોકો ચર્ચમાં આવી રહ્યા હતા. આ તરફ પ્રથમ વખત જ આવી ચડેલા એ બાળકે ચર્ચ તેમજ સામૂહિક પ્રાર્થના એ બેમાંથી એકેય અંગે ક્યારેય કંઈ પણ સાંભળેલું નહીં. હા! ભગવાન વિશે પોતાના કુટુંબમાંથી થોડુંક સાંભળેલું હતું. પણ આટલા બધા માણસોને સવાર સવારમાં એક જ ઇમારતમાં જતા જોઈને એને ખૂબ જ નવાઈ લાગી. કુતુહલવશ એણે ત્યાંથી પસાર થતાં એક માણસને પૂછ્યું કે બધા ક્યાં જાય છે? આ ઇમારત શેની છે અને બધા શું કરવા એક જ ઇમારતમાં જઈ રહ્યા છે? પેલા માણસે જવાબ આપ્યો કે એ બધા માણસો ચર્ચની ઇમારતમાં ભગવાનને પ્રાર્થના કરવા માટે જઈ રહ્યા છે. પેલા બાળકને નવાઈ લાગી. એણે ફરીથી પૂછ્યું કે પ્રાર્થના એટલે શું? જવાબમાં પેલા માણસે કહ્યું કે, 'પ્રાર્થના એટલે ભગવાનને કહેવાતા એવા શબ્દો કે જેમાં આપણી માગણી, ભગવાન પ્રત્યેની લાગણી અને કંઈ ખોટું કયું હોય તો તેનો પસ્તાવો વગેરે બધું જ આવી જાય!' એટલું કહીને એ માણસ આગળ વધી ગયો.

ચર્ચનો ઘંટારવ શરૂ થયો. સવારના શાંત વાતાવરણમાં પડવાતા એ અવાજથી એ બાળકને પણ રોમાંચ થઈ ગયો. આટલા બધા માણસો એકસાથે ભગવાનને પ્રાર્થના કરશે? એ વિચાર આવતાં જ એના મનમાં પણ પ્રાર્થના કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા થઈ આવી. પણ એને પ્રાર્થના તો આવડતી નહોતી, છતાં એ ઘૂંટણિયે પડી ગયો, હાથ જોડ્યા, પછી એના એકડિયાના ધોરણમાં શિખવાડાતી એબીસીડી બોલવાનું શરૂ કરી દીધું. આંખ બંધ કરીને એ જોર જોરથી 'એ, બી, સી, ડી, ઇ, એફ, જી, એચ... ..' એમ બોલવા લાગ્યો.

બાજુમાંથી પસાર થઈ રહેલા એક માણસને આ બાળકને જોરજોરથી એ, બી, સી, ડી બોલતો સાંભળીને નવાઈ લાગી. એણે એને પૂછ્યું કે, 'એ છોકરા! આ શું કરે છે?'

'ભગવાનને પ્રાર્થના કરું છું!' આંખો ખોલીને એણે બાળસહજ નિખાલસતા સાથે જવાબ આપ્યો.

'પણ અહ્યાં તું તો એ, બી, સી, ડી બોલે છે. એવું કેમ?'

'મને પ્રાર્થના કરતાં આવડતું નથી ને એટલે હું એબીસીડી બોલું છું. મારે જે કંઈ કહેવું છે એ કહેતાં મને આવડતું નથી, પણ ભગવાન તો એ જાણે જ છે ને?'

અંતરનો ઉજસ

હું એ, બી, સી, ડી બોલું છું એમાંથી એ યોગ્ય શબ્દો લઈ એનો યોગ્ય જગ્યાએ ઉપયોગ કરીને સમજ જશે! જવાબ આપી ફરીથી એ છોકરો આંખ બંધ કરી એ, બી, સી, ડી બોલવા માંડ્યો!

બાળકને પ્રશ્ન પૂછનાર એ માણસ બે ક્ષણ ઊંડા વિચારમાં પડી ગયો. એની આંખોમાં આંસુ ભરાઈ આવ્યાં. ચર્ચમાં જવાનું માંડી વાળી એ પણ પેલા બાળકની બાજુમાં ઘૂંટણિયે પડી ગયો. આંખો બંધ કરી, બંને હાથ જોડીને એણે પણ એ, બી, સી, ડી બોલવાનું શરૂ કરી દીધું!

Join Our Telegram Channel
For Books And Magazines
@magazineandbookpdf

ग्रुप जॉइन करने के लिए पहले
telegram आप अपने मोबाइल में
डाउनलोड करने बाद यहा **LOGO** पे
क्लिक कीजिए.

ભગવાનનો ઓરડો

એક ખૂબ પૈસાદાર માણસ હતો. એનું ઘર એટલા વિસ્તારમાં સૌથી સુંદર હતું. એક એકથી ચડિયાતા ઓરડાઓ અને ઉત્કૃષ્ટ રાચરચીલું. ઓરડાઓની સજાવટ પણ એણે દેશવિદેશથી મેળવેલાં તેલચિત્રો અને દુર્લભ શિલ્પોથી કરેલી. બધા જ ઓરડાઓમાં પૂજાનો ખંડ તો એણે ભેઠકખંડ કરતાં પણ વધારે સજાવેલો. ઘરના ઉપરના માળે પાછળના ભાગમાં સૌથી શાંત ખૂણામાં પૂજાખંડ આવે તેવી ગોઠવણ કરેલી. પૂજાના ખંડની સજાવટમાં ક્યાંય કશી જ ખામી નથી રહી ગઈ તેની ખાતરી કરી લીધા પછી એણે ભગવાનને આમંત્રણ આપ્યું.

ભગવાન આવી પહોંચ્યા. એમને પ્રણામ કરી, યથાધોગ્ય સ્વાગત કરી હરખભેર પેલો માણસ એમને ઉપરના માળે આવેલ પૂજાખંડ સુધી લઈ ગયો. ત્યાં રાખેલા આસન પર ભગવાનને બિરાજવા કહ્યું. મંદ મંદ હસતા ભગવાન આસન પર બેઠા. પેલા માણસે કહ્યું, 'ભગવાન! મારા નાથ! મારા પર તમે ખૂબ કૃપા કરી છે. આજથી આ પૂજાખંડ તમારો છે. તમે અહીં જ રહેજો. તમારા માટે મેં સંપૂર્ણ વ્યવસ્થા કરી જ રાખી છે.' ભગવાને સંમતિભાવથી મસ્તક હલાવ્યું. પ્રભુને પગે લાગીને એ માણસ નીચે આવ્યો. આનંદ સાથે પોતાના કામમાં પરોવાયો. સાંજ ક્યારે પડી ગઈ એનો એને ખ્યાલ પણ ન રહ્યો.

અર્ધા રાતે સુખ્ય દ્વાર પર ધડાધડી સંભળાઈ. એ માણસ ઊઠી ગયો. રાત્રિના બે વાગ્યે કોણ હોઈ શકે અને આ ધમાલ શાની હોઈ શકે તેનો વિચાર કરતાં એણે બારણું ખોલ્યું. જુએ છે તો લાલ આંખો, માથે નાનાં નાનાં શીંગડાં અને પાછળ અણીદાર પૂંછડાવાળા શેતાનના સાથીદારો!! ઘરનું દ્વાર ખૂલતાં જ એ બધાએ અંદર આવવા હલ્લો બોલાવ્યો. પેલા માણસે હતું તેટલું જોર કરીને બારણું બંધ કરવા કોશિશ કરી. અર્ધા કલાકની માથાકૂટ પછી એ બારણું બંધ કરી શક્યો. બારણું બંધ થયું તો પણ બહારથી એના પર ધડાધડ પડતી લાતોનો અવાજ આવતો જ રહ્યો. પેલો માણસ થાકીને લોથ થઈ ગયો. બાકીની રાત એણે કાગાનીંદરમાં જ પસાર કરી. બીજી રાતે આવું જ ચાલ્યું. ત્રીજી રાતે પણ એ જ ઘટનાનું પુનરાવર્તન થયું. દરરોજની આવી ધડાધડીથી કંટાળેલા એ માણસને વિચાર આવ્યો, 'આટલો બધો અવાજ થવા છતાં ભગવાન બહાર કેમ નહીં આવતા હોય? કદાચ એવું તો નહીં હોય ને કે પૂજાનો ઓરડો પાછળની તરફ છે એટલે ત્યાં આ અવાજ જ નહીં પહોંચતો હોય?' આવું વિચારી બીજા દિવસે ભગવાનને પૂછીને ખાતરી કરવાનું નક્કી કરી એ સૂતો.

સવાર પડતાં જ એ પૂજાખંડમાં ગયો. ખાલી જ વાસેલું બારણું એણે ખોલ્યું. ભગવાન પોતાના આસન પર એ જ મધુર હાસ્ય સાથે બિરાજમાન હતા. જેવી એ માણસની આંખો ભગવાનની આંખો સાથે મળી કે તરત ત્રણ ત્રણ રાતની માનસિક યાતના ફરિયાદના સ્વરૂપે બહાર આવી ગઈ. એ બોલ્યો, 'ભગવાન! તમારું વર્તન મને નથી સમજાતું. પાછલી ત્રણ ત્રણ રાતોથી હું શેતાનના મોકલેલા દૂતો સાથે જંગ ખેલી રહ્યો છું. કેટલી બુમરાણ અને ધમાયકડી થાય છે છતાં તમે તો આરામથી સૂતા હો છો! શું તમારા મનમાં મારા માટે જરા પણ ચિંતા નથી? મને તો એમ હતું કે મારા પૂજાખંડમાં તમારી સ્થાપના થયા પછી તમે મારું રક્ષણ કરશો. એ માટે તો મેં તમને મારા બંગલાનો સૌથી ઉત્તમ ઓરડો રહેવા માટે આપ્યો છે. તમારા ઊઠવાથી લઈને સૂવા સુધીની બધી જ જવાબદારીઓ મારા માથે ઉઠાવી લીધી છે. પણ તમે તો ખરા છો! ઘરમાં તમારી હાજરી હોવા છતાં મારા ઘરને શેતાનથી બચાવવા મારે જંગ ખેલવો પડે છે અને રોજ રાત્રે એ તાકાતવાળા શેતાનના દૂતો સામે ઝીક ઝીલવી પડે છે. આ તમારો કયા પ્રકારનો ન્યાય કહેવાય પ્રભુ?'

'દીકરા!' અતિ મીઠા અવાજે ભગવાન બોલ્યા, 'હું તને ચાહું જ છું. અને તારી ચિંતા પણ મને છે જ. પણ તું મને જેટલું સાચવવા માટે આપે તેટલું જ મારાથી સાચવી શકાય ને? મને તેં આ પૂજાખંડ સૌથી દીધો પણ બાકીનું આખું ઘર તો તેં તારી પાસે જ રાખ્યું છે! મારામાં શ્રદ્ધા જરૂર મૂકી, પણ સર્વસ્વ ન સોંપ્યું. આ ઓરડો તો મારો એટલે કે, ભગવાનનો ઓરડો કહેવાય છે. પણ ઘર તો તારું જ કહેવાય છે! પૂજાના ખંડનો માલિક હું, પરંતુ બાકીના આખા ઘરનો માલિક તો તું જ રહ્યો છે. અને તું એ પણ જોઈ લે કે આ ઓરડામાં આવવાની કોઈ આસુરી તત્ત્વ હિંમત પણ કરી શકે છે ખરું?'

પેલા માણસને પોતાની ભૂલ સમજાઈ. એની આંખમાંથી ટપ... ટપ... ટપ... કરતાં આંસુ સરી પડ્યાં. ભગવાનના પગ પકડીને રડતાં રડતાં એ બોલ્યો, 'પ્રભુ! મને માફ કરી દો. આજથી કંઈ પણ મારું નહીં. મારું ઘર, મારી સંપત્તિ અંરે, મારું સમગ્ર જીવન પણ આજથી તમારું. દરેક વસ્તુ તમારે ચરણે, દીનાનાથ! આજથી તમે એ દરેક વસ્તુનો કબજો સંભાળી લો!' એટલું કહીને એણે પૂજાના ખંડનાં બારણાં ખોલી નાખ્યાં. ભગવાને એને ક્ષમા આપી, આશ્વાસન આપ્યું અને એ રાતથી એને નિરાંતે સૂઈ જવા કહ્યું.

રાત પડી. બારણાંની બહાર ભયંકર દેકારો અને હોંકારા-પડકારો શરૂ થયા. એ માણસની ઊંઘ ઊડી ગઈ. શોરબકોર પરથી લાગતું હતું કે એ દિવસે સૌથી વધારે રાક્ષસો એકઠા થયા હશે. એ બેઠો થઈ ગયો. એને થયું કે જો કોઈ પ્રતિકાર

નહીં કરવામાં આવે તો આજે શેતાનો બારણું તોડીને ઘરને ઊથલપાથલ કરી જ નાખશે. ક્રાસ્કા સાથે એણે દોટ મૂકી. હજુ તો પોતાના ઓરડાનાં દાર સુધી પહોંચ્યો, ત્યાં જ એણે દિવ્ય પ્રકાશથી વીંટળાયેલા ભગવાનને દાદરો ઊતરતા જોયા. એ ઊભો રહી ગયો. ભગવાને આગળ વધીને દરવાજો ખોલ્યો. એમના દિવ્ય સ્વરૂપનાં દર્શન થતાં જ શોરબકોર કરતા શેતાનો ચૂપ થઈ ગયા. એક પણ માઈનો લાલ બારણાંને હાથ લગાવવાની હિંમત પણ ન કરી શક્યો. થોડી વારમાં જ બે પગ વચ્ચે પુંછડી દબાવીને બધા શેતાનો ભાગી ગયા. આંખમાં આંસુ સાથે પેલો માણસ આ દશ્ય જોઈ રહ્યો. ભગવાન એની સામે ફર્યા. સ્મિત કર્યું. અને પૂજાના ખંડમાં જવાને બદલે અંતર્ધાન થઈ ગયા.

એ ઘરનાં બારણાં પછી કોઈ પણ શેતાને ક્યારેય ખબડાવ્યાં નહીં.

□

એક માણસની પાછળ વાઘ પડ્યો હતો. જંગલમાં ઝાડી-ઝાંખરાં વચ્ચેથી એ જીવ બચાવવા હતું તેટલું જોર કરીને ભાગી રહ્યો હતો. વાઘ પણ ઘણા દિવસનો ભૂખ્યો હતો. એ પણ પેલાની પાછળ બરાબરનો પડેલો. હાથમાં આવેલો શિકાર આજે છટકી જાય તે એને પણ પોસાય તેમ નહોતું.

દોડતાં દોડતાં પેલો માણસ એક ખીણની ધાર પર આવી પહોંચ્યો. અટકી ગયો. નીચે હજારો ફૂટ ઊંડી ખીણ હતી. જો પડી જવાય તો હાડકાંનો એક ટુકડો પણ હાથ ન લાગે. પાછળ ભૂખ્યોડાંસ વાઘ હતો. આગળ ને પાછળ બંને જગ્યાએ જાણે કે મોત નિશ્ચિત જ હતું. અચાનક જ એની નજર ખીણની દીવાલમાંથી આડા ઊભી નીકળેલા એક નાનકડા ઝાડ પર ગઈ. એ ઝાડનું થડ જાડું નહોતું પણ અત્યારે ફૂંદકો મારીને થોડેક નીચે ઊભેલા એ ઝાડને પકડી લેવામાં જ એને સાર લાગ્યો, કારણ કે વાઘ હવે બિલકુલ પાસે આવી ગયો હતો. એણે ફૂંદકો મારીને એ ઝાડને પકડી લીધું. બસ એ જ ક્ષણે વાઘ ખીણની કિનારી સુધી આવી પહોંચ્યો. પોતાના શિકારને આમ પંજામાંથી છટકી જતો જોઈને એણે ખૂબ જ ત્રાડો પાડી. પછી ત્યાં જ આમતેમ આંટા મારવા માંડ્યો.

ઝાડ પર લટકી ગયેલા એ માણસને બચી ગયાનો આનંદ તો થયો પણ એ આનંદ બે ક્ષણથી વધારે ન ચાલ્યો, કારણ કે એણે જે નાનું ઝાડ પકડી લીધું હતું તેનાં મૂળમાંથી માટી ખરવાની શરૂ થઈ ગઈ હતી. એવું લાગતું હતું કે એ નાનકડી ડાળખી જેવડું ઝાડ આ માણસનું વજન ઝીલવા માટે અસમર્થ હતું. કદાચ થોડીક ક્ષણો પછી એ પણ ઊખડી જાય તો? અને આ તો-નો ખ્યાલ આવતાં જ એ માણસનું ધ્યાન ફરી એક વખત ખીણ તરફ ગયું. હજારો ફૂટની ઊંડાઈ જોતાં જ ભયથી એનાં રૂંવાડાં ખડાં થઈ ગયાં. કદાચ આસપાસ કોઈ હોય તો એને બચાવી લે એ આશાએ એણે અવાજ બેસી જાય ત્યાં સુધી મદદ માટે ભૂમો પાડી. પણ જંગલ તો સાવ નિર્જન હતું. વાઘની ત્રાડો સિવાય કોઈ જવાબ ન મળ્યો ત્યારે એ માણસ સાવ નિરાશ થઈ ગયો. હવે એને ભગવાન સાંભર્યા! સંકટ સમયનો એ જ તો છેલ્લો દરવાજો હોય છે ને?

એ માણસે આકાશ સામે જોયું. પછી ભૂમ પાડી, 'હે ભગવાન! હું આજ સુધી એવું સાંભળતો આવ્યો છું કે તું દરેક વ્યક્તિની સાથે હંમેશાં હાજર હોય જ છે. જો એ વાત ખરેખર સત્ય હોય અને તારું ખરેખર અસ્તિત્વ હોય જ તો તું મને આજે

મદદ કર. મને તું આજે બચાવી લે, ભગવાન! પ્લીઝ! એના બદલામાં તું કહીશ એ બધું જ કરી છૂટવા માટે હું તૈયાર છું. ભગવાન! તું ખરેખર બધાની જોડે હોય જ છે ને?'

એ જ વખતે એક મોટી ગડગડાટી થઈ અને આકાશમાંથી અવાજ આવ્યો, 'હા! હું હંમેશાં દરેકની સાથે જ હોઉં છું. અને મારે શરણે આવનારને, મને સમર્પિત થનારને હું હંમેશાં બચાવી લઉં છું. તને પણ હું બચાવીશ. પણ તું ખરેખર હું કહું તેમ કરીશ ખરો?'

'હા, પ્રભુ! તું જે કહીશ તે કરીશ એની ખાતરી આપું છું. પણ મને બચાવી લે મારા નાથ!'

પણ એ માટે તારામાં અપાર હિંમત જોઈશે અને 'મારા પરની ખૂબ જ શ્રદ્ધા જોઈશે. મારી મદદ કરવાની રીત સાવ અનેરી હોય છે. બોલ, તું 'મારા પર સો ટકા ભરોસો રાખીને હું કહું તેમ સાચ્યે જ કરી શકીશ?' આકાશમાંથી સવાલ થયો.

'હા, ભગવાન! તું જો મને બચાવી જ લેવાનો હો તો તું કહે તે કરવા તૈયાર છું. મને હવે તારામાં અપાર ભરોસો છે. અને આજે આ નિર્જન જંગલમાં મારો સાદ સાંભળીને તું જ તો દોડી આવ્યો છે. અને હું તારા પર શ્રદ્ધા નહીં રાખું? તું કહીશ તે હું કરીશ, પણ જલદી અહીંથી છોડાવ. જો, હવે તો આ ડાળખી પણ વજન નથી ખમી શકતી.'

'તો પછી ડાળખી છોડી દે!' ભગવાને આદેશ કર્યો.

પેલો માણસ છક્કડ ખાઈ ગયો. નીચે નજર કરતાં જ પાછી એ જ ભયાનક ખીણ દેખાઈ. ઉપર જોયું તો વાઘ હજુ જીભ લપકાવતો ખીણની ધાર પર ઊભો હતો. ડાળખી પણ હવે ધીરે ધીરે ખીણની દીવાલમાંથી ઊખડતી જતી હતી. એણે ઊંચે આકાશ તરફ નિરાશાભરી એક નજર નાખી. પછી જોરથી ભૂમ પાડી, 'અરે કોઈ મારો અવાજ સાંભળે છે? અરે કોઈક તો મને બચાવો!!!'

ભગવાન પરની સાચી શ્રદ્ધા અને હિંમત આપણને કોઈ પણ ખીણમાં પડવા છતાંયે બચાવી લેવા સમર્થ છે જ! જરૂર છે ફક્ત એના પરની સંપૂર્ણ શ્રદ્ધાની. અને આપણા હૃદયમાં જો એવી અનન્ય શ્રદ્ધા પ્રકટી ઊઠે તો ખરા સમયે બીજા કોઈને વ્યર્થ ભૂમો પાડવાનો વખત આવે ખરો? જો ભગવાન આપણને મદદ કરવાનું વચન આપતો જ હોય તો આપણે પણ એના પર શંકા રાખ્યા વિના જ ઝંપલાવવું જોઈએ. અને ત્યાર પછી પાક્કી ખાતરી હોવી જોઈએ કે એ આપણને બચાવી જ લેવાનો!

શું ભગવાન આજે પણ આપણી સાથે રહે છે? કહે ખરો?

પરદેશની આ વાત છે. એક યુવાન ફક્ત પોતાની જિજ્ઞાસા સંતોષવા માટે ચર્ચની 'રાત્રિ-બાઈબલ-ક્લબમાં' ગયેલો. પાદરી આવી ક્લબમાં શું પ્રવચન આપે છે એ જાણવાની ઉત્કંઠામાત્રથી પ્રેરાઈને એ ગયેલો. અને એ દિવસે પાદરીએ કંઈક જુદું જ પ્રવચન આપ્યું. એ રાત્રિક્લબનો મુખ્ય મુદ્દો હતો: 'ભગવાન આજે પણ લોકો સાથે વાત કરતો હોય છે.'

પાદરીના આ સંદર્ભના શબ્દો કે આ મુદ્દો, બેમાંથી એકેય એ યુવાનને ગળે ન ઊતર્યા. ધર્મગ્રંથોનાં એનાં એ જ ચર્ચાઈ ગયેલાં વાક્યોમાંનું આ એક વાક્ય જ એને લાગ્યું. છતાં મિટ્ટિંગ પૂરી થયા બાદ એ પાદરી પાસે ગયો અને પૂછ્યું: 'ફાધર, શું સારું જ ભગવાન આપણને સલાહ-સૂચનો આપતો હોય છે ખરો? શું એ ખરેખર આપણને દોરવણી આપી શકે કે પછી એ બધી ધર્મગ્રંથોની માન્યતાઓ જ માત્ર છે? અને ધારો કે કદાચ એ આપણી સાથે વાત કરે તો પણ કઈ રીતે કરતો હોય છે?'

એના આટલા બધા પ્રશ્નોના જવાબમાં પાદરી હસીને કહે કે, 'બેટા! ભગવાન હંમેશાં આપણી જોડે રહીને આપણને દોરતો જ હોય છે. આપણા મનમાં જ એ આપણી સાથે વાત કરી શકતો હોય છે. અરે! હું તો એમ કહીશ કે એ તો આપણી સાથે વાત કરવા માટે આતુર હોય છે. આની ખાતરી કરવી હોય તો આપણા મનમાં ઉદ્ભવતા એના આદેશનું બસ ચૂપચાપ પાલન કરતા જવું. બાકીનું બધું એ જ બતાવશે.'

પાદરીના શબ્દોની ઊંડી અસર એ યુવાન પર થઈ. પાદરીનાં વાક્યો પર એને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ તો ન જ બેઠો, પરંતુ પોતે ક્યારેક તો આવો પ્રયોગ કરવો એવું એણે મનોમન નક્કી કરી લીધું. વિચારોમાં ને વિચારોમાં જ એણે ગાડી સ્ટાર્ટ કરી. ગમે તે હોય પણ પાદરીનું વાક્ય 'ભગવાન હંમેશાં આપણી સાથે વાત કરવા આતુર હોય છે!' વારંવાર એના મનમાં ધૂમરાતું હતું. કાર શરૂ કરીને એણે આકાશ તરફ જોયું. પ્રયોગ કરવો જ હોય તો ક્યારેક શું કામ? આજે કેમ નહીં એવું વિચારીને એણે મનોમન કહ્યું કે, 'હે ભગવાન! તું જે હોય તે અને જ્યાં હોય ત્યાં! શું તું આજે પણ લોકો સાથે વાત કરી શકે છે ખરો? જો એવું હોય, અને એ સાચું હોય તો મારી સાથે વાત કર. મને પણ કંઈક આદેશ આપ! હું દિલથી અને નિષ્ઠાપૂર્વક તારા શબ્દોનું પાલન કરવાની કોશિશ કરીશ.'

૮

અંતરનો ઉજાસ

એને આ બધું વિચિત્ર પણ લાગતું હતું અને હસતું પણ આવતું હતું. છતાં આવી પ્રાર્થના મનોમન કરીને એણે કારને ચિયરમાં નાખી. હજુ તો સોએક ફૂટ જેટલું જ અંતર માંડ કાપ્યું હશે ત્યાં જ એના મનમાં એક વિચિત્ર વિચાર ઊઠ્યો. કોઈ જાણે એને કહી રહ્યું હતું કે, 'દૂધની એક કોથળી ખરીદી લે!' આવા વિચિત્ર વિચારથી એને હસતું આવી ગયું. અમીર ભાપના દીકરાને ચા, દૂધ, જમવાનું અરે દરેક જરૂરિયાત માગ્યા પહેલાં પૂરી પડતી હતી, તો પછી દૂધની કોથળીની તો એને શું જરૂર હોય? આ પહેલાં એને ક્યારેય દૂધની કોથળી ખરીદવાની જરૂર નહોતી પડી તો પછી આજે શું કામ ખરીદવાની? એને સમજાતું નહીં કે આજે જ, જિંદગીમાં પ્રથમ વાર એને દૂધની કોથળી ખરીદવાનો વિચાર કેમ આવી રહ્યો છે? છતાં એણે નક્કી કરી લીધું હતું કે ગમે તેવો વિચિત્ર વિચાર આવે તો પણ એનું બરાબર પાલન કરવું જ.

પોતાના વિચિત્ર વિચાર તેમજ નિર્ણય બંને પર એને હસતું આવતું હતું છતાં એણે દૂધની એક કોથળી ખરીદી. પછી ઘર તરફ કાર આગળ વધારી. લગભગ એકાદ કિલોમીટર જેટલું આગળ ગયો હશે ત્યાં જ એક જગ્યાએ એના મનમાંથી ફરીથી અવાજ ઊઠ્યો કે, 'અહીંથી ડાબી તરફ વળી જા!' હવે એ યુવાનને પોતાની જાત પર બરાબરનું હસતું આવી ગયું. પોતે મૂર્ખામીભરી હરકતો કરી રહ્યો છે એનું પણ એને સતત ભાન હતું. ભગવાન તો આવી રીતે વાત કરતો હશે? એવું વિચારીને એણે પોતાના મનમાં ઊઠેલ અવાજને દબાવી દીધો. પછી ઘર તરફ કારને આગળ વધારી. પરંતુ ખબર નહીં શું કામ, પણ એનું મન જાણે એને વારંવાર ફરજ પાડી રહ્યું હતું કે, 'તું પાછો ફર અને સાતમા વળાંક પર જઈ પછી ડાબી બાજુ વળી જા!'

એણે કારને રસ્તાની બાજુમાં ઘંભાવી દીધી. બે ક્ષણ પૂરતો વિચાર કર્યો. પછી ફરી એક વખત આજે તો આદરેલો પ્રયોગ ગમે તે ભોગે પૂરો કરવો જ એવો સંકલ્પ કર્યો અને મનમાંથી ઊઠતા કોઈ પણ અવાજનું અક્ષરશઃ પાલન કરવું એવું નક્કી કરી કારને પાછી લીધી. સાત નંબરના વળાંક પાસે જે જગ્યાએ ડાબી બાજુ વળવાનો વિચાર આવેલો ત્યાં પહોંચીને કારને એણે ડાબી તરફ વાળી. થોડી વારમાં જ એ જજરિત મકાનોથી ઘેરાયેલા ચોકની બરાબર મધ્યમાં પહોંચી ગયો. આજુબાજુનાં મકાન તેમજ એ ગલીની હાલત જોતાં ત્યાં ગરીબ લોકો જ વસતા હશે એનો તરત જ ખ્યાલ આવી જતો હતો. હવે શું કરવું એમ વિચારતો એ ઊભો હતો ત્યાં જ મનમાંથી ફરીથી અવાજ ઊઠ્યો કે, 'બરાબર સામેના છેડે ઝાંખા અજવાળાવાળું જે મકાન દેખાય છે તેનું બારણું ખખડાવીને દૂધની આ કોથળી આપી દે!'

'બસ, હવે તો આજના આ ગાંડાપણની હદ આવી ગઈ!' એ યુવક મનોમન બોલ્યો. પછી આકાશ સામે જોઈને એ સ્વગત બબડ્યો: 'હે ભગવાન! આ કામ

અંતરનો ઉજાસ

૯

કદાચ મારાથી નહીં થાય, કારણ કે કાં તો એ ઘરમાં વસતા માણસો મને ગાંડો ગણશે અથવા તો મૂરખ માનશે. અહીં રાતે તમારું બારણું ખખડાવીને કોઈ સાવ અજાણ્યો માણસ દૂધની કોથળી આપે તો કેવું લાગે? નહીં પ્રભુ! મારે માણસો સાથે વાત કરવાની તારી ઢબ કે રીત નથી સમજવી અને તું હજુ પણ લોકો સાથે વાત કરે છે એની ખાતરી પણ નથી કરવી.' મનોમન એટલું બબડીને એણે કાર શરૂ કરવા હાથ લાંબો કર્યો. એ જ વખતે પેલા ઘરમાંથી કોઈના રડવાનો અવાજ સંભળાયો અને સાથે જ એના મનમાંથી આ વખતે જાણે કડક હુકમના સ્વરૂપમાં આદેશ આવ્યો કે, 'જા! એ ઘરમાં દૂધની કોથળી આપી આવ!'

ખબર નહીં, આ બંને ઘટનાઓએ એના પર શી અસર કરી પરંતુ કારનો દરવાજો ખોલીને એ માણસ બહાર નીકળ્યો. પેલા ઘર પાસે જઈ એણે બારણું ખખડાવ્યું.

'કોણ છે? આટલી રાત ગયે કોણ હશે? રાતના બાર વાગી ચૂક્યા છે અને બહાર કેટલો બરફ પડી રહ્યો છે! કોનું કામ છે ભાઈ, કોણ છો આટલી રાતે?' મેલાંમેલાં કપડાંવાળા એક પુરુષે બારણું ખોલ્યું. એની પાછળ એવાં જ મેલાં કપડાં પહેરેલી સ્ત્રી એના રડતા બાળકને છાનું રાખવા એને ખભે રાખીને થપથપાવતી ઊભી હતી.

'બોલો ભાઈ, કોનું કામ છે તમારે?' પેલા યુવકને જોઈને મેલાં કપડાંવાળા પુરુષે પૂછ્યું.

'આ લઈ લો! આ દૂધની કોથળી આપવા માટે હું આવ્યો છું!' એટલું બોલીને એ યુવાને દૂધની કોથળી આ દંપતી સામે ધરી.

જાણે કોઈ ચમત્કાર જોતાં હોય તેમ પતિ-પત્ની એકબીજા સામે જોવા લાગ્યાં. પછી બંનેની આંખમાંથી આંસુની ધારા વહી નીકળી. રડતાં રડતાં પેલો પુરુષ માંડ બોલ્યો, 'ભાઈ! અમે લોકો ખૂબ મોટી આફતમાં ફસાઈ ગયાં છીએ. ગયા મહિને મારી નોકરી છૂટી ગઈ. બાળક નાનું હોવાથી મારી પત્ની કામ પર જઈ શકતી નથી. અત્યંત આર્થિક તંગી અને અન્ય તકલીફોને કારણે અમે હેરાન થઈ ગયાં છીએ. અમારી પાસેની બચત પણ ખલાસ થઈ ગઈ છે. પાછલા બે દિવસથી અમે પતિ-પત્ની જમ્યાં પણ નથી. પરંતુ આજ સવારથી તો આ નાના બાળકને દૂધ પણ નથી મળી શક્યું. અમે બંને જણ તો પાણી પીને પણ સૂઈ જઈએ પરંતુ આ નાનો જીવ એવું કઈ રીતે સમજી શકે? સાંજથી એણે ભૂખથી રડવાનું શરૂ કર્યું છે તે બંધ જ નથી થતું. છેલ્લા એક કલાકથી અમે પતિ-પત્ની ભગવાનને પ્રાર્થના કરતાં હતાં કે હે ભગવાન કાં તો આ બાળકના દૂધની કંઈક વ્યવસ્થા કરી આપ અને નહીંતર પછી

અમને મરવાની હિંમત દે. બસ એ જ વખતે તમે આવી પહોંચ્યા!' આગળ એક પણ શબ્દ એ માણસ ન બોલી શક્યો.

પતિના હાથમાંથી દૂધની કોથળી લઈ રસોડા તરફ જતી એ સ્ત્રી પાછી ફરીને બોલી, 'હું મારા પતિને કહેતી હતી કે સાચા દિલથી ભગવાનને પ્રાર્થના કરીશું તો એ જરૂરથી કોઈ દેવદૂતને આપણા બાળક માટે દૂધની વ્યવસ્થા કરીને મોકલશે. હું ભાઈ! સાચું બોલજો હો, તમે દેવદૂત છો?'

પેલા યુવાનની આંખમાંથી આંસુની ધારા વહૂટી ગઈ. કંઈ પણ બોલ્યા વિના પોતાના પાકીટમાં જે કંઈ પૈસા હતા એ બધા જ એણે એ ઘરની ફર્શ પર મૂકી દીધા. પછી ચૂપચાપ એ પોતાની કાર તરફ વળ્યો. કાર શરૂ કરી. પાછી વાળતાં પહેલાં આકાશ તરફ જોયું. બે હાથ જોડ્યા અને આંસુભરી આંખે ફક્ત એટલું જ બોલી શક્યો કે, 'હે ભગવાન! તું લોકો સાથે આજે પણ વાત કરી શકે છે એ વાતની મને આજે બરાબર ખાતરી થઈ ગઈ, પ્રભુ!'

રાતના સન્નાટામાં એની કાર ઘર તરફ દોડવા લાગી.

પોતાના પુત્રોના હત્યાકાંડને એક પિતાનો પત્ર!

ભાઈ,

મારા પુત્રોની હત્યા તારા હાથે જ થઈ છે એ જાણવા છતાં હું તને આ પત્ર લખી રહ્યો છું. મારે તને એક અગત્યની વાત સૌપ્રથમ જણાવવાની છે. અને એ વાત એ છે કે હું તને ખરા અંતઃકરણપૂર્વક માફી આપી રહ્યો છું.

હું જાણું છું કે આ વાત તને કે બીજા કોઈને પણ જલદી ગળે નહીં ઊતરે, પરંતુ સહેજ પછા ડિચિકિયાટ કે બદલાની જરીકેય ભાવના વગર તને કહું છું કે હું તને ખરેખર માફ કરી રહ્યો છું.

તારો કેસ ચાલી રહ્યો હતો ત્યારે તારા ભાવોને હું જોઈ અને સમજી રહ્યો હતો. એમાંય તને જ્યારે ફાંસીની સજા સંભળાવવામાં આવી ત્યારે મારી સામે જોઈ તો માફી માટે આજીજી કરેલી એ પણ મને બરાબર યાદ છે. અરે દીકરા! મેં તો તને ત્યારે જ માફ કરી દીધો હતો. આજે તો તને આ લેખિત માફી પણ મોકલી રહ્યો છું. પરંતુ હા! આ વાત આટલેથી જ નથી અટકી જતી. હું તારી સમક્ષ મારી થોડીક માગણીઓ રજૂ કરી રહ્યો છું. તું ધારે તો એ સ્વીકારી શકે છે. એ માગણીઓ નીચે મુજબ છે:

- તારું આ દુનિયામાં કોઈ નથી, અને મારું પણ હવે કોઈ નથી એ ધ્યાનમાં લઈને હું તને મારા દત્તક પુત્ર તરીકે મારી સાથે રહેવાનું આમંત્રણ આપું છું. મારા મૃત પુત્રો પછી મારે બીજાં સંતાનો નથી. એમના જવાથી મારા જીવનમાં પડેલો ખાલીપો તું ભરી દઈ શકે તેમ છે. વિચારી જોજે.
- હું મારું બાકીનું સમગ્ર જીવન અને મારી અઢળક તેમજ અમાપ સંપત્તિ તને સુપરત કરવા માગું છું. હું જાણું છું કે આ બધું તારી તેમજ દુનિયાની દૃષ્ટિએ નરી મૂર્ખામી જ ગણાશે. પણ સ્ટેમ્પપેપર પર દરેકની હાજરીમાં લખાયેલા મારા આ હસ્તાક્ષરો મારી વાતની સત્યતા પુરવાર કરવા માટે પૂરતા છે.
- મારો આ લેખિત માફીપત્ર મળતાં જ તારી જેલની અને બાકીની બધી સજાઓ પૂરી થઈ જશે અને તારી ફાંસીની સજાનો ડર પણ આનાથી ખતમ થઈ જશે. અને મારા લખાણ મુજબ જે ક્ષણે તું જેલની બહાર નીકળશે એ ક્ષણથી જ તું મારો દત્તક પુત્ર અને મારી સર્વસંપત્તિનો માલિક ગણાશે.

બસ, આટલી જ મારી મુખ્ય માગણીઓ છે. આમ જોઈએ તો તારે આમાં કંઈ પણ ગુમાવવાનું નથી. હું જાણું છું કે કોઈ પણ બાપ પોતાનાં સંતાનોના હત્યારા પાસે

આવો જોખમી અને વિચિત્ર પ્રસ્તાવ ન જ મૂકે. તારા મનમાં પણ આના પ્રત્યે શંકાનાં વાદળો ઊઠે એ પણ સમજી શકાય એવું છે. પણ મારા મનમાં જે ઊગ્યું અને મને જે સાચું લાગ્યું એ મેં લખ્યું છે. તને જો મારા આ પ્રસ્તાવને ઠુકરાવવાની ઈચ્છા થાય તો તું એમ કરવાને સ્વતંત્ર છો. પણ એમ છતાં હું તને માફી તો આપી જ રહ્યો છું. મારા મનમાં તારા માટે કોઈ જ ઘૃણા નથી, તારી તરફ કોઈ જ ગુસ્સો નથી. બસ, તારા માટે પણ મારાં સંતાનો જેટલો જ પ્રેમ છે અને હૃદયપૂર્વકની ક્ષમાની લાગણી છે.

બીજી એક વાત: તારે આ માટે મારાં સંતાનો જેવા જ બનવું એવું પણ જરૂરી નથી. તું તું જ રહે તો પણ મને વાંધો નથી. બસ, મારી એક જ શરત તારે માન્ય રાખવી પડશે. મારો દત્તક પુત્ર બન્યા પછી તું હંમેશાં નૈતિકતાના રસ્તા પર જ ચાલીશ એવું વચન તારે મને આપવું પડશે. અને એ એક શરતના પાલન સાથે જ મારું બધું જ તારા નામે થઈ જશે.

અને હા! અંતમાં એક વાત: તું મને પિતા તરીકે સંબોધન કરી શકે છે, કારણ કે હું તને મારા પુત્ર તરીકે સ્વીકારું જ છું!

એ જ લિ.,
ભગવાન

(મારાં કાર્ય માટે તારા હાથે ફના થઈ ગયેલા મારા અનેક સંતો અને પયગંબરોનો પિતા.)

કમનસીબ

વર્ષો પહેલાંની આ વાત છે. સ્કોટલેન્ડના સ્કોટલેન્ડમાં ક્લાર્કકુટુંબના નામથી ઓળખાતું એક કુટુંબ રહેતું હતું. પતિ-પત્ની તથા નવ બાળકો! આ ક્લાર્કકુટુંબનું એક સ્વપ્ન હતું કે એક વખત બધાંએ અમેરિકા ફરવા જવું. પણ જવું કઈ રીતે? ઘેરોએક છોકરો અને કમાણી સાવ ટૂંકી એટલે મોટા ભાગની બચત તો નાની-મોટી તકલીફો અને અણધારી માંદગીમાં જ વપરાઈ જતી હતી. છતાં દરેક જણ પોતાનાથી શક્ય તેટલી બચત કરતું. છેવટે એવો એક દિવસ ઊગ્યો જ કે જ્યારે પૂરતા પૈસા જમા થઈ ગયા. રાજીના રેડ ક્લાર્કકુટુંબે હોશિયારી પાસપોર્ટ, વિઝા, ટિકિટ વગેરે તૈયાર કરાવી લીધું. અમેરિકા જવાની તારીખ પણ નક્કી થઈ ગઈ.

અમેરિકાના પ્રવાસ આડે સાત જ દિવસ બાકી રહ્યા હતા એ જ વખતે એક દુર્ઘટના બની. મિ. ક્લાર્કના સૌથી નાના દીકરાને પગે હડકાણું ફૂટતું કરડી ગયું. એને જરૂરી દવાઓ અને સારવાર તો આપવામાં આવી પરંતુ ત્યારના કાયદા મુજબ ૧૪ ઇજેકશન્સ પૂરાં ન થાય ત્યાં સુધી એ બાળકને ઘરની બહાર નીકળવાની ડોક્ટરે સ્પષ્ટ મનાઈ ફરમાવી દીધી. ફૂટતું હડકાણું હોવાથી દલીલને પણ કોઈ જ અવકાશ નહોતો.

મિ. ક્લાર્ક અને એમના કુટુંબ પર તો જાણે વીજળી પડી. વરસોથી જતન કરીને સાચવેલ સપનું સાકાર થવાની અણી પર જ હતું ત્યાં જ તૂટી ગયું. જાણે મોં સુધી આવી ગયેલો કોળિયો ઝૂંટવાઈ ગયો હતો. સ્કોટલેન્ડના એ સમયના કાયદાઓ મુજબ એનો ભંગ કરવાનો કોઈ ત્રિચાર સુધ્ધાં કરી શકે તેમ નહોતું. મિ. ક્લાર્ક એના નાના દીકરાને તેમજ ભગવાનને ખૂબ ગાળો ભાંડી. અમેરિકા જવાનું એમને એવું તો ગાંડું આકર્ષણ હતું કે એમણે છાને ખૂણે થોડાં આંસુ પણ સારી લીધાં. એ દિવસથી એમણે ઘરમાં બધા સાથે વાત કરવાનું સાવ ઓછું કરી દીધું. નાના દીકરાને તો તેઓ બોલાવતા જ નહીં. આ બધી તકલીફ એના કારણે જ થઈ હોય તેવું એમને લાગ્યા કરતું.

આ ઘટનાના સાત જ દિવસ પછી એક દુઃખદ સમાચાર આખી દુનિયામાં ફેલાઈ ગયા. સ્કોટલેન્ડમાં આ સમાચાર ઘરે ઘરે પહોંચી ગયા. બધે જ હાહાકાર થઈ ગયો. ફક્ત મિ. ક્લાર્કના કુટુંબમાં જાણે કોઈ ઉત્સવ હોય તેવો આનંદ ફેલાઈ ગયો હતો. કારણ એવું હતું કે જે વહાણમાં બેસીને ક્લાર્કકુટુંબ મુસાફરી કરવાનું હતું એ વહાણ એટલાન્ટિક મહાસાગરમાં એક હિમશિલા સાથે અથડાઈને ડૂબી ગયું હતું.

નાના દીકરાને જો ફૂટતું ન કરડવું હોત તો આખું ક્લાર્કકુટુંબ પણ એ વહાણની જોડે દરિયાને તળિયે પહોંચી ગયું હોત.

બચી જવાની ખુશીમાં ક્લાર્કકુટુંબે ભગવાનનો ખૂબ જ આભાર માન્યો. મિ. ક્લાર્ક ભગવાનની માફી માગી અને નાના દીકરાને તેડીને ખૂબ જ વહાલ કર્યું. એ લોકો જેને કમનસીબ ગણતા હતા એ હકીકતમાં તો સૌના માટે સદ્દનસીબ જ પુરવાર થયું હતું.

હા, દરિયાને તળિયે બેસી જનાર એ ભવ્ય વહાણ 'ટાઈટેનિક' હતું!

ભગવાનની લીલા સમજી નહીં શકવાને લીધે આપણે ઘણી વખત એને ચિંકારીએ છીએ. પણ એક વાત તો નક્કી જ છે કે દરેક વસ્તુ બનવા પાછળ એનું કંઈક પ્રયોજન હંમેશાં હોય જ છે. જરૂર હોય છે ફક્ત થોડો વખત ધીરજ ધરવાની!

□

એક ગામડામાં ખેતરના શેઠે એક દાદા અને એનો પૌત્ર બેઠા હતા. પૌત્ર ઘાસમાં રમતો હતો અને દાદા ઢળતા સૂરજને પોતાની જિંદગીના પાછલા દિવસો સાથે સરખાવતાં બેઠાં બેઠાં હોકલી પી રહ્યા હતા. એવામાં ખેતરની વાડ પાસેથી એક વરુ ભાગ્યું. દાદાએ લાકડી લઈ એને હુડકારીને દૂર ભગાડી દીધું. પૌત્રે દાદાને પૂછ્યું કે એ શું હતું? દાદા કહે કે એ વરુ તરીકે ઓળખાતું એક જંગલી જાનવર હતું. પૌત્ર દૂર ભાગી રહેલા વરુને જોઈ રહ્યો.

અચાનક દાદા બોલ્યા: 'બેટા, તને ખબર છે? દરેકેદરેક માણસના મનમાં પણ બે વરુઓ હોય છે. એ બંને વરુઓ વચ્ચે હંમેશાં લડાઈ ચાલતી હોય છે.'

'હું દાદા! બધાની અંદર બે વરુઓ હોય? સાચોસાચ?' છોકરાએ સવાલ પૂછ્યો. એ હતો પણ નવથી દસ વરસનો એટલે આવો સવાલ પૂછે એ પણ સહજ હતું.

'હા બેટા!' હોકલીમાંથી કસ ખેંચતાં દાદા બોલ્યા, 'દરેકના મનમાં બે વરુ હોય. એક વરુ સારાપણનું હોય છે. આનંદ, શાંતિ, પ્રેમ, દયા, માયા, આશા, માનવતા, કરુણા, શ્રદ્ધા વગેરે એનો ખોરાક છે. સારાપણનું વરુ એના પર નભે.'

'અને દાદા બીજું?'

'બીજું વરુ દુષ્ટતાનું હોય છે. ગુસ્સો, ઈર્ષ્યા, રાગ, દ્વેષ, લોભ, અભિમાન, ક્રૂરતા, વેરવૃત્તિ, જુઠાણું, નિંદા વગેરે એનો ખોરાક છે. એ એના પર નભે છે. અને બેટા, મજાની વાત તો એ છે કે રાત-દિવસ આ બંને વરુઓ વચ્ચે લડાઈ ચાલુ જ રહે છે.'

'તો હું દાદા! એ બેમાંથી કયા વરુની જીત થાય છે?' પૌત્રે સવાલ કર્યો.

દાદાએ હોકલીમાંથી ઊંડો કસ ખેંચ્યો. પછી બાજુના પથ્થર પર હોકલી ઠપકારીને ખાલી કરી. ત્યાર બાદ પૌત્ર સામે જોઈ હળવેથી કહ્યું, 'માણસ જે વરુને ખવડાવતો રહે તે! જે વરુને એ ભોજન આપે એની જ જીત થાય!'

પૌત્ર દાદા સામે જોઈ રહ્યો, દાદા દૂર ક્ષિતિજ સામે જોઈ રહ્યા હતા.

જીપાનમાં ઘણા વખત પહેલાં એક ખૂબ જ જ્ઞાની સંત થઈ ગયા. એક દિવસ એ પોતાના શિષ્યો સાથે બેસીને પ્રાર્થના કરતા હતા ત્યારે સમુદાય તરીકે ઓળખાતો એક યોદ્ધો ત્યાં આવી ચડ્યો. જરાય ઝૂક્યા વિના આદેશાત્મક અવાજે એણે પેલા સંતને કહ્યું, 'મહારાજ! મેં સાંભળ્યું છે કે તમે ખૂબ જ જ્ઞાની છો અને બધાં જ શાસ્ત્રોના જાણકાર છો. મારા મનમાં એક સવાલ છે. મહેરબાની કરીને મને નરક અને સ્વર્ગ શું છે એ અંગે જણાવશો?'

પેલા સંતે એ યોદ્ધા તરફ તુચ્છકારભરી દષ્ટિએ જોયું. પછી કહે, 'તને શીખવવાનું? તને? અલ્યા ગધેડા, તારી જેવા બુદ્ધિના બળદ હોય એને જ તો વૈતરું કરાવવા લશ્કરમાં જોડવામાં આવે છે. તારા જેવા માટે હું મારો સમય કે જ્ઞાન બેમાંથી એકેય વેડફવા નથી માગતો. અને તારી દશા તો જો! મેલના થર જામ્યા છે તારા શરીર પર. અને તું એટલો બધો ગંધાપ છે કે તારા કરતાં તો ભૂંડ પણ સારાં હોય! તને આટલી વાર મારી સામે ઊભો રહેવા દીધો એ માટે મને મારી જાત પર પણ ગુસ્સો આવે છે. તું અત્યારે ને અત્યારે જ મારી સામેથી જતો રહે. તારી હાજરીમાત્રથી મને ઊબકા આવે છે.'

આવું અપમાન - કલ્પના પણ ન કરી હોય તેવું હડહડતું અપમાન થતાં જ સમુદાયને પગથી માથા સુધી ઝાળ લાગી ગઈ. કોઈએ એનું આવું અપમાન ક્યારેય નહોતું કર્યું. અરે! કોઈનામાં એવી હિંમત જ ક્યાં હતી કે એનું અપમાન કરી શકે? અને આ બાવાએ એને પળવારમાં જ પાઈનો કરી નાખ્યો હતો. ગુસ્સાથી એ થરથર કાંપવા લાગ્યો. એની આંખોમાં રતાશ ઊતરી આવી. પોતાની તલવાર કાઢીને એણે સાધુના માથે તોળી. 'આ નરક છે!' એ જ સમયે જરા પણ ડર વિના એ સાધુ બોલ્યા.

પેલા યોદ્ધાના દિલ સુધી આ વાત ઊતરી ગઈ. પોતાની જિંદગીની પણ પરવા ક્યાં વિના આ સંતે એને સાચું જ્ઞાન આપ્યું હતું. કીધથી વધીને બીજું કોઈ નરક હોતું જ નથી એ એને તરત જ સમજાઈ ગયું. પોતાના છીછરા અને અવિચારી નિર્ણય માટે એને શરમ આવી. એણે તલવાર ફેંકી દીધી. એનું હૃદય શાંતિ અને પસ્તાવાથી ભરાઈ ગયું. આંખોમાં આંસુ ધસી આવ્યાં. માથું નમાવીને એ પેલા સંતનાં ચરણોમાં નમી પડ્યો.

'બેટા! હવે આ સ્વર્ગ છે! એ જ સહજતા, ગંભીરતા અને પ્રેમભર્યા અવાજે સંતે કહ્યું. પેલો યોદ્ધો એમના પગમાં ઝૂકીને ઘણી વાર સુધી રડતો રહ્યો.

ચમત્કારની કિંમત

ટેન્ડ્રી નામની એ છોકરીની ઉંમર હતી ફક્ત આઠ વરસ. ન્યૂયોર્કના એક પરગણામાં એ, એનો બે વરસનો ભાઈ એન્ડ્રુ અને એનાં માતા-પિતા એમ ચાર જણ રહેતાં હતાં. ટેન્ડ્રીને એન્ડ્રુ ખૂબ જ વહાલો હતો. એમાંય જ્યારથી એ બરાબર ચાલતાં શીખી ગયો હતો ત્યારથી તો જાણે ટેન્ડ્રીની દુનિયા જ બદલી ગઈ હતી. નિશાળેથી આવ્યા પછી છેક સુવાની ઘડી સુધી એન્ડ્રુ સાથે એની ધિંગામસ્તી ચાલતી જ હોય. નિશાળનું લેસન પણ એની મમ્મી પચાસ વખત માથાં ફોડે ત્યારે માંડ પૂરું થઈ શકતું. આખો દિવસ ભાઈ-બહેનની કિલકારીઓથી એમનું ઘર ગુંજતું રહેતું.

પરંતુ છેલ્લા કેટલાક દિવસથી આવા સરસ વાતાવરણને જાણે કે ગ્રહણ લાગી ગયું હતું. એન્ડ્રુ માંદો પડી ગયો હતો. માબાપની વાત પરથી ટેન્ડ્રીને એટલું સમજાયું હતું કે એન્ડ્રુના મગજમાં કંઈક ગાંઠ કે એવી કોઈ ગરબડ ઊભી થઈ હતી. પણ એનાથી વિશેષ એ કંઈ પણ જાણતી નહોતી. ઘરના બદલાયેલા વાતાવરણે ટેન્ડ્રીને પણ એની ઉંમર કરતાં વધારે ગંભીર બનાવી દીધી હતી.

એક બપોરે નિશાળેથી આવ્યા બાદ ટેન્ડ્રી પોતાના રૂમમાં સૂતી હતી ત્યારે બાજુના રૂમમાંથી એની મમ્મીના રડવાનો અવાજ આવ્યો. અવાજ ન આવે તેવી રીતે ચૂપચાપ એ બારણાંની પાછળ મમ્મી શું કામ રડે છે તે જાણવા ઊભી રહી.

તો? આપણે એન્ડ્રુને સારો કરવા ઘર વેચી દેવું પડશે? ખરેખર? એની મમ્મી રડતાં રડતાં બોલી.

બીજો કોઈ છૂટકો જ નથી. અને તો પણ એને સાજો કરી શકાય એટલા પૈસા તો નથી જ ઊભા થઈ શકે તેમ. એના પપ્પાએ નિસાસો નાખ્યો.

‘તો, હવે શું થશે? આપણો એન્ડ્રુ... એની મમ્મીનાં આંસુ અટકતાં જ નહોતાં. એ ત્રુટક ત્રુટક શબ્દોમાં માંડ માંડ બોલતી હતી.’

‘બસ, હવે તો એને ફક્ત ચમત્કાર જ બચાવી શકે’, એના પપ્પા બોલ્યા. પછી માબાપ બંને આંસુ સારતાં બેસી રહ્યાં.

ગમે તે હોય, પરંતુ પેલી ચમત્કારવાળી વાત ટેન્ડ્રીના મગજમાં બરાબર ફિટબેસી ગઈ. એણે થોડીક વાર સુધી શું કરવું એનો વિચાર કર્યો પછી પોતાની નાની બચતનો ગલ્લો (પિગીબેંક) બહાર કાઢ્યો. એમાં એકઠા કરેલ પૈસા એણે પોતાની પથારી પર કાલવીને ગણ્યા. બરાબર એક ડોલર અને તેર સેન્ટ થયા. (આશરે અડતાળીસ રૂપિયા). બરાબર ગણીને કાળજીપૂર્વક આ રકમ એણે એક પ્લાસ્ટિકની કોથળીમાં ભરી. પછી એક હાથમાં કોથળી પકડી હળવેથી એ પાછળના બારણેથી નીકળી ગઈ.

ટેન્ડ્રીના ઘરથી થોડેક દૂર એક મેડિકલ સ્ટોર હતો. એ ત્યાં પહોંચીને કાઉન્ટર પાસે ઊભી રહી. કાઉન્ટર પર હાજર ફાર્માસિસ્ટ એક અન્ય વ્યક્તિ સાથે વાત કરવામાં મશગૂલ હતો એટલે એણે ટેન્ડ્રીના આવવા પ્રત્યે ધ્યાન ન આપ્યું. આમેય ટેન્ડ્રીનું માથું માંડ કાઉન્ટર સુધી પહોંચતું હતું.

ખાસ્સી વાર થવા છતાં દુકાનદારનું ધ્યાન ન ગયું એટલે ટેન્ડ્રીએ પોતાના હાથમાં રહેલી સિક્કાઓની કોથળીને કાઉન્ટરના કાચ પર થપથપાવી તથા એક વિચિત્ર અવાજવાળી ઉધરસ પણ ખાધી! એની આવી હરકત દુકાનદારનું ધ્યાન ખેંચવામાં સફળ નીવડી. થોડીક ચીડ સાથે એણે કહ્યું, ‘અલી છોકરી, શું જોઈએ છે તારે? શું કામ આવો ખખડાટ કરી રહી છો? મારો ભાઈ ઘણા વખતે શિકાગોથી આવ્યો છે, એની સાથે મને બે ઘડી નિરાંતે વાત તો કરવા દે!’

‘હું પણ મારા ભાઈની વાત કરવા માગું છું. એ બે વરસનો છે અને ખૂબ જ માંદો છે. મારા પપ્પા કહે છે કે હવે તો એને ચમત્કાર જ બચાવી શકે તેમ છે. એટલે હું ચમત્કાર ખરીદવા આવી છું.’

ફરી વખત બોલ તો બેટા, શું કહ્યું તે? દુકાનદાર પર ટેન્ડ્રીની વાતની કંઈક અસર થઈ હોય તેવું લાગ્યું.

‘મારા નાના ભાઈનું નામ એન્ડ્રુ છે. એને મગજમાં કંઈક બીમારી થઈ છે. અમે એને સારો કરવા માટે ઘર પણ વેચી દેવાના છીએ. તેમ છતાં મારા પપ્પા કહે છે કે પૈસા ઘટશે અને એને ફક્ત ચમત્કાર જ બચાવી શકે તેમ છે. જુઓ, મારી પાસે મારી બચતના પૈસા છે, એમાંથી જો આવી શકે તો તમે મને ચમત્કાર વેચાતો આપો ને! મને મારો ભાઈ એન્ડ્રુ ખૂબ વહાલો છે. જો ચમત્કાર નહીં મળે તો...’ નાનકડી ટેન્ડ્રીની આંખો ભરાઈ આવી. એના ગળે ડૂમો બાઝી ગયો. એનાથી થોડી વાર આગળ કંઈ પણ બોલી શકાયું નહીં.

દુકાનદાર ટેન્ડ્રીની વાતથી વ્યથિત થઈ ગયો હોય તેવું સ્પષ્ટ દેખાઈ આવતું હતું. ટેન્ડ્રી તરફ જૂકીને બને તેટલી નરમાશથી એણે કહ્યું, ‘મને માફ કરજે બેટા! પરંતુ આ દુકાનમાં અમે ચમત્કાર નથી રાખતા કે નથી વેચતા. સૌરી બેટા!’

‘જુઓ અંકલ! મારી પાસે આ કોથળીમાં જે પૈસા છે તે ઓછા લાગતા હોય તો કહી દેજો. હું ઘરેથી મારી મમ્મી પાસેથી વધારે પૈસા લેતી આવીશ. ફક્ત મને એટલું તો કહો કે ચમત્કારની કિંમત કેટલી થાય?’

અત્યાર સુધી ચૂપચાપ આ બધી વાત સાંભળી રહેલ દુકાનદારના ભાઈએ ટેન્ડ્રીની નજીક આવી તેના માથે હાથ મૂકીને પૂછ્યું: ‘દીકરી, ચમત્કારો તો ઘણા પ્રકારના મળે છે. મને ફક્ત એટલું કહે કે તારા ભાઈને કેવા ચમત્કારની જરૂર છે?’

અત્યંત લાગણીથી એ માણસે પૂછ્યું એટલે ટેઝીની આંખો ફરીથી ભરાઈ આવી. થોડી વાર રહીને એ બોલી, 'એ તો મને ખબર નથી અંકલ! પણ એને કોઈક ઓપરેશનની પણ જરૂર છે. એના મગજમાં કંઈક તકલીફ થઈ છે. પણ અમારી પાસે પૂરતા પૈસા નથી. બસ, મને આનાથી વધારે કંઈ પણ ખબર નથી. પરંતુ મારા પપ્પા કહેતા હતા કે એને ફક્ત ચમત્કાર જ બચાવી શકશે. એટલે મારી પિગીબેંકમાં મેં જે પૈસા ભેગા કર્યા હતા, એમાંથી હું ચમત્કાર ખરીદવા આવી છું!'

પેલા અજાણ્યા માણસે બે ક્ષણ પૂરતો વિચાર કર્યો. પછી એણે ટેઝીને કહ્યું, 'હમ્...મૂ...મૂ...! તો એમ વાત છે? અચ્છા દીકરી, તું અત્યારે કેટલા પૈસા લાવી છો?'

'એક ડોલર અને તેર સેન્ટ!' ટેઝીએ જવાબ આપ્યો.

'એક ડોલર અને તેર સેન્ટ?!' શું વાત છે! પેલા માણસે જાણે કે એ ખુશીથી ઊછળી પડ્યો હોય તેમ કહ્યું. 'અરે બેટા! આ તો એકદમ બરાબર રકમ છે. નાના ભાઈઓ માટેના ચમત્કારની કિંમત એક ડોલર અને તેર સેન્ટ જ થાય છે. કેવો યોગાનુયોગ! હું એ પૈસા તારી પાસેથી લઈને તને એ ચમત્કાર જરૂર આપી શકીશ. પણ એ પહેલાં ચાલ તું મને તારાં મમ્મી-પપ્પા પાસે લઈ જા!'

પેલા માણસે ટેઝીનો હાથ પકડ્યો. ટેઝી એને પોતાના ઘરે લઈ ગઈ. એ માણસે ટેઝીનાં માબાપ સાથે બધી વાત કરી. બીજા જ અઠવાડિયે એક પણ પૈસાના ખર્ચ વિના એન્ડ્ર્યુનું ઓપરેશન શિકાગોની ખ્યાતનામ હોસ્પિટલમાં થઈ ગયું. એ માટે ટેઝીનાં મમ્મી-પપ્પાને ઘર પણ વેચવું ન પડ્યું. ચમત્કાર વેચનાર એ માણસ હતો ડૉક્ટર કાર્લટન આર્મસ્ટ્રોંગ - જાણીતો ન્યુરોસર્જન. ટેઝીની વાતે એને એવી તો અસર કરી હતી કે ખરેખર એણે એક ડોલર અને તેર સેન્ટમાં ચમત્કાર કરી દીધો!

બીજા અઠવાડિયે એન્ડ્ર્યુ ઘરે આવી ગયો. સાવ સાજોસારો. એ દિવસે રાતના ભોજન વેળા બધાં બેઠાં હતાં ત્યારે પોતાના હાથે જ ચમચી વડે સૂપ પીતાં એન્ડ્ર્યુને જોઈને એની મમ્મીની આંખમાંથી આંસુ ટપકી પડ્યાં. એ એટલું જ બોલી શકી, 'ખરેખર, એન્ડ્ર્યુને ચમત્કારે જ બચાવ્યો છે. નહીંતર ખબર નહીં, એની કેટલી કિંમત ચૂકવવી પડત?'

'એક ડોલર અને તેર સેન્ટ!' બાજુમાં બેઠેલી ટેઝી બોલી ઊઠી. 'નાના ભાઈ માટેના ચમત્કારની કિંમત થાય એક ડોલર અને તેર સેન્ટ! તમને એની ક્યાંથી ખબર હોય?'

'અને પોતાના નાના ભાઈને બચાવવા માટેનો બહેનનો પ્રેમ અને અવિચળ શ્રદ્ધા પણ જોઈએ ને!' ટેઝીના માથે હાથ ફેરવીને એના પપ્પા બોલ્યા. આવી વાતોના અર્થથી અજાણ ટેઝી અને એન્ડ્ર્યુ પહેલાંની માફક જ એકબીજાં સામે જોઈને ખડખડાટ હસતાં હતાં.

ટેબલક્લોથ

બુકલીન શહેરમાં એક જૂનુંપુરાણું ચર્ચ આવેલું હતું. એ વિસ્તારના બહુ ઓછા માણસો એ ચર્ચમાં પ્રાર્થના માટે જતા. એના કારણે ચર્ચનો નિભાવખર્ચ પણ માંડ માંડ નીકળતો. ચર્ચને ચલાવવાનાં પણ જ્યાં ફંક્ષ હોય ત્યાં એના રંગરોગાનનો તો સવાલ જ પેદા નહોતો થતો. એ ઇમારતની છતમાંથી પોપડા ખરી ગયા હતા. દીવાલો પણ સમારકામ માગતી હતી. ટૂંકમાં એ ચર્ચ સાવ જ જર્જરિત કહી શકાય તેવી હાલતમાં પહોંચી ગયેલું.

એ સમયગાળામાં જ એ ચર્ચમાં એક નવયુવાન પાદરીની નિમણૂક થઈ. એ સમયે ઓક્ટોબર મહિનો ચાલતો હતો. નવા પાદરીએ પોતાની પ્રથમ મુલાકાત વખતે જ મનમાં ગાંઠ વાળી લીધી કે આ વખતે નાતાલની રાત્રિ પહેલાં ગમે તેમ કરીને આ ચર્ચનાં રૂપરંગ બદલી નાખવાં. બને તેટલા વધારે લોકોને આમંત્રણ પાઠવવું. જ્ઞાન તો એ પાદરી પાસે ઘણું હતું. બસ લોકો એક વખત એમને સરસ વાતાવરણની વચ્ચે સાંભળે પછી ચર્ચની ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ થશે એ અંગે એમના મનમાં કોઈ જ શંકા નહોતી. ખરી લગન અને રાતદિવસની મહેનત સાથે એમણે ચર્ચનું સમારકામ શરૂ કરાવ્યું. ૧૮મી ડિસેમ્બર સુધીમાં તો એ સૌના પરિશ્રમનો જાણે કે જવાબ મળી ગયો હોય તેમ ચર્ચ નવાં રંગરૂપ ધરીને તૈયાર થઈ ગયું. પાદરીની ખુશીનો કોઈ પાર નહોતો. નાતાલને હજુ એક અઠવાડિયાની વાર હતી. બસ, હવે એમણે ફક્ત એક ઉત્તમ ભાષણની તૈયારી જ કરવાની હતી.

પણ કુદરતે કંઈક જુદું જ ધાર્યું હતું. ૧૮મી ડિસેમ્બરની રાત્રે બરફનું ભયંકર તોફાન આવ્યું. બે રાત અને એક દિવસ એ વિસ્તારમાં તોફાને રીતસરની તબાહી જ મચાવી દીધી. કોઈ પોતાના ઘરની બહાર સુધ્ધાં નીકળી શક્યું નહીં. છેક ૨૧મી ડિસેમ્બરની સવારે પાદરી ચર્ચમાં જઈ શક્યા. જઈને જોયું તો ચર્ચના પાછળના ભાગના છાપરાનાં પતરાં ઊડી ગયાં હતાં. એના કારણે પાછળની દીવાલમાં જ્યાં સ્ટેજ હોય છે તેમાંથી પ્લાસ્ટરના લોંદા ખરી પડ્યા હતા. લોકો બેસે તેની બરાબર સામે પડતી દીવાલમાં જ છ ફૂટ પહોળું અને લગભગ આઠેક ફૂટ લાંબું ગાબડું પડી ગયું હતું. અને દીવાલના એટલા ભાગને એવી રીતે નુકસાન થયું હતું કે બેસનાર દરેક વ્યક્તિનું ધ્યાન સીધું ત્યાં જ જાય. પાદરીનું હૈયું બેસી ગયું. આંખોમાં ઝળઝળિયાં આવી ગયાં. નાતાલ સુધીમાં આ બધાંનું રિપેરિંગ શક્ય જ નહોતું. અને રિપેરિંગનું કામ હવે શરૂ કરાવે તો લોકો પણ આવવાનું ટાળે. 'ખેર! જેવી ભગવાનની મરજી!'

એમ કહી, વિષાદ બંધેરી, ફર્શની ઉપર પડેલ ચૂનાને સાફ કરાવી એ ઘર તરફ ચાલતા થયા.

ઘરે જતી વખતે અચાનક જ એમનું ધ્યાન રસ્તાની બાજુમાં બેસીને ચીજ-વસ્તુઓ વેચતી પાથરણાવાળી બાઈ તરફ ગયું. એણે પાથરેલી વસ્તુઓમાં એક ટેબલક્લોથ ઊંડીને આંખે વળગે તેવું સુંદર દેખાતું હતું. આછા સફેદ રંગના કપડામાં હાથથી કરેલ ભરતકામ દીપી ઊઠતું હતું. એ ઉપરાંત એની વચ્ચેવચ એક ઊભો કોસ દોરેલો હતો. પાદરીએ એ ટેબલક્લોથ જોઈને એ જ ક્ષણે એમને ચર્ચની દીવાલમાં પડેલું ગાબડું યાદ આવી ગયું. એમના મનમાં ખુશીની એક લહેર દોડી ગઈ. તરત જ એમણે એ કપડું ખરીદી લીધું. ઘર તરફ જવાને બદલે હોશભેર એમણે ચર્ચ તરફ પાછા ફરવાનું નક્કી કર્યું. ભગવાને જાણે પોતાની ઉદાસી જાણી લીધી હોય તેવું એમને લાગ્યું. ઉત્સાહભેર હજુ તો ચર્ચના દરવાજા સુધી જ એ પહોંચ્યા હશે, તે વખતે જ બરફ પડવાનો શરૂ થઈ ગયો. પાદરી ચર્ચમાં દાખલ થયા એ જ વખતે એમની નજર રસ્તાની બીજી તરફના ફૂટપાથ પર ગઈ. સાઈકલ વરસનાં એક માજી બસ પકડવા ઝડપથી દોડ્યાં તો પણ બસ ચૂકી ગયાં. એ પછીની બીજી બસને એકાદ કલાકની વાર હતી. એટલે પાદરીએ એમને થોડીક વાર માટે ચર્ચમાં વિશ્રામ કરવા આમંત્રણ આપ્યું. પાદરીનો આભાર માનીને એ માજી ચર્ચમાં બેઠાં.

પાદરીએ એક મદદનીશને બોલાવીને પેલા ગાબડાની જગ્યાએ ટેબલક્લોથ લગાડાવવાનું શરૂ કર્યું. અને જાણે ખરેખર ભગવાનની કૃપા થઈ હોય તેમ દીવાલના જેટલા ભાગમાં ગાબડું પડેલું એ ભાગ બરાબર અને સરસ રીતે ઢંકાઈ ગયો. ટેબલક્લોથમાં રહેલા ઊભા કોસને કારણે દીવાલનો ઉકાવ પણ ખૂબ જ આવતો હતો. પાદરી ખુશ થઈ ગયા. નાતાલના તહેવારને ઊજવવા આડે હરે કોઈ કરતાં કોઈ અડચણ રહી નથી એ ખ્યાલથી એમનું મન એકદમ હળવું થઈ ગયું.

‘ફધર! આ ટેબલક્લોથ તમને ક્યાંથી મળ્યું? એના ખૂણા પર ક્યાંય EBC એવું લખેલું છે ખરું?’ પેલાં માજીનો અવાજ સાંભળી પાદરી ચમકી ગયા. એ ક્યારે એમની બાજુમાં આવીને ઊભાં રહી ગયાં હતાં તેનો પાદરીને ખ્યાલ નહોતો રહ્યો. માજીના શબ્દો સાંભળી એમને નવાઈ લાગી. એમણે ટેબલક્લોથનો ખૂણો જોયો. સાચું જ એના પર હેન્ડ એમ્બ્રોઈડરીથી EBC એમ કોઈએ લખેલું હતું. એ પોતાના નામના પ્રથમ અક્ષરો છે એવું જ્યારે પેલાં માજીએ કહ્યું ત્યારે પાદરીની નવાઈનો પાર ન રહ્યો. માજીએ વિગતે વાત કરતાં કહ્યું કે પાંત્રીસ વરસ પહેલાં ઑસ્ટ્રિયામાં એમણે આ ટેબલક્લોથ ભરેલું. પછી નાઝીઓના હુમલા વખતે પોતાને ઘર છોડીને ભાગવું

પડેલું અને એમના પતિને હિટલરના કોન્સન્ટ્રેશન કેમ્પમાં કેદ પકડી લેવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર બાદ એમના ઘરનું, ઘરવાખરીનું તેમજ એમના પતિનું શું થયું તેનો એમને કંઈ જ ખ્યાલ નહોતો. આજે આટલાં વરસે પોતાના જ હાથે ભરાયેલું ટેબલક્લોથ જોઈને એમનો ભૂતકાળ જાણે કે એમની સામે સજીવન થઈ ગયો હતો. આ બધી વાત કરતાં માજીની બંને આંખોમાંથી ગંગા-જમના વહેવાં લાગ્યાં. પાદરીની આંખો પણ સજીવ બની ગઈ હતી. ચર્ચમાં થોડીક ક્ષણો માટે શાંતિ છવાઈ ગઈ.

‘માજી! તમારે તમારું આ ટેબલક્લોથ પાછું જોઈતું હોય તો તમે લઈ જઈ શકો છો.’ પાદરીએ ભાવવાહી સ્વરે કહ્યું. અને પેલું ટેબલક્લોથ દીવાલ પરથી ઉતારીને પાછું આપવાની પણ તૈયારી બતાવી. માજીએ બે ક્ષણ વિચાર કર્યો. પછી એ કપડું લઈ જવાની ના પાડી. એક તો એ ચર્ચની શોભા બની રહેલા એ કપડાને હવે ત્યાંથી ખસેડવા નહોતાં માગતાં. બીજું, એને ઘરે લઈ જવાથી પોતાના જૂના ઘરની, પતિની તેમજ ભૂતકાળની યાદો વધારે તીવ્રતાથી આવશે એ હકીકત એ બરાબર જાણતાં હતાં. એટલે પાદરીએ ઘણો બધો આગ્રહ કર્યો તો પણ એ ન જ માન્યાં. છેવટે પાદરીએ એમને બસમાં જવાને બદલે પોતે એમને ઘરે મૂકી જાય એટલી વાત માની લેવા વિનંતી કરી. એ માટે માજી સંમત થયાં. બાજુમાં જ આવેલા સ્ટેટન ટાપુ પર એમને ચર્ચની ગાડીમાં ઉતારીને પાદરી રાત્રે પાછા ફર્યા.

નાતાલનો દિવસ આવી પહોંચ્યો. પાદરીના ઉત્સાહ અને જોમનો જાણે પડઘો પાડતાં હોય તેમ એ વિસ્તારના લગભગ દરેક કુટુંબે હાજરી આપી. એમનું ભાષણ પણ એ દિવસે અદિતીય રહ્યું. ઉજવણી પૂરી થયા પછી પાદરીએ દરેક સાથે હાથ મિલાવીને દરેકને રજા આપી. રાત્રિના લગભગ દસ વાગવા આવ્યા હતા. ધીમે ધીમે કરતાં આખું ચર્ચ ખાલી થઈ ગયું. પાદરીએ જોયું તો એક વૃદ્ધ માણસ ધ્યાનથી દીવાલ પર લાગેલું પેલું ટેબલક્લોથ જોઈ રહ્યો હતો. પાદરી એની પાસે ગયા. પેલા વૃદ્ધ માણસે પાદરીને આ ટેબલક્લોથ એમને ક્યાંથી મળ્યું એ પૂછ્યું અને પછી આંખમાં ઝળઝળિયાં સાથે કહ્યું કે પોતાની પત્નીએ પણ આનું જ એક ટેબલક્લોથ પાંત્રીસ વરસ પહેલાં ભરેલું! એ પછી જાણે ભૂતકાળના પોપડાઓ ઉખેડીને એક એક ઘટનાને યાદ કરતા હોય તે રીતે પોતાને ઑસ્ટ્રિયામાંથી કઈ રીતે નાઝીઓના કેમ્પમાં લઈ જવામાં આવ્યા અને ત્યાં એમની પર શું શું વીતી એ બધી વાતો એણે કરી. આંખમાં આંસુ સાથે એમની વાતો પાદરી ખૂબ જ હમદર્દીપૂર્વક સાંભળી રહ્યા. બધી વાતોમાં સમય ઘણો વીતી ચૂક્યો હતો.

પાદરી ઊભા થયા. પછી એમણે પેલા વૃદ્ધ માણસને વિનંતી કરી કે જો એ પોતાની સાથે થોડીક વાર માટે ચર્ચની ગાડીમાં આવે તો એક ભેટ આપવાની એમની

ઈચ્છા છે. નાતાલની ભેટનો અસ્વીકાર ન કરવા એમણે એ દાદાને વીનવ્યા. પેલા દાદાએ હા પાડી.

પાદરી એમને લઈને સ્ટેટન ટાપુ પર આવ્યા. હજુ તો ચાર જ દિવસ પહેલાં જે ઇમારતના ત્રીજા માળે પેલાં માજીને ઉતારવા પોતે આવ્યા હતા એ જ ફ્લેટના દરવાજાની બેલ એમણે વગાડી. એ માજીએ બહાર આવીને કામ પૂછ્યું તો પાદરી ફક્ત એટલું જ બોલ્યા કે, 'મધર! (માતા!) આજે નાતાલનો દિવસ છે અને મારી તમને એક ભેટ આપવાની ઈચ્છા છે. તમે સ્વીકારશો?' એટલું કહી માજી કંઈ સમજે કે વિચારે એ પહેલાં દાદાનો હાથ પકડીને એમણે માજીની સામે ઊભા કરી દીધા.

દાદાએ માજીને અને માજીએ દાદાને જોયા પાંત્રીસ પાંત્રીસ વરસ એ એક જ નજરમાં અને એ પછીના ગાઢ આલિંગનમાં જાણે કે ઓગળી ગયાં. બેમાંથી કોઈ કંઈ બોલતું નહોતું પણ ચોધાર વરસતાં આંસુઓમાં એ બધાં જ વરસની વેદનાનું દુઃખ અને વિરહની ખાશા પાણી બનીને ટપકી રહ્યાં હતાં.

એમને જરાય ખલેલ ન પહોંચે એ રીતે ધીમે પગલે અને આંસુભરી આંખે પાદરીએ ત્યાંથી વિદાય લીધી. પોતાની આખી જિંદગી દરમિયાન પોતે ક્યારેય કોઈને નાતાલની આટલી સુંદર ભેટ આપી હોય તેવું તેમને યાદ નહોતું આવતું.

સૌથી અમીર માણસ

એક જમીનદાર હતો. બાપદાદા તરફથી ઘણી બધી જમીનજાયદાદ એને વારસામાં મળેલી. એમાં એણે પોતે પણ એટલો બધો વધારો કરેલો કે આસપાસના સેંકડો ગાઉ સુધી એના જેટલું શ્રીમંત બીજું કોઈ જ નહોતું. એ ગામની ચારે તરફની સીમાઓની આગળ સુધીની જમીન પણ એની જ હતી. આટલી બધી જમીનને ખેડવા અને સાચવવા માટે એણે ઘણા બધા ખેતમજૂરોને રાખ્યા હતા.

એક દિવસ સાંજના સમયે ઘોડા પર બેસીને એ પોતાનાં ખેતરોમાં ફરવા નીકળ્યો. ચોમાસું હજુ પૂરું જ થયું હતું. નાખી નજર પહોંચે ત્યાં સુધી લીલાંછમ ખેતરોમાં પાક લહેરાતો હતો. એ દશ્ય જોતાં જ એનું મન આનંદ અને અભિમાનથી છલકાઈ ગયું. આ પ્રદેશમાં પોતે સૌથી અમીર છે એ વાતના ગર્વથી એની છાતી ફાટફાટ થવા લાગી. એ વખતે પવન એવો સરસ વાતો હતો કે એની શીતળતાની મજા લેવા એ બાજુમાં આવેલા પોતાના જ ખેતરનો ઝાંપો ખોલીને અંદર દાખલ થયો.

એ ખેતરનું ધ્યાન રાખવા એણે હાન્સ નામના ખેતમજૂરને રાખેલો. હાન્સ ખૂબ જ સરળ અને ભલો માણસ હતો. એ હંમેશાં પોતાના કામથી કામ રાખતો અને પોતાની દુનિયામાં જ મસ્ત રહેતો. એની યુવાનીમાં એણે જમીનદારનું ખૂબ જ કામ કરેલું. હાન્સના ખેતરનો પાક હંમેશાં અન્ય ખેતરો કરતાં ગુણવત્તા અને જથ્થો એમ બંનેમાં ચડિયાતો રહેતો. પણ હવે હાન્સની અવસ્થા થવા આવી હતી. એનાથી હવે પહેલાંના જેટલું કામ નહોતું થઈ શકતું, તો પણ બીજા કોઈ ખેતરથી એના ખેતરનો પાક ઓછો કે ઊતરતો નહોતો જ થતો. બીજાની બરોબરીમાં ઊભો રહી શકે તેટલું કામ તો હાન્સ કરતો જ હતો. એટલે જ જમીનદારે એના બદલે બીજા ખેતમજૂરને નહોતો રાખ્યો.

જમીનદાર ખેતરમાં પ્રવેશ્યો ત્યારે હાન્સ સાંજનું વાળુ (ભોજન) કરવાની તૈયારી કરી રહ્યો હતો. જમીન પર પાથરણું પાથરી, એના પર ભોજનની થાળી ગોઠવીને એ ભગવાનને પ્રાર્થના કરવામાં મશગૂલ થઈ ગયો હતો. જમીનદાર ઘણી વાર ઊભો રહ્યો. પ્રાર્થના પૂરી કરીને હાન્સ જમવાનું શરૂ કરવા જતો હતો ત્યાં જ એની નજર જમીનદાર પર ગઈ. પોતાના માલિકને જોતાં જ એ ઊભો થઈ ગયો. સલામ કરી અદબથી હાથ જોડીને એ બોલ્યો, 'મને માફ કરજો માલિક! ભગવાનનો આભાર માનવામાં હું એટલો બધો ખોવાઈ ગયો હતો કે તમે આવ્યા છો તેનો ખ્યાલ જ ન રહ્યો!'

‘ભગવાનનો આભાર? શેના માટે?’ જમીનદારે પૂછ્યું.

મને આટલું સરસ ભોજન આપવા માટે! હાન્સે જવાબ આપ્યો.

કાયમ બત્રીસ ભોજન અને તેત્રીસ શાક ભરેલી થાળી આરોગતા જમીનદારે હાન્સની થાળીમાં નજર કરી. સૂકો બાજરાનો રોટલો, થોડુંક દહીં, મરચાંની ચટણી અને ડુંગળીનો દડો એટલી વસ્તુ એમાં હતી. હાન્સના ભોજન પર તુચ્છકારભરી દષ્ટિ નાખીને જમીનદાર બોલ્યો, ‘જો આવું ગંદું ભોજન મને મળતું હોય તો હું તો ભગવાનનો ક્યારેય આભાર ન જ માનું!’

હાન્સ કોઈ પણ જાતનો પ્રતિભાવ આપ્યા વિના હાથ જોડી, મસ્તક નમાવીને ઊભો રહ્યો. થોડી વાર પછી બોલ્યો: ‘ભાલિક, તમે ઘણા સમયે તમારા આ ખેતરમાં આવ્યા છો એ માત્રું અહોભાગ્ય છે. આજે મારી ઈચ્છા તમારો પણ આભાર માનવાની હતી. મારે તમારો આભાર માનવો છે અને એક વાત પણ કહેવી છે. આભાર એટલા માટે માનવો છે કે આટલાં બધાં વરસ તમે મને તમારા ખેતરમાં આશ્રય આપીને મારી જિંદગીની બધી તકલીફો દૂર કરી દીધી છે. મારા એકલા જીવને જોઈતું બધું જ તમે આપ્યું છે. હવે મારી જિંદગીમાં કોઈ કરતાં કોઈ જ ખોટ નથી રહી. અને તમને જે વાત કરવી છે તે એ છે કે આજે વહેલી સવારે મને એક સ્વપ્ન આવ્યું હતું. એમાં મેં એક દેવદૂતને એવું કહેતાં સાંભળ્યો હતો કે આવતી કાલની સવાર પડે તે પહેલાં આ પ્રદેશના સૌથી અમીર માણસનું મૃત્યુ થશે!’ એટલું કહી ફરીથી હાન્સ માથું નમાવીને ઊભો રહી ગયો.

‘તારા જેવા મૂર્ખાઓ જ સપનાની વાતો પર વિશ્વાસ કરતા હોય છે. હવે તું સાઠ વરસનો થઈ ગયો છે એવું લાગે છે! તારી બુદ્ધિ પણ હવે ઓછી થઈ ગઈ લાગે છે!’ એવું તિરસ્કારથી બોલીને જમીનદાર ઘોડા પર સવાર થઈ ગયો. ગમે તે થયું પણ હવે ઠંડી હવા ખાવાની એની ઈચ્છા સાવ મરી પરવારી હતી. ઘોડા પર સવાર થઈને એ ઘરે પાછો આવવા નીકળી પડ્યો. હાન્સે આકાશ સામે જોયું. પછી બે હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી.

આ બાજુ ઘરે આવ્યા પછી જમીનદારનું મન એકદમ બેચેન થઈ ગયું હતું. હાન્સના શબ્દો વારંવાર એના મનમાં પડવાતા હતા, કારણ કે આ વિસ્તારનો સૌથી અમીર માણસ તો જમીનદાર પોતે જ હતો. આજુબાજુના સેંકડો ગાઉ સુધી એના જેટલો વૈભવ કોઈ પાસે નહોતો. અને હાન્સના સપનામાં આવેલા દેવદૂતના શબ્દો મુજબ આ વિસ્તારના સૌથી વધારે અમીર માણસનું મૃત્યુ બીજા દિવસની સવાર પડે તે પહેલાં થવાનું હતું! એ પોતે ક્યારેય સપનાંઓ પર વિશ્વાસ કરતો નહોતો, પણ આજે ન જાણે કેમ જેટલી વખત એ આ શબ્દોને મનમાંથી ડાંકી કાઢતો હતો એટલી

વાર એ શબ્દો વાવાઝોડાની જેમ પાછા એના મનમાં ભરાઈ જતા હતા. સપનાંઓમાં ક્યારેય ન માનનાર જમીનદાર ધીમે ધીમે... ક્યાંક આ વાત સાચી પડે તો? એવો ધ્રાસકો અનુભવી રહ્યો હતો. એ રાત્રે એને પોતાનાં બત્રીસ ભોજન અને તેત્રીસ શાક સાવ ફિક્કાં લાગ્યાં. જીવ ક્યાંય લાગતો જ નહોતો. સુવાનો પ્રયત્ન કરી જોયો પણ એય વ્યર્થ! કંટાળીને એણે પોતાના પ્રદેશના સારામાં સારા વૈદ તેમજ દાકતરોને બોલાવવા માટે માણસોને રવાના કર્યા. દાકતરો તેમજ વૈદોએ આવીને જમીનદારને નખશિખ તપાસી જોયો. એ સૌને કોઈ કરતાં કોઈ જ એવું કારણ ન દેખાયું કે જેનાથી એની જિંદગીને ટૂંક સમયમાં જ જોખમ હોય. એમાંના કેટલાકે તો આવી વાહિયાત વાત પર ભરોસો મૂકવા બદલ એના પર વ્યંગ પણ કરી લીધો. છતાં પણ સાવચેતી માટે એ આખી રાત સૌએ જાગતા જ પસાર કરવી એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું. રાત વીતી. વાતો કરતાં કરતાં સવારના છ વાગવા આવ્યા. હાન્સનું સપનું અને જમીનદારનું એ સપનાને સાચું માનવું એ ભેય વસ્તુઓ મશ્કરીનો મુદ્દો બની ગઈ. ચા-પાણી પીને બધા છૂટા પડવાની તૈયારીમાં હતા ત્યાં જ એક મજૂર દોડતો આવ્યો. જમીનદાર સામે આવીને હાંફતાં હાંફતાં એણે સમાચાર આપ્યા કે, ‘ભાલિક! આપણો ખેતમજૂર પેલો હાન્સ નહીં? એ આજે સવારે ચાર વાગવાની આસપાસ મૃત્યુ પામ્યો!’

ત્યાં ઊભેલા સૌ મૂંઝા થઈ ગયા. નતમસ્તકે જમીનદાર સાંભળી રહ્યો. એ વિચારતો હતો કે એ બંનેમાં શું હાન્સ વધારે અમીર હતો? કઈ રીતે?... ..

દુનિયા આખીનો વૈભવ મળે પણ ભગવાન ન મળે તો આત્માની ગરીબાઈ ક્યારેય મટતી નથી. જમીનદાર હોવા છતાં એ માણસ ભિખારી જ રહે છે. હાન્સ તો એ સરહદો પાર કરી ગયો હતો. ખરો અમીર તો એ જ હતો.

સુખની પૂંછડી

એક વખત બિલાડીનું એક નાનકડું બચ્ચું પોતાની પૂંછડીને પકડવા માટે ગોળ ગોળ ફરતું હતું. હજુ તો એ પૂંછડી મોંમાં પકડે પકડે ત્યાં જ એ છટકી જતી હતી. એના કારણે એ વારંવાર ગોળ ગોળ ફરતું હતું અને અહીંથી તહીં દોડતું હતું. એનો આ ખેલ એક ઘરડી બિલાડી ઘણી વારથી બેઠી બેઠી જોઈ રહી હતી. ખાસ્સી વાર થઈ પછી એણે ચક્કર ચક્કર ફરતાં એ બચ્ચાને પૂછ્યું: 'બેટા! તું શું કામ તારી પૂંછડીની પાછળ દોડે છે? કાંઈ ખાસ કારણ ખરું?'

દોડતાં દોડતાં જ બચ્ચાએ જવાબ આપ્યો, 'દાદી! મારા ભાઈબંધોએ મને કહ્યું છે કે સુખ નામની અદ્ભુત ચીજ મારી પૂંછડીમાં સંતાઈ છે. અને હું જો પૂંછડીને બરાબર પકડી શકીશ તો એ મને મળી જશે! પણ ક્યારનું દોડું છું તો પણ એ પકડાતી જ નથી. ઊલટાનું મારે એની પાછળ પાછળ જ દોડવા કરવું પડે છે!'

આ સાંભળી પેલી ઘરડી બિલાડી ખડખડાટ હસી પડી. ઊભી થતાં એ બોલી: 'બેટા! મને પણ પહેલાં એવું જ હતું કે સુખ મારી પૂંછડીમાં જ સમાયેલું છે. એટલે હું પણ એની પાછળ પાછળ ખૂબ જ દોડતી. એટલું બધું દોડવા છતાં પૂંછડી તો મારા મોંમાં ક્યારેય આવતી જ નહીં. પણ હવે અનુભવે મને સમજાયું છે કે એમ દોડવું બિલકુલ નિરર્થક છે. એટલે મેં પૂંછડી પાછળ દોડવાનું બંધ કરી દીધું. પણ એ પછી હવે હું જ્યાં જ્યાં જાઉં છું ત્યાં પૂંછડી જ મારી પાછળ પાછળ આવે છે!!' એટલું કહી એણે ચાલવાનું શરૂ કર્યું. બિલાડીના બચ્ચાએ જોયું તો સાચું જ પૂંછડી એની પાછળ પાછળ જ જતી હતી!!

આપણા સૌના સુખનું પણ બિલાડીની પૂંછડી જેવું જ છે. એની પાછળ દોડાદોડી કરીએ ત્યાં સુધી દોડાવ્યા જ કરે અને જેવા એને અવગણીને ચાલવા લાગીએ કે તરત જ પૂંછડીની માફક આપણી પાછળ પાછળ ચાલવા લાગે છે!

ઉપદેશ

કંડકડતી ટાઢ અને ભરપૂર બરફવર્ષાના એ દિવસો હતા. પરદેશના એક ચર્ચમાં લોકો ધીમે ધીમે એકઠા થઈ રહ્યા હતા. રવિવારની પ્રાર્થનાને હજુ થોડી વાર હતી.

એ વખતે ચર્ચની બહારની દીવાલને અડકીને એક માણસ અધૂકડો બેઠો હતો. એના પગ લાંબા અને ફેલાયેલા હોવાથી એ બેઠેલો છે કે સૂતેલો છે એ નક્કી કરવું મુશ્કેલ હતું. ઘુણા દિવસથી એણે કંઈ ખાધુંપીધું ન હોય અને એ અર્ધતંદ્રામાં હોય તેવું લાગતું હતું. એનો કોટ ઠેકઠેકાણેથી ફાટેલો હતો. ઠંડીથી રક્ષણ મેળવવા માટે એણે કોટ અને પાટલૂનમાં કાગળના રૂચા ભરાવી રાખ્યા હતા. ફાટેલી હેટને એણે એવી રીતે રાખી હતી કે અર્ધા ચહેરાને ઠંડા પવનથી રક્ષણ મળી શકે. બૂટમાંથી બહાર આવી રહેલાં ખુલ્લાં આંગળાં એના બૂટની અને સાથોસાથ એનાં મોજાં પણ ફાટેલાં હોવાની ચાકી ખાઈ રહ્યાં હતાં.

રવિવારની સુંદર સવારે આવો સૂગ ચડે તેવો માણસ ચર્ચના દરવાજાની બહાર પડેલો જોઈને આવતી-જતી સ્ત્રીઓ નાકનું ટીચકું ચડાવીને પસાર થઈ જતી હતી. પુરુષો મોં બગાડીને પોતાનો અણગમો વ્યક્ત કરતા હતા. તો વળી કેટલાક લોકો પૈસા પણ ફેંકતા હતા.

પ્રાર્થનાનો સમય થયો. લગભગ બધા જ લોકો ચર્ચમાં આવી ગયા હતા. એ જ વખતે હાથ પકડી કોઈ પેલા ગંદા, લઘરવઘર માણસને ચર્ચમાં દોરી લાવ્યું. એને લાવનાર વ્યક્તિએ અંદર આવીને એનો હાથ છોડી દીધો. ત્યાર પછીની થોડીક ક્ષણોમાં પેલો લઘરવઘર માણસ કોઈ પણ પાટલી પર બેસવા જાય ત્યાં અગાઉથી બેઠેલા લોકો ભવાં ચડાવે. ખસીને એને જગ્યા આપવા માટે કોઈ કરતાં કોઈ રાજી નહોતું. એ માણસ બેસી ન જાય એટલે સૌએ પોતાની છેડા તરફની જગ્યા ખાલી તો નથી ને તેની ખાતરી કરી લીધી. થોડી વાર આમથી તેમ બેસવા માટે ફાંફાં માર્યા છતાં જ્યારે કોઈએ પણ એને બેસવાની જગ્યા ન આપી ત્યારે એ ભિખારી જેવા લાગતા માણસે હળવે હળવે ચર્ચના આગળના ભાગ તરફ ચાલવા માંડ્યું. લોકોના આશ્ચર્ય વચ્ચે મંચ પર જ્યાં પાદરીનું સ્થાન હોય તે સ્થાન પર એ પહોંચી ગયો. ત્યાં પહોંચીને એણે પોતાનાં ફાટેલાં હેટ અને કોટ કાઢી નાખ્યાં. એ પાદરી પોતે જ હતા!

ચર્ચમાં સ્મશાનવત્ શાંતિ પથરાઈ ગઈ. લોકોના ચહેરા કાપો તો લોહી ન નીકળે તેવા થઈ ગયા. સૌએ નીચી મુંડીએ જમીન તરફ જોવાનું શરૂ કરી દીધું.

ફાધરે બાઈબલ હાથમાં લીધું. પછી બોલ્યા: 'ભાઈઓ તેમજ બહેનો! હું આજે શાના વિશે બોલવાનો છું એ કદાચ તમે તો જાણી જ ચૂક્યાં હશો...!!' વક્તવ્ય આગળ ચાલતું ગયું. લોકો નતમસ્તકે સાંભળી રહ્યા.

કોને ખબર ક્યા અને કેવા સ્વરૂપે ભગવાન આપણી પાસે આવી પહોંચશે? દરેકેદરેક વ્યક્તિમાં કોઈ પણ જાતના ભેદભાવ વગર જો એને જોતાં શીખીશું તો ચોક્કસ એને ક્યારેય પાછળ જવાનો કે હડધૂત થવાનો વારો નહીં જ આવે.

એરિક અને ઘરડો માણસ

પરદેશમાં વસતાં એક દંપતી પોતાના નાનકડા બાળક એરિકને લઈને એ વિસ્તારની એક સરસ રેસ્તોરાંમાં જમવા પહોંચ્યાં. નાતાલના તહેવારો નજીક આવી રહ્યા હતા. જમી લીધા પછી ખરીદી કરવાની એમની ગણતરી હતી. બપોરનો સમય હતો. રેસ્તોરાંમાં બધાં પોતપોતાની જગ્યાએ ધીમે ધીમે વાતો કરતાં શાંતિથી જમી રહ્યાં હતાં. આ દંપતીએ પણ એક ટેબલ પર બેસીને ઓર્ડર લઈ જવા માટે વેઇટરને ઇશારો કર્યો. એરિકને એમણે બે ખુરશી ભેગી કરીને ટેબલની આડશે ગોઠવીને એવી રીતે બેસાડેલો કે એરિક ટેબલ પરથી ખાઈ શકે પણ પડી ન જાય. એરિકની ઉંમર હતી આશરે એકાદ વરસ જેટલી.

વેઇટર આવીને હજુ તો ઓર્ડર લખતો હતો ત્યાં જ બધાનું ધ્યાન ખેંચાય એ રીતે એરિક જોરથી હસ્યો. પ્રથમ તો પોતાનો ઓર્ડર લખાવવામાં વ્યસ્ત પતિ-પત્નીએ એના હસવા પર ધ્યાન ન આપ્યું. પણ એ તો કોઈની સામે હાથ હલાવીને ફરીથી જોરજોરથી હસવા માંડ્યો. પતિ-પત્ની બંનેએ એ હસતો હતો એ દિશામાં જોયું તો રેસ્તોરાંના બીજા છેડે બેઠેલા એક ગંદા અને ઘરડા માણસ તરફ જોઈને એ હસી રહ્યો હતો. એ માણસનાં કપડાં મેલાંઘટ હતાં, દાઢી ઘણા દિવસની વધેલી હતી અને માથાના વાળ તો ક્યારે ઓળ્યા હશે એ તો ભગવાન જ જાણતો હશે! એ ઘરડો માણસ એરિકની સામે જોઈને 'હાઉકલી! એ... એ... પકડાઈ ગયો...!' એમ કહીને બૂમ પાડતો હતો અને એ સાંભળીને એરિક આખી રેસ્તોરાંને ભરી દેતું હાસ્ય વેરતો હતો. એના ખડખડાટ હાસ્યને એ રેસ્તોરાંના શિષ્ટાચાર સાથે કોઈ જ લેવાદેવા નહોતી. એક બાળકના મુક્ત મનનું એ હાસ્ય જ થોડીક વારમાં જાણે કે સૌના ધ્યાનનું કેન્દ્ર બની ગયું. એની સામે જોકે કોઈએ કાંઈ વાંધો નહોતો ઉઠાવ્યો, પણ એ પતિ-પત્નીને આના કારણે ખૂબ જ સંકોચ થઈ રહ્યો હતો. એમને મનમાં થતું હતું કે એરિક અને પેલા ઘરડા માણસની 'હાઉકલી' અને 'હાહાહાહાહા'થી ત્યાં બેઠેલા અન્ય લોકોને કદાચ ખલેલ પહોંચતી હશે. પણ શું થાય? એરિક અથવા પેલો ઘરડો માણસ લેમાંથી એક જણ રેસ્તોરાં છોડીને જાય એની સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય પણ નહોતો. એરિકની તો ઉંમર પણ એટલી નાની હતી કે બીજાને ખલેલ પહોંચે છે એ વાત એ સમજી ન શકે અને એટલા નાના બાળકને ધમકાવવાનો પણ શો ફાયદો? પેલો ઘરડો માણસ તો સાવ અજાણ્યો હતો. એને પણ કંઈ કહી ન શકાય. એટલે મૂંઝાઈને એ બંને જણે ચૂપચાપ ઝડપથી જમવાનું શરૂ કરી દીધું. એ દરમિયાન પેલા ઘરડા માણસ અને

એરિકની જોડીએ બરાબરની ધમાચકડી મચાવી દીધી હતી. એ વૃદ્ધ માણસ ભૂમ પાડે અને એરિક એનો પડઘો પાડે! એ બંનેને માટે તો જાણે કે એ બે સિવાય આજુબાજુમાં કોઈની ઉપસ્થિતિ જ નહોતી!

પતિ-પત્નીએ જેમ બને તેમ જલદી ખાવાનું પૂરું કર્યું. એરિકને તેડીને એ બહેન ઊભી થઈ અને એનો પતિ અગત્યનો એક ફોન કરવા કાર્ડન્ટર તરફ ગયો.

પેલી બહેન એરિકને તેડીને રેસ્ટોરાંના દરવાજા પાસે પહોંચી એ જ સમયે પેલો બિખારી જેવો દેખાતો ઘરડો માણસ પણ દરવાજાની બાજુમાં આવીને ઊભો રહી ગયો. એની સામે જોવાઈ ન જાય તેની કાળજી લેતી એ સ્ત્રી ત્યાંથી પસાર થવા ગઈ. જેવી એ પેલા માણસ પાસેથી નીકળી કે તરત જ જાણે કે સ્થિંગ ઊછળે તેમ એરિક ઊછળ્યો. એ વૃદ્ધના હાથ તો એને તેડવા લંબાયેલા જ હતા. એ બહેન એરિકને અટકાવે એ પહેલાં તો એક વરસની ઉંમરનો એ દેવદૂત પેલા મેલાધેલા વૃદ્ધને ગળે વળગી ગયો. એ બાળક એવા વહાલથી વૃદ્ધ માણસના ખભે માથું રાખીને પડ્યો હતો કે જાણે એને એનાં પોતાનાં માબાપ અને આ અજાણ્યા માણસમાં કોઈ જ ફરક ન દેખાતો હોય. સંપૂર્ણ પ્રેમ અને પૂરા સમર્પણભાવથી એ એના ચીથરાંથી ઢંકાયેલા હાથમાં સમાઈ ગયો હતો.

પેલા વૃદ્ધની આંખો બંધ થઈ ગઈ હતી. એમાંથી શ્રાવણ-ભાદરવો વરસતા હતા. સખત પરિશ્રમથી બરછટ બની ગયેલા એના હાથ અત્યંત વહાલથી એરિકની પીઠ પર ફરતા હતા. એ બંને પવિત્ર આત્માઓનું એ અદ્ભુત મિલન આખી રેસ્ટોરાં મૂક બની નિહાળી રહી હતી.

થોડી ક્ષણો આમ જ પસાર થઈ. પછી એ વૃદ્ધે એરિકને એની માતાના હાથમાં સોંપતાં કહ્યું, 'મારી દીકરી! આ ફિરસ્તાને તું બરાબર સાચવજે. આ તો ભગવાનનો દૂત છે. બેટા! તેં અને તારા આ દીકરાએ મને આ નાતાલની સર્વોત્તમ ભેટ આપી છે!' આટલું કહી એ વૃદ્ધે પોતાની આંખના ખૂણા સાફ કર્યાં. બે મિનિટ જાણે અતીતને જોતો હોય તેમ ઝીણી દૃષ્ટિ કરી આકાશ સામે જોયું. પછી બોલ્યો, 'ગઈ નાતાલમાં આ જ સમયે આવેલા બરફના તોફાનમાં માડું આખું કુટુંબ સાફ થઈ ગયું હતું, એ પછી આજે હું પહેલી વાર હસ્યો છું. અને પહેલી જ વાર રડ્યો પણ છું! મારા સાવ સૂના જીવનમાં એક સાચા વહાલની ભેટ તમે આપી એનો હું કઈ રીતે આભાર માનું? બસ! ભગવાન મારા જેવી કોઈ પર ન વિતાવે અને તમને હંમેશાં સુખી રાખે!' એટલું કહી ફરી વખત સજળ થયેલી આંખોને લૂછ્યા વિના જ હળવે પગલે એ માણસે વિદાય લીધી.

આટલી વારમાં પેલી સ્ત્રીનો પતિ પણ ફોન કરીને આવી ગયો હતો. બંને જણા ઘડીક એકબીજા સામે તો ઘડીક દૂર જઈ રહેલા એ વૃદ્ધને જોઈ રહ્યાં. હવે રડવાનો વારો એ બંનેનો હતો. એરિક એ દિવસે એમનાથી મહાન હોય તેવું એમને લાગ્યું. એ બેઉ જણ જ્યારે ગંદાં કપડાં પહેરેલા, ગંદી દાઢી અને વીંખાઈ ગયેલા વાળવાળા ગરીબ માણસને જ જોઈ શકતાં હતાં ત્યારે એરિક લાગણી અને પ્રેમ ઝંખતા આત્માને ઓળખીને એની સાથે વાત પણ કરી રહ્યો હતો. આત્માના ઊંડાણ સુધી અને ભગવાનનાં દ્વાર સુધી પહોંચવા માટે મોટાંઓની દૃષ્ટિ કેટલી વામણી હોય છે તેનો બંનેને આજે ખ્યાલ આવ્યો. બંનેને ખાતરી થઈ ગઈ કે એના માટે તો એરિક બની જવું પડે.

ગુલાબનું ફૂલ

સુંદર મજાનો એક બગીચો હતો. એમાં એક ખૂણે બાંકડા પર એક વૃદ્ધ માણસ બેઠો હતો. બેઠો બેઠો એ પોતાની વ્યથાઓને યાદ કરીને દુઃખી થઈ રહ્યો હતો. જિંદગીએ એને આપેલાં દુઃખોથી એ અત્યંત વ્યથિત જણાતો હતો. દીકરો અને એની વધુ બરાબર સાચવતાં નહોતાં, અથવા તો સાચવતાં હતાં પણ એને એનાથી સંતોષ નહોતો. પગના સાંધા જકડાઈ ગયા હતા, મોતિયો પણ પાકવાની તૈયારીમાં હતો, તબિયત પણ નરમગરમ રહેતી હતી. આટલાં બધાં કારણો મગજમાં ઘમસાણ મચાવી રહ્યાં હતાં. એના કારણે સુંદર બગીચામાં બેઠા હોવાં છતાં એ દાદાને એક પણ વસ્તુ સારી નહોતી લાગતી. એમને જાણે કશામાં રસ જ નહોતો રહ્યો.

એ જ સમયે એક છોકરો ત્યાંથી દોડતો નીકળ્યો. ઉંમર હશે છ વરસની આસપાસ. દાદાની ઉધરસનો અવાજ સાંભળીને એ એમની તરફ આવ્યો. દાદાની તરફ હાથ લંબાવીને જાણે પોતાને કોઈ ખજાનો જડી ગયો હોય એવા આનંદ અને ભાવ સાથે એ બોલ્યો, 'જુઓ! જુઓ તો ખરા! મને શું મળ્યું છે તે!'

દાદાએ એની હથેલીમાં દંટિ કરી તો એક ચીમળાઈ ગયેલું ગુલાબનું ફૂલ હતું. એકાદ બે દિવસ પહેલાં ખરી પડ્યું હશે. એની અરધોઅરધ પાંખડીઓ ખરી ગઈ હતી. બગીચાના માળીએ બેચાર દિવસથી વાળ્યું નહીં હોય, નહીંતર એ ત્યાં પડેલું પણ ન હોત.

આવું સુકાઈ ગયેલું ફૂલ જોઈને દાદાના ચહેરા પર અણગમાના ભાવો ઊપસી આવ્યા. માણસ ઉદાસ હોય ત્યારે થોડોક ચીડિયો પણ થઈ જતો હોય છે. દાદાને પણ આ છોકરાનું આવવું ન ગમ્યું. એ જલદી ત્યાંથી જતો રહે તેવી ઈચ્છા એમને થઈ આવી. એટલે કંઈ પણ જવાબ આપ્યા વિના જરાક હસીને એમણે બીજી તરફ મોં ફેરવી લીધું, જેથી પેલો છોકરો એનો અણગમો જોઈને જતો રહે. પણ એ તો ભારે ચીટકુ નીકળ્યો. જતા રહેવાને બદલે એણે તો એ જ બાંકડા પર બેઠક જમાવી! અને બરાબર દાદાને અડકીને જ બેસી ગયો.

થોડી વાર એમ જ બેઠા પછી એણે પેલા ચીમળાઈ ગયેલા ફૂલને નાક પાસે લઈ જઈ જોરથી સુંઘ્યું. ત્યાર બાદ બોલી ઊઠ્યો કે, 'અરે વાહ! આમાંથી તો સુગંધ પણ કેવી સરસ આવે છે!' પછી દાદાની તરફ ફરીને બોલ્યો, 'આવું સરસ ફૂલ તમારે જોઈએ છીએ? એમાંથી સુગંધ પણ કેવી મસ્ત આવે છે! જો તમારે આ ફૂલ જોઈતું

હોય તો હું તમને એમ ને એમ જ આપીશ હો! હું બીજું ફૂલ શોધી લઈશ. બોલો, આપી દઉં?'

હવે દાદાને બરાબરની ચીડ ચડી. નાનકડા બાળકને બિજાવાનું એમને યોગ્ય ન લાગ્યું. એનાથી પીછો કેમ છોડાવવો એનો ઉપાય એ શોધતા હતા. પોતે જો એનું ફૂલ સ્વીકારી લે તો પછી એ જતો રહે એવું વિચારી એમણે મોઢા પર બનાવટી હાસ્ય લાવીને કહ્યું, 'ઠીક છે દીકરા! આટલું સુંદર ફૂલ હોય અને તું મને એમ જ આપતો હોય તો એ સ્વીકારવામાં મને કંઈ જ વાંધો નથી. લાવ ત્યારે!' એમ કહી ફૂલ લેવા એમણે હાથ ધર્યો. ખુશ થઈને પેલા બાળકે ફૂલ આપવા હાથ લાંબો કર્યો. પણ દાદાનો લંબાયેલો હાથ ક્યાં છે તે એ નક્કી ન કરી શક્યો. ફૂલ દાદાના હાથમાં પડવાને બદલે નીચે પડી ગયું. એ છોકરો બંને આંખે આંધળો હતો.

દાદાએ એનો હાથ પોતાના હાથમાં લઈ લીધો. એની પાસેથી ફૂલ લીધું. પછી પૂછ્યું, 'બેટા! તું રોજ અહીં આવે છે? તેં કદી ફૂલને જોયું છે ખરું?'

'હા દાદા! હું રોજ અહીં રમવા આવું છું. મેં તો ફૂલને કદી જોયું નથી પણ મારી મા પાસેથી એના વિશે બરાબર જાણ્યું છે ખરું. પણ દાદા! ભલે ને મેં એને જોયું ન હોય, હું એની સુગંધ તો બરાબર જાણું છું ને! એનો રંગ તો મને મારી મા કહે પણ એની સરસ સુગંધ અને ફૂણી પાંખડીઓને તો હું બરાબર ઓળખું છું! ફૂલ કેવું સરસ હોય નહીં! એટલું કહીને એ ઊભો થયો. પછી બોલ્યો, 'દાદા! તમને ગમે તો એ સુંદર ફૂલ આજથી તમારું હો કે! તમે રોજ અહીં આવશો તો હું તમને રોજ આવું જ સરસ ફૂલ લાવી આપીશ હો!' એટલું કહી એ ફૂલતો ફૂલતો ત્યાંથી જતો રહ્યો.

દાદા તો હવે કંઈ પણ બોલવાની સ્થિતિમાં જ નહોતા રહ્યા. એમની બંને આંખોમાંથી શ્રાવણ-ભાદરવો વરસવાના શરૂ થઈ ગયા હતા. દુનિયાને જોવા-જાણવા તેમજ માણવાની બધી જ સગવડો ભગવાને આપી હોવા છતાં પોતે કેવા દુઃખી હતા? મનમાં કેટકેટલાં દુઃખોનું કૃત્રિમ જાળું ઊભું કરીને પોતે જ તેમાં ગૂંચવાઈ ગયા હતા? આવ્યા સરસ બગીચામાં બેસીને પણ કુદરતના સૌંદર્યનો એક અંશ પણ પોતે નહોતા માણી શકતા. જ્યારે જેણે ફૂલને કે બગીચાને ક્યારેય જોયાં જ નથી એવો બાળક એ ચીમળાયેલા ફૂલના સૌંદર્યને બરાબર માણી શકતો હતો. છતી આંખે પોતાને આસપાસનાં આટલાં બધાં ફૂલો પણ જરાય આનંદ નહોતાં આપી શકતાં. ખરેખર આંધળું કોણ હતું? એ જ ક્ષણે એમને થયું કે પોતાનાં દુઃખો માટે બીજું કોઈ જ જવાબદાર નથી. વાંક કોઈ સમસ્યા કે દુનિયાનો નથી પણ પોતાની જાતનો જ છે.

પોતાની પાસે દુનિયાને સાચી રીતે જોવાની એ દૃષ્ટિ જ ન હતી, જે આ અંધ બાળકે પાસે હતી.

થોડીક વાર વિચાર કરીને એ ઊભા થઈ ગયા. પોતાની લાકડી હાથમાં ઉપાડી, પણ ટેકવી નહીં! એમને હજુ પોતાના પગ દગો નહીં દે તેવી ખાતરી થઈ આવી. દુનિયાને કોઈ નવા જ દૃષ્ટિકોણથી જોવા અને માણવાની મનોમન તૈયારી કરી, ખુશખુશાલ ચહેરે અને મક્કમ પગલે એમણે ઘર તરફ પ્રયાણ કર્યું!

એ જ સમયે પેલો અંધ બાળક હાથમાં બીજું ફૂલ લઈને એમની બાજુમાંથી પસાર થયો. એવા ઉત્સાહથી એ જઈ રહ્યો હતો કે એવું જ લાગે કે જાણે આવા જ બીજા કોઈ ઉદાસ વૃદ્ધની જિંદગી બદલવા માટે ન જઈ રહ્યો હોય!

□

કાર્લ

બીજા વિશ્વયુદ્ધ પછીની આ વાત છે. પરદેશના એક નાનકડા નગરમાં કાર્લ નામનો એક માણસ રહેતો હતો. યુદ્ધમાં એ એક પગે ઘાયલ થયેલો એટલે ચાલતાં થોડો ખોડંગાતો. પણ સ્વભાવનો અત્યંત સરળ. પોતે ભલો અને પોતાનું કામ ભલું. અજાતશત્રુ કહી શકાય તેવો. ઉંમર ઝેંશી વરસ ઉપરની હતી પણ કોઈ યુવાનને પણ શરમાવે તેવી સ્ફૂર્તિથી કાર્લ કામ કરતો. કદાચ એની સૈનિક તરીકેની તાલીમ એને આ સમયે પણ કામ લાગી રહી હતી.

એ નગરનું ચર્ચ વસ્તીથી દૂર એક ઊંચી ટેકરી પર આવેલું હતું. એ ચર્ચ પણ કાર્લની માફક આજુબાજુની ઉજ્જડ જમીન વચ્ચે એકલુંઅટલું ઊભું હતું. એક રવિવારે ચર્ચ તરફથી જાહેરાત કરવામાં આવી કે 'ચર્ચ ફરતો એક બગીચો ઊભો કરવાનો છે. એમાં સેવા આપી શકે તેવી વ્યક્તિની જરૂર છે.' કાર્લે આ કામ માટે ઇચ્છા વ્યક્ત કરી અને બીજા દિવસથી ચૂપચાપ પોતાના કાર્યમાં લાગી ગયો.

નગરના એ વિસ્તારમાં છેલ્લા કેટલાક વખતથી ગુંડાગીરી અને લુપ્તાગીરીએ માઝ મૂકી હતી. લોકો ડર અને અસલામતી અનુભવતા હતા. રાત્રે અને વહેલી સવારે અનિવાર્ય કામ સિવાય ઘરની બહાર નીકળવાનું પણ ટાળતા. દિવસે પણ ઘરમાં બારણાં બંને ત્યાં સુધી અંદરથી બંધ જ રાખતા. આવા માહોલમાં પણ કાર્લ તો જાણે આ બધી વસ્તુઓથી પર હોય તેમ જીવતો. પોતાના કામમાં મસ્ત એ તો આખો દિવસ બગીચાની માવજતમાં રચ્યોપચ્યો રહેતો. કાર્લના પ્રયત્નો અને સખત મહેનતના પરિણામસ્વરૂપે ચર્ચની તેમજ ટેકરીની આજુબાજુ ધીમે ધીમે એક સુંદર બગીચો આકાર લેવા માંડ્યો હતો. ચર્ચ હવે એકલુંઅટલું નહોતું લાગતું. લોકો એ બગીચાને 'કાર્લનો બગીચો' કહેતા.

એક દિવસ બપોર વેળાએ કાર્લ ચર્ચની પાછળ આવેલ બગીચાને પાણી સીંચી રહ્યો હતો. ફૂલ-છોડને પાણી પિવડાવવામાં એ તલ્લીન થઈ ગયો હતો. આજુબાજુની દુનિયાને જાણે કે ભૂલી જ ગયો હતો. બરાબર એવે વખતે એક હઠાકટા અને છૂંદણાંથી ત્રોફાયેલ હાથે બગીચાનો દરવાજો ખોલ્યો. ખોલનાર વ્યક્તિ એ વિસ્તારનો એક ખતરનાક ગુંડો હતો. એ ગુંડાની જોડે એના બે સાથીદારો પણ હતા. એ ત્રણેય જણ કાર્લની નજીક ગયા. એ લોકો કાર્લને વૃટવા આવ્યા હતા એ સ્પષ્ટ જણાઈ આવતું હતું. પણ કાર્લ તો મસ્તમૌલાની માફક પાણીની નળી પકડીને ઊભો હતો.

અંતરનો ઉગ્રાસ

૩૭

જેવા એ મવાલીઓ નજીક આવ્યા કે તરત એ બોલ્યો, 'દીકરાઓ! બપોરના બાર વાગ્યા છે. આજે તડકો પછા છે. તમને તરસ લાગી છે? પાણી પીવું હોય તો પિવડાવું.'

બપોરનો સમય હતો. પેલા ત્રણેય તરસ્યા થયા જ હશે. એમણે હા પાડી એટલે કાર્લે ત્રણેયને નળીથી પાણી પિવડાવ્યું. પાણી પી લીધા પછી પેલા હટ્ટાકટ્ટા અને છૂંદણાંવાળા માણસે કાર્લને ગળેથી પકડ્યો. બાકીના બે જણાએ એના ખિસ્સામાંથી પાકીટ અને હાથમાંથી કાંડાઘડિયાળ કાઢી લીધાં. અને જાણે આટલાથી સંતોષ ન થયો હોય તેમ એમણે કાર્લને નીચે પટકી દીધો અને એના ખોડગાતા પગ પર જોર-જોરથી લાતો મારી. બરાબર એ જ વખતે ફાધર કોઈ કામસર બહાર આવ્યા અને એમણે બૂમો પાડી એટલે પેલા ગુંડાઓ કાર્લને છોડીને ભાગી ગયા. ફાધરે કાર્લને ઊભો કર્યો. થોડી વાર એ ટેકો દઈને બેસી ગયો. કળ વળી એટલે ઊભા થઈને એણે છોડવાઓને પાણી પિવડાવવાનું શરૂ કરી દીધું. ફાધરે જ્યારે પોલીસકેસ કરવાનું કહ્યું ત્યારે ના પાડતાં કાર્લે એટલું જ કહ્યું કે, 'નાદાન અને નાસમજ યુવાનો છે. ક્યારેક એમને પોતાની ભૂલ સમજાશે ત્યારે સુધરશે.' જાણે કંઈ જ બન્યું ન હોય તેવી રીતે છોડવાઓને પાણી પિવડાવતા એ માણસની સ્થિતપ્રજ્ઞતા જોઈને ફાધરને પણ એના માટે માન થઈ આવ્યું.

બે દિવસ પછી ફરીથી એ લોકો આવ્યા. આ વખતે પણ અગાઉની માફક જ કાર્લે એમને પાણી પિવડાવ્યું. પાણી પી લીધા પછી પેલાઓએ કાર્લની મશકરી કરવાનું શરૂ કર્યું. કાર્લના હાથમાંથી નળી ઝૂંટવીને એ લોકોએ કાર્લ પર ઠંડું પાણી છાંટવાનું શરૂ કર્યું. અડધા કલાક સુધી કડકડતી ઠંડીમાં કાર્લને પલાળ્યા પછી એ બધા ભાગી ગયા. ઠંડી અને વૃદ્ધાવસ્થા, બંનેના કારણે કાર્લને ન્યુમોનિયા થઈ ગયો. આઠેક દિવસ હોસ્પિટલના બિછાને રહ્યા પછી કાર્લ ફરીથી પોતાના કામ પર હાજર થઈ ગયો તથા પોતાનું કામ એવી જ ધગશથી કરવા લાગ્યો. એનો બગીચો હવે એક વિશાળ બાગનું સ્વરૂપ ધારણ કરી ચૂક્યો હતો. રજાઓ અને તહેવારોના દિવસોમાં લોકો એ બગીચામાં પિકનિક માટે આવતા.

કાર્લ ફરીથી કામે જોડાયો એના એકાદ અઠવાડિયા પછી બપોરના સમયે ફરી એક વખત એ હટ્ટાકટ્ટા અને છૂંદણાંથી ત્રોફાયેલા હાથે બગીચાનો દરવાજો ખોલ્યો. આ વખતે એ ગુંડાની જોડે એના સાથીદારો નહોતા. એ માણસ ધીમે ધીમે કાર્લની નજીક આવ્યો. કાર્લે પોતાની જાતને એનો હુમલો સહન કરવા માટે મનોમન તૈયાર કરી લીધી અને એને પાણીનું પૂછ્યું. કાર્લના અવાજમાં એ માણસ પ્રત્યે જરાય ઘુણ કે નફરત નહોતી. પેલો માણસ કાર્લની તદ્દન નજીક આવીને ઝૂક્યો. એણે નમીને કાર્લના પગ પકડી લીધા અને ધ્રુસકે ધ્રુસકે રડવા લાગ્યો. ખાસ્સી વાર સુધી એ

રડતો જ રહ્યો. પછી પોતાના ખિસ્સામાંથી કાર્લનું અગાઉ લૂંટી લીધેલું પાકીટ અને કાંડાઘડિયાળ કાઢ્યાં. બંને વસ્તુઓ કાર્લના હાથમાં મૂકી એ બોલ્યો, 'મિ. કાર્લ! તમે ખરેખર ભગવાનનું કે કોઈ અવતારનું રૂપ જ છો. અમે તમને માર્યા, મશકરી કરી, હેરાન કર્યા અરે લૂંટી પણ લીધા, છતાં તમે ન તો કોઈ દિવસ એકેય ખરાબ વેણ ઉચ્ચાર્યું કે ન તો પોલીસકેસ કર્યો. અરે! આટલું થવા છતાં તમે હંમેશાં અમને પ્રેમથી પાણી પિવડાવ્યું. આટલી સહનશક્તિ મેં ક્યારેય કોઈ માણસમાં જોઈ નથી. અને બીજી એક વાત કહું? આ ઘડિયાળ અને પાકીટ લઈ ગયો છું ત્યારથી લઈને આજ દિવસ સુધી હું એક પણ રાત્રે ઊંઘી શક્યો જ નથી. મને ઊંઘ જ નથી આવતી. કદાચ તમારી જેવા મહાન આત્માને હેરાન કરવાથી જ આવું થયું હશે. મિ. કાર્લ! મને માફ કરી દો! કરશો ને?' એ ફરીથી હીબકાં ભરવા માંડ્યો.

'ભાઈ! જો સાચા દિલથી પસ્તાવો કરો તો ઈશ્વર આપણા સહુના બધા ગુનાઓ માફ કરી જ દે છે. હું વળી કોણ તને માફ કરવાવાળો? જા, અંદર ચર્ચામાં જઈને તારા શબ્દો ભગવાનને કહે. એ જરૂર તને માફ કરી દેશે.' એટલું કહી કાર્લે એ માણસને ગળે વળગાડ્યો. કાર્લના ચરણને સ્પર્શ કરી એ માણસે વિદાય લીધી.

આ ઘટનાનાં બે જ વરસ પછી ૮૭ વરસની ઉંમરે કાર્લનું અવસાન થયું. એની અંતિમયાત્રામાં એ વિસ્તારની લગભગ દરેક વ્યક્તિ હાજર રહી હશે પણ પેલા છૂંદણાં ત્રોફાયેલા હાથવાળો હટ્ટાકટ્ટો માણસ રડવો તેટલું કદાચ કોઈ જ નહોતું રડ્યું. અંતિમવિધિ પૂરી થયા પછીના નાનકડા ભાષણમાં ફાધરે કાર્લના જવાથી બગીચામાં એક માણસની ખાલી પડેલી જગ્યાનો ઉલ્લેખ કર્યો. પછી બધા વીખરાયા. બધા જતા હતા ત્યારે પણ પેલો માણસ કાર્લની કબર પાસે બેસીને આંસુ સારતો હતો.

બીજા દિવસે સવારના પહોરમાં જ એ માણસ ફાધર પાસે પહોંચી ગયો અને પોતે કાર્લની જગ્યાએ કામ કરવા માગે છે તેવું કહ્યું. ફાધરના ચહેરા પર અવઢવ જોઈ એ એટલું જ બોલ્યો કે, જો પોતાને આ નોકરી આપવામાં આવશે તો પોતે કાર્લ પ્રત્યેનું થોડુંકેય ઋણ અદા કરી શકશે... એના અવાજમાં રહેલ પસ્તાવાનો સૂર ફાધર પારખી ગયા. અને એને કાર્લની જગ્યાએ બગીચાનો માળી તેમજ રખેવાળ બનાવી દેવામાં આવ્યો.

ખરા દિલથી અને ધગશથી કામ કરતા અને એક અલાયદી ધૂનમાં મસ્ત એ માણસે હવે કાર્લના બગીચાને અર્ધી ટેકરી સુધી ફેલાવી દીધો હતો. એને મદદ કરવા થોડા વખત પછી ફાધરે બે અન્ય માળીઓને પણ રાખી લીધા હતા. એ માણસે બગીચાના કામની સાથે સાથે ભણવાનું પણ શરૂ કર્યું હતું. ભણતાં ભણતાં જ એણે પરીક્ષાઓ આપી અને બેંકની ખંડ સમયની નોકરી મેળવી લીધી હતી. બીજા એકાદ

વરસમાં જ એક સરસ યુવતી સાથે એનાં લગ્ન પણ થઈ ગયાં. એક વખતનો એ ખરાબ ગુનેગાર હવે એક ખૂબ જ સારા ઈન્સાન તરીકે ઓળખાવા લાગ્યો હતો. 'કાર્લ' નામના પારસમણિના સ્પર્શથી એ ગુંડાનું જીવન કથીર મટીને હવે સોનાના રંગે રંગાઈ ગયું હતું.

એક દિવસ વહેલી સવારે ચર્ચનું બારણું ખખડ્યું. ફાધરે દરવાજો ખોલ્યો. જુએ છે તો રેલો માણસ જ હતો. એણે અભિવાદન કરીને કહ્યું કે બીજા દિવસથી એ કામ પર નહીં આવી શકે, કારણ કે એ એજ્યુએટ થઈ ગયો હતો અને હવે એને બેંકની પૂરા સમયની નોકરી મળી ગઈ હતી. બીજું, એની પત્નીએ એક સુંદર બાળકને જન્મ આપ્યો હતો. એની સારસંભાળ માટે પણ હવે એને ચર્ચની માળી તરીકેની નોકરી છોડવી જ પડે તેમ હતી.

ફાધરે ખૂબ જ ખુશી સાથે એને જવાની રજા આપી. થોડીક વાતો કર્યા પછી એ માણસ જવા માટે પાછો ફર્યો. એ બહાર જાય તે પહેલાં જ ફાધરે એને બૂમ પાડી અને પૂછ્યું, 'અરે ભલા માણસ! તો તારા બાળકનું નામ શું પાડ્યું તે પૂછતાં તો હું ભૂલી જ ગયો. શું નામ રાખ્યું છે એનું?'

'કાર્લ!' એટલું બોલી, આંખમાં તગતગી ઊઠેલાં આંસુને ફાધર જોઈ ન જાય એટલી ઝડપે એ જતો રહ્યો!!

□

ડૉ. પોલ મેન્સફિલ્ડ - ઓફિસ ઉપરના માળો

એરેલેશિયાના પહાડી પ્રદેશમાં કોલસાની ખાણો વચ્ચે વસેલાં ગરીબ ગામડાંઓમાંનું એક ગામ. એ ગામમાં એક ડોક્ટર આવીને વસ્યો. નામ એનું: ડૉ. પોલ મેન્સફિલ્ડ.

એ સમયમાં શસ્ત્રક્રિયાના નિષ્ણાત - સર્જન ડોક્ટર ખૂબ જ ઓછા લોકો બનતા. પોલ મેન્સફિલ્ડ ભણતો ત્યારથી જ ખૂબ તેજસ્વી તારલો હતો. ડિગ્રી લઈને એ બહાર પડ્યો ત્યારે ઘણા જાણીતા દાકતરોએ એને પોતાની સાથે ભાગીદાર બનવાનો પ્રસ્તાવ મૂકેલો. પોલ મેન્સફિલ્ડે જો ધાર્યું હોત તો પ્રાઇવેટ પ્રેક્ટિસ કરીને એ ટંકશાળ ઊભી કરી શક્યો હોત. પોતાની કાબેલિયતથી એ અઢળક સંપત્તિનો માલિક બની શકત. પણ એ કંઈક જુદી જ માટીનો બનેલો માનવી હતો. એણે તો પોતાના આત્માના અવાજને અનુસરીને કોલસાની ખાણોમાં કામ કરતા ગરીબ ખાણિયાઓની સેવા કરવાનું નક્કી કર્યું. અને એટલે જ એપેલિશિયાની પહાડીઓ વચ્ચે વસેલ એ સૌથી ગરીબ ગામ એણે પસંદ કર્યું હતું. એ ગામની આસપાસના પચાસ માઈલના ઘેરાવામાં એ એકલો જ દાકતર હતો. ગામની મુખ્ય બજારમાં કરિયાણાની દુકાન ઉપર એક નાના ઓરડામાં એણે પોતાની ઓફિસ શરૂ કરી. દુકાન બહારના થાંભલા પર એણે પાટિયું લટકાવ્યું જેમાં લખેલું હતું: 'ડૉ. પોલ મેન્સફિલ્ડ - ઓફિસ ઉપરના માળે.'

એ પછી એનો સેવાયજ્ઞ યાળીસ વરસ સુધી સતત ચાલ્યો. એ વિસ્તારના દરેક ગરીબ-ગુરબા માટે એની ઓફિસ જાણે કે થાકેલા અને હારેલાનો વિસામો હતી. એ નાનકડા ઓરડાના એક ભાગમાં એ ગરીબ બાળકોના કાકડાનું ઓપરેશન કરી આપતો. કોઈકને ટાંકા લેતો કે ક્યારેક કોઈ ગરીબ સ્ત્રીની સુવાવડ કરાવતો. કોઈ વળી ક્યારેક બોલાવવા આવે તો પહાડી પર આવેલી અંધારી ગંધાતી ઝૂંપડીઓમાં વિઝિટે જઈને ત્યાં પણ ડિલિવરી કરાવી આપતો. નાનાં-મોટાં ઓપરેશન એ નાનકડા ઓરડામાં જ કરતો. દરદીની બીમારી વધારે ગંભીર જણાય તો પચાસ માઈલ છેટેની હોસ્પિટલમાં એને મોકલવાની વ્યવસ્થા પણ નિઃસ્વાર્થભાવે કરી દેતો. એ વિસ્તારના દરેકેદરેક જણનો એ જાણે કે સ્નેહી બની ગયેલો. દરેક એને પોતાના સગા જેવો જ ગણતું.

એ વિસ્તારની વસ્તી અતિશય ગરીબ હતી અને લોકોની હાલત સાવ દયનીય કહી શકાય તેવી હતી. દારુણ ગરીબીએ બધાને લપેટમાં લઈ લીધેલા. પોલ મેન્સફિલ્ડની સારવારની ખર્ચ એ લોકો આપી શકે તો આપતા નહીંતર હાથ જોડીને આભાર

માનીને જવાની છૂટ હતી! ક્યારેક વળી કોઈ ચીજ-વસ્તુથી ઋણ ફેડવાની લોકો કોશિશ કરતા. પણ પોલ મેન્સફિલ્ડને તો આ બધાની ક્યાં પડી હતી? એ બંદો તો ભગવાનનો સાદ સાંભળીને જ કામ કરતો હતો. એને તો ટાઢ-તડકો, ફી કે ફી એવું કાંઈ પણ જોવાપણું જ ક્યાં હતું? એને તો એ ભલો અને એનું કામ ભલું!

એક વખત એપેલિશિયાનો પૂરો પહાડી પ્રદેશ ફ્લૂના પંજામાં સપડાયો. લોકો ખૂબ હેરાન થતા હતા. મૃત્યુ પણ પામતા હતા. એ વખતે પોલ મેન્સફિલ્ડ રાત કે દિવસ જોયા વિના કામ કરતો. છાપરીએ છાપરીએ અને પહાડીએ પહાડીએ એ ફરતો. ઘરે ઘરે ઇજેક્શન અને દવાઓ પહોંચાડતો. થાક-ઊંઘ, ભૂખ-તારસ વગેરે બધું જાણે વીસરાઈ જ ગયું હતું. હજુ માંડ બે-ચાર કાજ આરામ કરે ત્યાં તો દરવાજે ટકોરા પડતા. એ તરત જ જાગી જતો અને આવનાર વ્યક્તિ સાથે એની ઝૂંપડીએ જવા માટે ચાલવા લાગતો.

પરંતુ એક દિવસ એવો આવ્યો કે પોલ મેન્સફિલ્ડને પોતાને જ ફ્લૂનો ચેપ લાગ્યો. થાકેલા અને ભૂખ્યા શરીરને ફ્લૂએ બરાબર ઝપેટમાં લઈ લીધું. પોતે આમાંથી નહીં બચે એવો એને ખ્યાલ આવી ગયો. બેભાન થતાં પહેલાં એણે પોતાના દવાખાનાની રોજનીશી મગાવી અને દરેકેદરેક દરદીનાં નામ અને ખાતાં સામે 'બધું જ ચૂકતે' એમ લખી દીધું. ત્યાર પછી એણે દેહ છોડ્યો.

એની અંતિમયાત્રામાં ભાગ લેવા દૂર દૂર પહાડીઓમાં વસતા ખાજિયાઓએ એ દિવસે કામ બંધ રાખ્યું. પોતાના તારણહારને છેલ્લા જુહાર કરવા આવેલા માણસોથી રસ્તાઓ ઊભરાઈ ગયા. સ્ત્રીઓ, પુરુષો અને બાળકો જેમાંનાં ઘણાંનો જન્મ એના હાથે થયેલો)ની એવડી જંગી મેદની બીજા કોઈ પ્રસંગે ત્યાંની કોઈ વ્યક્તિએ ક્યારેય જોઈ નહોતી.

છ પહાડી પુરુષોએ પોતાની પાસે જેવાં હતાં તેવા કોટ અને ટાઈ પહેરીને એની શબપેટી ખભે લીધી. કબસ્તાન તરફ જઈ રહેલ એ મેદનીમાંના એકેએક જણની આંખમાં આંસુ અને હોઠ પર ભજન હતાં. પોલ મેન્સફિલ્ડની શબપેટી જમીનમાં તૈયાર કરેલા ખાડામાં ઉતાર્યા પછી પરંપરા મુજબ દરેક વ્યક્તિએ એની કબર પર એક એક પથ્થર મૂક્યો. જ્યારે છેલ્લા માણસે પથ્થર મૂક્યો ત્યારે એ ઢગલો છ ફૂટની ઊંચાઈ સુધી પહોંચ્યો હતો. બધાએ પથ્થર મૂકી દીધા એ પછી પાદરી આગળ આવ્યા. એમના હાથમાં રહેલ પાટિયાને એમણે આ પથ્થરના ઢગલાની ટોચ પર ગોઠવ્યું. એ પાટિયા પર લખેલું હતું: 'ડૉ. પોલ મેન્સફિલ્ડ - ઓફિસ ઉપરના માળે.'

નાનકડો ફાયરમેન (આગ ચોલવવાવાળો)

'દીકરા બીલી! મોટા થઈને તારે શું બનવું છે? તે કંઈ વિચારી રાખ્યું છે ખરું?' હોસ્પિટલના બિછાના પર પડેલા બીલી નામના નાનકડા છોકરાને તેની માતાએ પૂછ્યું. બ્લડ-કેન્સર (લોહીના કેન્સર)ના છેલ્લા સ્ટેજમાં પહોંચી ગયેલ બીલીના બચવાની હવે કોઈ જ શક્યતા નહોતી. બીલીની માતા આ વાત બરાબર જાણતી હતી. બીજાં બધાં માબાપની માફક એને પણ પોતાનો દીકરો મોટો થઈને પોતાનાં સપનાંઓ પૂરાં કરી શકે તેવી તમન્ના હતી. પરંતુ બીલીને થયેલો રોગ જ એવો હતો કે એ મોટો થઈ શકે તે વાત અશક્ય લાગતી હતી. માતાના અવાજમાં આ સત્યની વેદના અને ઉદાસીનતા બંને છલકાતાં હતાં. છતાં પણ પોતાના વહાલા દીકરાની એવી કોઈ ઇચ્છા હોય જે પોતે આ સમયે પૂરી કરી શકે તેમ હોય તો પૂરી કરવાનો પ્રયત્ન કરી છૂટવો એવી ગણતરીથી એ પૂછતી હતી.

શારીરિક વેદનાથી પીડાતા બીલીના મોં પર માતાનો પ્રશ્ન સાંભળીને પ્રસન્નતાની લહેર દોડી ગઈ. હોસ્પિટલની પથારીમાંથી અધીં બેઠો થઈને એ બોલી ઊઠ્યો: 'હા, મા! મોટો થઈને મારે ફાયરમેન બનવું છે. જોજે ને મા! હું એક ખૂબ જ બહાદુર ફાયરમેન થવાનો.' પછી એકાદ ક્ષણ માટે એ અટકી ગયો. થોડો વિચારમાં પડી ગયો. પછી બોલ્યો, 'મા! મારું સપનું સાચું તો પડશે ને? હું એટલું જીવીશ તો ખરો ને?'

બીલીના અવાજમાં શંકા હતી. પોતાના રોગને સંપૂર્ણપણે સમજી શકે તેટલી ઉંમર હજુ તેની નહોતી થઈ, છતાં એ ઘણું બધું સમજતો થઈ ગયો હતો.

'હા, મારા દીકરા! તારું એ સપનું જરૂર સાચું પડશે. હું એના માટે પ્રયત્ન કરીશ.' દીકરાના અવાજમાં રહેલ શંકાનો અણસાર મળી ગયો હતો છતાં માતાએ દૃઢ અવાજે કહ્યું. પછી બીલીને સુવડાવીને એ વિચારે ચડી ગઈ.

બીજા દિવસે બીલીની માતા એ લોકો રહેતા હતા એ ફિનિક્સ શહેરના લોકલ ફાયર ડિપાર્ટમેન્ટ (લાયબંબાખાતુ)માં જઈ પહોંચી. ત્યાંના હેડ ફાયરમેન બોબને મળીને એણે પોતાના કેન્સરથી પીડાતા છ વરસના દીકરાની અંતિમ ઇચ્છા અંગે વાત કરી. પછી વિનંતી કરી કે બીલીને એકાદ દિવસ માટે પણ જો બોબ અને એના સાથીઓ ફાયરફાઇટર (લાયબંબા) પર બેસાડીને ગામમાં નાનકડો આંટો મરાવશે તો એ માન્યમ બાળકને ખૂબ આનંદ થશે. આટલી વિનંતી કરીને એ અટકી.

પરંતુ બોબ કંઈ જુદું જ વિચારતો હતો. થોડી વાર વિચાર કરીને એ બોલ્યો, 'જુઓ મેડમ! એનાથી પણ કંઈક વધારે સાદું કરવાની મારી તમન્ના છે. મહિનાના એક બુધવારે અમે એક બાળકને માનદ ફાયરમેન બનાવીએ છીએ. અને એકાદ

બોલો મરાઠીએ છીએ. પણ બીલી માટે મારા મનમાં જુદો જ પ્લાન છે. બુધવારે જો એના ડોક્ટર્સ મંજૂરી આપે તો અમે સવારથી જ બીલીને અમારી જોડે લઈ જઈશું. જો તમે મને અત્યારે એનાં કપડાંનું માપ લખાવી શકો તો એના માટે સાચા ફાયરમેનનાં કપડાં જ સિવડાવી લઈશું. ફાયરમેન ડ્રેસની જોડાજોડ એના માટે એના માપના ખાસ બૂટ તેમજ હેલ્મેટ પણ બનાવી લઈશું. આ બધું અમારા ડિપાર્ટમેન્ટમાં જ બને છે. એટલે વાર પણ નહીં લાગે. અને હા! એ આખો દિવસ બીલી અમારી સાથે જ રહેશે. અમારી સાથે અમારી કેન્ટીનમાં જ ભોજન લેશે અને આગ ઓલવવાના કાર્યમાં પણ સાચા ફાયરમેનની જેમ અમારી જોડે જ રહેશે!

બોબ બોલી રહ્યો પણ પેલી માતા હજુ આ વાત માની શકતી નહોતી. એની આંખોમાંથી આંસુની ધારા વહેતી હતી. મૃત્યુના દ્વારે ઊભેલા પોતાના દીકરાને માટે કોઈ આટલું બધું કરી શકે તે એના માન્યામાં જ નહોતું આવતું. બોબનો આભાર કઈ રીતે માનવો એ પણ એને નહોતું સમજાતું. પોતાના દીકરાના ડ્રેસ તેમજ બૂટનું માપ લખાવીને રડતાં રડતાં જ એણે બોબનો આભાર માનીને વિદાય લીધી.

એ બુધવારે વહેલી સવારે જ ફાયરમેન બોબ હોસ્પિટલમાં બીલીના ઘોડામાં આવી પહોંચ્યો. બીલીના માપનો નવો ફાયરમેન-ડ્રેસ એ પોતાની જોડે જ લાવેલો. બીલીનાં હોસ્પિટલનાં કપડાં કઢાવીને એને ફાયરમેનની વરદી પહેરાવવામાં આવી. સરસ પીળી હેલ્મેટ માથે પહેરીને આગળ બોબ અને પાછળ નાનકડો ફાયરમેન બીલી રુઆબભરે હોસ્પિટલમાંથી બહાર આવી સીડીઓવાળી ફાયરટ્રકમાં બેઠા અને ફાયરસ્ટેશન તરફ હંકારી ગયા. બીલી માટે તો આ અનુભવ ખરેખર અવર્જનીય હતો. એ તો જાણે સાતમા સ્વર્ગમાં પહોંચી ગયો હતો.

એ દિવસે ફિનિક્સ શહેરમાં ત્રણ જગ્યાએ આગ લાગી. ત્રણેય જગ્યાએ આગ ઓલવવાના કામ દરમિયાન મુરશ્ચિત અંતરેથી બીલીને પણ સામેલ કરવામાં આવ્યો. ફાયરથીફ આવેલા એમણે પોતાની કારમાં બીલીને બેસાડીને ફેરવ્યો. અરે! એક વખત તો આગમાં ઈજા પામેલા લોકોને લઈ જતી એમ્બ્યુલન્સમાં પણ એને સાથે લેવામાં આવ્યો. આ બધામાં સૌથી અગત્યની વાત એ હતી કે આ દરેક ઘટનાનું - દરેક ક્ષણનું વીડિયો રેકોર્ડિંગ કરવામાં આવ્યું હતું. આ વીડિયો એ જ રાત્રે લોકલ ચેનલ પરથી પ્રસારિત પણ કરાઈ. એ રાત્રે હોસ્પિટલની પથારી પરથી આ દશ્યો જોતી વેળા બીલી ખુશીથી ફૂંદકા મારતો હતો જ્યારે એની મા અને હોસ્પિટલનો સ્ટાફ અશ્રુભીની આંખે એની વીડિયો અને એની ખુશી બંને નિહાળી રહ્યાં હતાં. બીલીના મન અને શરીર પર આ ઘટનાની એટલી બધી ઊંડી અસર થઈ કે ધારણા હતી તેના કરતાં પણ એ ત્રણ મહિના વધારે જીવ્યો અને એ પણ કોઈ વધારાની તકલીફ વગર!

ત્રણ મહિના પછી એક રાત્રે અચાનક જ બીલીની તબિયત લથડતી ચાલી. એના ધબકારા ધીમા પડવા લાગ્યા. ડ્યૂટી પરની હેડ નર્સને ખ્યાલ આવી ગયો કે બીલીની અંતિમ ક્ષણો હવે નજીક છે. એણે ફોન કરીને એની માતા, ડોક્ટર્સ તેમજ સગાંવહાણાંઓને બોલાવી લીધાં. અચાનક એને યાદ આવ્યું કે બીલીનું સપનું એક ફાયરમેન બનવાનું હતું. અને એક આખો દિવસ એ માનદ ફાયરમેન તરીકે પણ રહી ચૂક્યો છે. કંઈક વિચાર કરીને એણે ફિનિક્સ શહેરના ફાયર ડિપાર્ટમેન્ટમાં ફોન કર્યો. નસીબજોગે બોબ જ ડ્યૂટી પર હતો. હેડ નર્સે એને વિનંતી કરી કે 'બીલી જ્યારે દેહ છોડે ત્યારે એ લોકો જો એકાદ ફાયરમેનને અહીં મોકલી શકે તો બીલીને એની અંતિમ ક્ષણોમાં પણ ઘણું સારું લાગશે.'

બોબે થોડીક વાર વિચાર કર્યો. પછી કહ્યું કે, 'બેડમ, એનાથી પણ કંઈક સારું કરવાની અમારી તમન્ના છે. અમે પાંચેક મિનિટમાં જ આવીએ છીએ. બીલીના રૂમની બારી ખુલ્લી રાખજો. અને હા! આખા સ્ટાફ તેમજ અન્ય દર્દીઓને જાણ કરી રાખજો કે સાઈરન વગાડતાં અમે આવીએ ત્યારે કોઈ આગ લાગી છે તેવું ન સમજે, નહીંતર ખાલી ખોટી દોડાદોડી થઈ જશે!' એટલું કહી એણે ફોન મૂકી દીધો.

પાંચેક મિનિટ પછી સાઈરન વગાડતી, લાલ લાઈટોના ઝબકારા કરતી ફાયરટ્રક હોસ્પિટલના પ્રાંગણમાં આવી પહોંચી. એની સીડી ત્રીજા માળની બારી સુધી લંબાવવામાં આવી. એક પછી એક એમ પેલા બુધવારે હતા એ સોળેસોળ ફાયરમેન બીલીના રૂમની બારીમાંથી દાખલ થયા. એની માતા તેમજ હાજર રહેલા ડોક્ટરની પરવાનગી લઈ દરેક ફાયરમેને બીલીને બાથમાં લઈને ખૂબ વહાલ કર્યું. પછી એની સામે ઊભા રહી બધાએ એક સાથે કહ્યું કે, 'અમારા નાનકડા ફાયરમેન! અમે તને ખૂબ જ ચાહીએ છીએ! We all love you!'

છેલ્લાં ડચકાંઓ વચ્ચે બીલીએ આંખ ખોલી. બોબ સામે જોઈને એણે પૂછ્યું, 'ચીફ! શું ખરેખર હું સાવ સાચો ફાયરમેન બની ગયો છું?'

આંખમાં આંસુ સાથે પણ એકદમ મક્કમ અવાજે બોબે કહ્યું, 'યસ, લિટલમેન! હા, વહાલા દીકરા! તું ખરેખર સાવ સાચો ફાયરમેન બની ગયો છે!'

બીલીએ આનંદના ભાવો સાથે પોતાની મા તરફ આંખો ફેરવી પછી કહ્યું, 'જો મા! જો! હું તને નહોતો કહેતો? જોઈ લે! હું સાચો ફાયરમેન બની ગયો છું! તું જો તો ખરી!' અને આંસુઓમાં ડૂબેલી મા કંઈ પણ જવાબ આપે એ પહેલાં ખુશખુશાલ ચહેરા સાથે બીલીએ પોતાની આંખ હંમેશા માટે બંધ કરી દીધી. બોબ અને સાથી ફાયરમેન પોતાની કેપ હાથમાં લઈ એને સલામી આપી રહ્યા.

ગરીબ છોકરી અને શિયાળાની રાત

પરદેશની વાત છે. શિયાળાની રાત હતી. એ વરસની સૌથી વધારે ઠંડી કદાચ એ દિવસે પડી હતી. ચારે તરફ સન્નાટો છવાઈ ગયો હતો. એ વખતે દસેક વરસની એક ખૂબ જ અમીર ઘરની દીકરી પોતાના રૂમમાં રેશમી રજાઈ અને સારામાં સારા ઊનના બનેલા ધાબળામાં વીંટળાઈને સૂવાની તૈયારી કરી રહી હતી. એની માતા એને થોડી વાર પહેલાં જ સુવડાવી, રૂમઢીટર શરૂ કરીને ગઈ હતી. નાની દીકરી સૂતાં પહેલાં બે હાથ જોડી ભગવાનને પ્રાર્થના કરી રહી હતી.

એ જ વખતે એના રૂમની રસ્તા તરફની બારી પવનના સુસવાટાથી ખૂલી ગઈ. કદાચ એની માતાએ એ બરાબર બંધ નહીં કરી હોય. બારી ખૂલતાં જ એ હુંફળા રૂમમાં ઠંડો પવન ફેલાઈ ગયો. પોતાની માને બોલાવીને હેરાન કરવા કરતાં પોતે જ બારી બંધ કરી દે તો વધારે સારું એમ વિચારીને એ છોકરી બારી બંધ કરવા ઊઠી. જ્યાં એ બારી બંધ કરવા જાય છે ત્યાં જ એના કાને કોઈના રડવાનો અવાજ પડ્યો. થોડીક બીક સાથે એણે બહાર જોયું તો બહાર સ્ટ્રીટલાઈટના થાંભલા નીચે એના જેવડી જ એક છોકરી છાપાં વીંટળીને ટૂંટિયું વાળીને બેઠી હતી. એની પાસે ઓઢવા માટે બે-ચાર છાપાં સિવાય બીજું કંઈ જ નહોતું. ટાઢથી ત્રાસીને એ છોકરી વારેવારે જોરથી ડૂસડું ભરી લેતી હતી.

પોતાની રૂમમાં ઢીટર ચાલુ હોવા છતાં જો આટલું બધું ઓઢવું પડતું હોય તો પેલી ગરીબ છોકરી પાસે તો કંઈ જ નહોતું. એ ધનવાન છોકરીનું હૈયું ભરાઈ આવ્યું. એને પેલી ગરીબ છોકરીની ખૂબ દયા આવી. બે-ચાર ક્ષણ વિચારીને એણે પેલી ગરીબ છોકરીને બૂમ પાડી. એને આગળના બારણે આવવાનું કહીને એણે બારી બંધ કરી.

ઘરમાં બધાં સૂઈ ગયાં હતાં. એટલે એણે જ ઘરના સ્ટોરરૂમમાંથી એક જૂની રજાઈ અને ઓશીકું કાઢ્યાં. કોઈને ખબર ન પહોંચે તેવી રીતે હળવે હળવે બંને વસ્તુઓ લઈ એ આગળના દરવાજે પહોંચી. ધીમેથી બારણું ખોલ્યું. પેલી ગરીબ છોકરી એ રાતની ભયંકર ઠંડીમાં ફૂંઠવાતી ઊભી હતી. એના હાથપગ સાવ થીજી ગયા હશે એ એના દેખાવ પરથી સ્પષ્ટ દેખાઈ આવતું હતું. પૈસાદાર છોકરીના હાથમાંથી જૂની રજાઈ અને ઓશીકું લેતી વખતે એની આંખમાંથી આંસુની ધાર વહેતી હતી પણ એના હોઠ પર આભારનું સ્મિત હતું. ત્યાર પછી બંને છોકરીઓ

શાંતિથી સૂઈ ગઈ, એક ઘરમાં અને બીજી શેરીમાં થાંભલા નીચે. બંનેના મોઢા પર આનંદની આભા પથરાયેલી હતી.

બીજા દિવસે ઊઠતાંવેંત અમીર છોકરીએ પોતાની માતાને બધી વાત કરી. માએ રાજી થઈને પોતાની દીકરીના કૃત્યને બિરદાવતાં એને વહાલથી ગળે વળગાડી દીધી.

એ સવારે દસેક વાગ્યાની આસપાસ અમીર છોકરીના ઘરનું બારણું ખખડ્યું. સંજોગવશાત્ એ વખતે પેલી અમીર છોકરી જ ડ્રોઈંગરૂમમાં હતી એટલે એણે જ દરવાજો ખોલ્યો. જોયું તો કાલ રાતવાળી પેલી ગરીબ છોકરી હાથમાં વ્યવસ્થિત રીતે સંકેલેલી રજાઈ અને ઓશીકું લઈને ઊભી હતી. અમીર છોકરીને જ સામે જોઈ એ ગરીબ દીકરી બોલી: 'બહેન, તારો ખૂબ જ આભાર. મારાં મા-બાપ મરી ગયાં છે. મારા જેવી અનાથ છોકરી તને બીજું શું કહી શકે? જો તેં મને ગઈ કાલે આ રજાઈ ન આપી હોત તો કદાચ કાલે રાતે હું ઠંડીથી મરી જાત. આ રજાઈ અને ઓશીકું મારે રાખી લેવું એવું કંઈ તે નહોતું કહ્યું એટલે હું એ પાછાં આપવાં આવી છું. કદાચ એ બંને વસ્તુ તમારે જોઈતી પણ હોય!' એટલું કહી એણે રજાઈ-ઓશીકું આપવા હાથ લંબાવ્યો.

અત્યાર સુધી ચૂપચાપ બધું સાંભળી રહેલી અમીર છોકરીએ હાથ લાંબો કર્યો. ગરીબ છોકરીના હાથમાંથી એ બંને વસ્તુ લેતાં એ બોલી, 'એકદમ સાચી વાત છે, અમારે આ બંને વસ્તુઓની ખરેખર જરૂર છે!'

પેલી ગરીબ છોકરીનું મોં પડી ગયું. એને આવી અપેક્ષા કે ગણતરી નહોતી. એને તો એમ જ હતું કે બંગલામાં રહેતા ધનિકોને વળી એક ભિખારી છોકરીએ વાપરેલ રજાઈ-ઓશીકાનું શું મહત્ત્વ હોય? એવી વસ્તુઓ એ લોકો પાછી ન જ લે! પણ અહીંયાં તો ઊંધું જ બન્યું! એ અમીર છોકરીએ તો ભિખારીની વાપરેલ વસ્તુઓ પણ પાછી લઈ લીધી! એનો અર્થ એ જ કે એ રાતથી ફરી વખત કાતિલ ઠંડીનો સામનો કરવાનો! તો શું ભગવાને ફક્ત એક રાત પૂરતી જ રાહત મોકલી હતી? આવું બધું વિચારતી ઉદાસ મને ને ઊતરેલા ચહેરે એ પાછી ફરી. હળવે પગલે દરવાજા તરફ ચાલતી વખતે પોતાના ભમરાળા ભાગ્યનો અને મરેલાં માબાપનો વિચાર આવતાં એના ગાલ પર આંસુના રેલા ઊતરવા શરૂ થઈ ગયા.

હજુ તો મુખ્ય દરવાજાથી એ ગરીબ છોકરી થોડાં ડગલાં જ દૂર હશે ત્યાં જ એના ખભા પર કોઈના હાથનો સ્પર્શ થયો. આંસુભરી આંખે એણે પાછા ફરીને જોયું તો પેલી અમીર છોકરી હાથમાં રેશમ અને ઊનની બનેલી નવીનક્કોર રજાઈ, એવું જ નવું ઓશીકું અને પાથરવા માટેનું કપડું હાથમાં લઈને ઊભી હતી. એની આંખમાં

પણ ઝળઝળિયાં હતાં. એ બધી વસ્તુઓ ગરીબ છોકરીના હાથમાં મૂકતાં એ એટલું જ બોલી કે, 'મારી માએ કહ્યું છે કે બધું નવું હશે તો આખો શિયાળો ચાલશે!' એનાથી વધારે એ પણ કંઈ બોલી ન શકી.

થોડી વાર બંને છોકરીઓ એકબીજા સામે જોઈને રક્તી ઊભી રહી. પછી આંખથી જ અમીર છોકરીનો આભાર માની એ ગરીબ છોકરી દરવાજા તરફ આગળ વધી. જોકે એ વખતે પણ એની આંખમાં આંસુ તો હતાં જ, પરંતુ આ વખતે એ આંસુ ખુશીનાં હતાં એ સ્પષ્ટ દેખાઈ આવતું હતું.

કાનનો દાતા

પ્રેસૂતિગૃહની નર્સે આવીને જેક ફેમિલીને એમનું બાળક સોંપ્યું. સાત પાઉન્ડ વજનનો ગુલાબી ગાલવાળો મસ્ત છોકરો શાંતિથી ટગરટગર જોતો હતો. એનું ગોળમટોળ મોઢું જોઈને કોઈને પણ વહાલ આવી જાય. પરંતુ એની સામે જોતાં જ જેક દંપતી પર જાણે વીજળી પડી! એ બાળકને બહારના કાન હતા જ નહીં. કાનની જગ્યાએ ફક્ત કાણાં જ હતાં. ઉદાસ દિલે બંને પોતાના દીકરાને લઈને ઘરે આવ્યાં. થોડા દિવસ બંને જણાં રડ્યાં પણ ખરાં. પછી જેવી ભગવાનની મરજી કહી મનને મનાવ્યું.

બાળક ધીમે ધીમે મોટો થવા લાગ્યો. શરૂઆતનું બાળપણ નિર્વિદ્ને પસાર થઈ ગયું. પણ ખરી કસોટી તો એને નિશાળે મૂક્યો ત્યારથી શરૂ થઈ. બાળક ભરાબર સાંભળતો હતો છતાં એના દેખાવને લીધે બધાં છોકરાંઓ એને બૂચિયો કહીને ચીડવતાં. શારીરિક ખોડખાંપણ માટે બાળકો પ્રત્યે બીજાં બાળકો જેટલો દૂર વ્યવહાર બીજા કોઈનો નથી હોતો. પોતાના દીકરાને દરરોજ નિશાળેથી રડીને આવતો જોઈને જેક અને એની પત્નીને ખૂબ દુઃખ થઈ આવતું. એમણે ઘણા બધા ડોક્ટરોને બતાવ્યું. પણ બધેથી નિરાશા જ સાંપડી, કારણ કે આ પ્રકારની કાનની સર્જરી ત્યારે શક્ય જ નહોતી.

ધીમે ધીમે બાળક લઘુતાગ્રેષ્ઠિનો શિકાર બનતો ગયો. ક્લાસમાં બધું જ આવડે તો પણ ઊભો ન થાય, કોઈ સ્પર્ધામાં ભાગ પણ ન લે, કંઈ બોલે નહીં. ટૂંકમાં પોતાનાં માબાપ સિવાય અન્ય દરેક વ્યક્તિથી જાણે એ દૂર જ રહેવા માગતો હતો. વરસો વીતતાં ગયાં. બાળક હવે યુવાન થઈ ગયો. કોલેજમાં આવ્યા પછી પોતાના કાનનો અભાવ એને એક કલંકની માફક પીડવા લાગ્યો. એક વખત રડતાં રડતાં એ બોલી પણ ગયો કે, 'પપ્પા-મમ્મી! કાન વિના હું કેવો કદરૂપો લાગું છું, નહીં? આવી જિંદગી કરતાં તો... ..' એ આગળ ન બોલ્યો પણ એને શું કહેવું હતું તે બિલકુલ સ્પષ્ટ જ હતું.

પોતાના દીકરાને આ રીતે હિજરાતો જોઈ જેકે ફરી એક વખત પ્લાસ્ટિક સર્જરીના નિષ્ણાતોનો સંપર્ક શરૂ કર્યો. આટલાં વરસોમાં પ્લાસ્ટિક સર્જરીના ક્ષેત્રે પણ ખૂબ જ પ્રગતિ થઈ ચૂકી હતી. એક પ્લાસ્ટિક સર્જને કહ્યું કે છોકરાના કાન જરૂરથી સરસ બનાવી શકાય પણ એ માટે એને કોઈએ બહારના કાનનું દાન આપવું પડે. જેક દંપતી જો આવો દાતા શોધી કાઢે તો સર્જરીની મદદથી પેલા યુવાનના કાન સરખા કરી શકાય.

આ વાતથી જેક અને એની પત્ની ખૂબ જ આનંદિત થઈ ઊઠ્યાં. એમણે છાપોમાં જાહેરખબર દ્વારા અને બીજી રીતે કાનના દાતાની શોધ આદરી. બે વરસ વીતી ગયાં છતાં કાનનો દાતા મળ્યો નહીં. શરૂઆતમાં થયેલો આનંદ હવે નિરાશાનું સ્વરૂપ ધારણ કરતો જતો હતો. છતાં એ બંને જણાએ કાનનું દાન કરે તેવા દાતાની શોધ ચાલુ જ રાખી.

એક દિવસ રાત્રિના ખાણાના સમયે જેકે પોતાના દીકરાને કહ્યું કે, 'બેટા! એક ખૂબ જ આનંદના સમાચાર આપવાના છે. તારા માટે કાનનો દાતા મળી ગયો છે. અને કાલે સવારે તારું ઓપરેશન છે.' આ સમાચારથી પેલો યુવક આનંદથી ચૂમી ઊઠ્યો.

બીજા દિવસે એ યુવકનું ઓપરેશન થઈ ગયું. આઠ દિવસ પછી પાટો ખોલાયો ત્યારે યુવકનાં રંગરૂપ તદ્દન ફરી ગયાં હતાં. એ પછીના દિવસોમાં તો એની જિંદગી જ જાણે કે બદલી ગઈ. કોલેજના અંતિમ વર્ષની પરીક્ષામાં એ પ્રથમ આવ્યો. એના મનની લઘુતાગ્રંથિ સંપૂર્ણપણે જતી રહી. એક દિવસ એણે એના પિતાને વાત કરી કે જેણે કાન દાનમાં આપ્યા એ દાતાને પોતે મળવા માગે છે.

જેકે કહ્યું, 'બેટા! એ દાતાની વિનંતી છે કે એક નિશ્ચિત સમયે એ જ તને જાણ કરશે. ત્યાં સુધી તને એને મળવાની મંજૂરી નહીં મળે!'

યુવકને નવાઈ લાગી. એણે લાખ વિનંતી કરી પણ એનાં માતા-પિતા ટસના મસ ન થયાં. એ દાતાને મળવાનો સમય થશે ત્યારે જ એને મળી શકાશે એવું તેને ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું. વરસો વીતતાં ગયાં. વચ્ચે વચ્ચે એ યુવક વાત કરતો, તો પણ જેક અને એની પત્ની એની એ જ વાત કહી એને ટાળી દેતાં. છોકરો ભણીને બહારગામ કામ અર્થે રહેવા પણ જતો રહ્યો. એક દિવસ એની માતાની માંદગીના સમાચાર મળતાં એ પાછો ઘરે આવ્યો. એ રાતે બધાંએ ખૂબ જ વાતો કરી પછી સૂતાં.

વહેલી સવારે જેકે એના દીકરાને ઉઠાડ્યો. પછી કહ્યું, 'બેટા! આજે તારે તારા કાનના દાતાને મળવાનો સમય આવી પહોંચ્યો છે. ચાલ મારી જોડે. આજે એણે હા પાડી છે.' આટલી વહેલી સવારે પોતાનો તારણહાર પોતાને મળશે એ પેલા યુવક માટે એક વિચિત્ર વાત હતી. નવાઈ પામતો એ પોતાના પિતા સાથે એમના રૂમમાં ગયો. જોયું તો એની માતા મૃત્યુ પામી હતી. ડૉક્ટર એના નિર્જીવ શરીરમાં છેલ્લા એકાદ ઘંટકાનાનો અંશ શોધવા મથતા હતા. જેકે વાંકા વળીને એની પત્નીના વાળ ખસેડ્યા. એની પત્નીના બહારના કાન જ નહોતા. એની જગ્યાએ ફક્ત કાણાં જ હતાં! પેલો છોકરો ઢગલો થઈ ગયો. એને હવે સમજાયું કે મમ્મી હંમેશાં એના કાન

હંકાઈ જાય એવી રીતે વાળ શું કામ રાખતી હતી. એ ફક્ત એટલું જ બોલી શક્યો, 'પપ્પા! કાન ન હોવા છતાં પણ મમ્મી હંમેશાં આટલી બધી સુંદર કેમ લાગતી હતી? હું?'

સાચો પ્રેમ કોઈ પણ ઉપકાર જતાવ્યા સિવાય, સામા પાત્રને ખબર પણ ન પડે તેમ મદદરૂપ થઈ શકે છે. સર્વસ્વ આપી દેવા છતાં એ વધારે ઉચ્ચ અને અમીરાતથી ભર્યો ભર્યો બની રહે છે.

લાકડાની પેટી

પૂર્વના દેશની આ વાત છે. એક ખેડૂત ખૂબ જ ઘરડો થઈ ગયો હતો. હવે એનાથી કામ થઈ શકતું નહોતું એટલે એ ખેતરના શેઢે બેસી રહેતો. એના એકના એક યુવાન દીકરાએ ખેતીનું સંપૂર્ણ કામ સંભાળી લીધેલું. પણ સ્વભાવે બેદરકાર હોવાને લીધે દીકરો કંઈક ને કંઈક ભૂલો કર્યા જ કરતો. આખી જિંદગી ખંતથી ખેડેલા અને પોતાના જીવની જેમ સાચવેલા ખેતરની સંભાળમાં આવતી જરા પણ કંચાશ ખેડૂત સહન કરી શકતો નહીં. એટલે શેઢે બેઠો બેઠો એ શિખામણ આપ્યા કરતો. દીકરાને ભૂલો બતાવીને ટોક્યા કરતો. યુવાન લોહી હોય ત્યારે ઘરડાં માબાપની સલાહ કડવીઝેર જેવી લાગતી હોય છે. ખેડૂતના દીકરાથી પણ બાપાની ટકટક સહન કરવાનું દિન-પ્રતિદિન મુશ્કેલ બનતું જતું હતું. એક દિવસ જ્યારે એની સહનશક્તિની હદ આવી ગઈ ત્યારે એણે ઘરમાં સાગનું લાકડું પકડ્યું હતું તેમાંથી શબપેટીના આકારની પેટી બનાવી કાઢી. મિજાગરાં લગાવીને બારણું બરાબર થયું એટલે એણે બાપાને કહ્યું કે, 'બાપા! આ પેટીમાં સૂઈ જાવ!'

એક પણ શબ્દ બોલ્યા વિના બાપા એમાં સૂઈ ગયા. દીકરાએ પેટી બંધ કરી. પછી ગાડામાં નાખીને ખેતરના શેઢા નજીકની ખીણમાં ફેંકવા લઈ ગયો. ખીણના કાંઠે પહોંચ્યો. પેટી ઊંચકીને નાખવા જાય છે એ પહેલાં અંદરથી ટકોરા સંભળાયા. પિતાની કંઈક છેલ્લી ઈચ્છા હશે એમ માની એણે પેટી નીચે મૂકીને ખોલી. પેલો વૃદ્ધ બાપ અંદર શાંતિથી સૂતો હતો.

'શું છે?' દીકરાએ ભારોભાર ચીડ સાથે પૂછ્યું.

'બેટા, હું જાણું છું કે તું મને ખીણમાં ફેંકી દેવા માંગે છે. મને એની સામે કોઈ વાંધો પણ નથી. મારી જિંદગી તો આમ પણ પૂરી જ થઈ ગઈ છે. પણ એક વિનંતી કરું તો તું માનીશ?'

'જલદી બોલો. શું છે?'

'મને જરૂર ફેંકી દે, પણ લાકડાની આ પેટી સાચવજે. તારાં બાળકોને પણ એ કામ લાગશે!' એટલું કહી એ દાદા શાંતિથી પાછા પેટીમાં સૂઈ ગયા. દીકરો સ્તબ્ધ બનીને દૂર ખેતરમાં રમતાં રમતાં આ બધો ખેલ નિહાળી રહેલા પોતાના દીકરાને જોઈ રહ્યો!...

ભગવાને જ્યારે પિતાની રચના કરી...

ભગવાને જ્યારે પિતાની રચના કરવાનું શરૂ કર્યું ત્યારે સૌથી પ્રથમ એણે ઊંચું અને પડછંદ માળખું બનાવ્યું. બાજુમાં ઊભેલા દેવદૂતને નવાઈ લાગી. એનાથી બોલ્યા વિના ન રહેવાયું. ખૂબ જ નમ્રતાપૂર્વક એણે કહ્યું, 'ભગવાન! ક્ષમા કરજો! પણ તમે આ કેવી વિચિત્ર રચના કરી છે? જો બાળકો સાવ નાનાં જ હોય અને જમીનથી આટલાં નજીક રહેવાનાં હોય તો પિતાની આટલી બધી ઊંચાઈ રાખવાનું મહત્ત્વ શું છે? નહીં તો એ બાળકો સાથે બરાબર લખોટી રમી શકે કે પછી નહીં તો એ ફૂંકા કે ફૂંકાળાં રમી શકે! એ બાળકોને પથારીમાં બરાબર રીતે સુવડાવી પણ નહીં શકે અને સાવ નમશે ત્યારે જ નાના બાળકને બચી ભરી શકશે. જો આવું જ થવાનું હોય તો આટલી ઊંચાઈનું મહત્ત્વ શું?'

ભગવાન હસી પડ્યા અને બોલ્યા, 'હા! એ બધી વાત બરાબર છે. પણ જો હું એને બાળકો જેવડો જ બનાવત તો પોતે પણ મોટાં થઈને ઊંચા થવાનું છે એવો ખ્યાલ બાળકો ક્યાંથી મેળવત? પોતાના પિતાની ઊંચાઈ એમના માટે પથદર્શક બની રહેશે.'

આ 'ઊંચાઈ' શબ્દ પેલા દેવદૂતને બરાબર સમજાયો નહીં.

એ પછી ભગવાને પિતાના હાથની રચના કરી. ખૂબ મોટા, નહીં જરાય સુંવાળા કે નહીં સહેજેય ફૂંણા! આંગળીઓ પણ જાડી અને બરછટ! દેવદૂતથી આ જોઈને બોલાઈ ગયું, 'ભગવાન! આ વખતે તો મારે કહેવું જ પડશે કે આ હાથ બનાવવામાં તમે માર ખાઈ ગયા છો. તમને એ ખ્યાલ હોય જ કે મોટા હાથ અતિ ચપળ નથી હોતા. એ કેમ કરીને બાળકના વસ્ત્રનાં બટન ખોલશે? પિન ખોસતાં તો એને જરા પણ નહીં ફાવે. દીકરીઓના વાળની ચોટીમાં દોરી નાખતાં એને નાકે દમ આવી જશે. લાકડાનાં રમકડાંથી રમતાં જો બાળકને ફાંસ લાગશે તો આ બરછટ અને જાડા હાથ એ નહીં જ કાઢી શકે. એટલે મને તો લાગે છે કે હજુ સંપૂર્ણ રચના નથી થઈ ત્યાર પહેલાં આમાં કંઈ સુધારો કરી નાખો તો કેવું?'

આ વખતે પણ ભગવાન હસીને બોલ્યા, 'તું સાવ સાચું કહે છે. તારી વાત સાથે હું જરા પણ અસંમત નથી. પણ તને ખ્યાલ છે કે આ મજબૂત હાથ જ ખેતર ખેડી શકશે! એ બરછટ હાથ લાકડાં પણ કાપી શકશે, અરે! કુટુંબનું પેટ ભરવા માટે એ પહાડ પણ ખોદી શકશે. એ જ મોટા હાથ નદીનો પ્રવાહ બદલી શકશે, દરિયો ખુંદી શકશે અને પોતાના નાના બાળકનું અને અન્યનું રક્ષણ કરવા શરતો પણ સજી

શકશે. નાનું બાળક સાંજે બહારથી રમીને આવશે પછી પોતાનું બિસ્સું ખાલી કરીને પથ્થરો, શંખલા, ખીલીઓ, બાકસના ખાલી ખોખાં વગેરે એ હાથમાં મૂકશે અને એમાંની એક પણ વસ્તુ પાડ્યા વિના આ મોટા હાથનો વિશાળ ખોબો એ બધું જ ઝીલી શકશે. મોટા, રુસ અને બરછટ હાથ હોવા છતાં પણ બાળકનો સુંદર ચહેરો એની હથેલીમાં આસાનીથી આવી શકશે!

નવાઈ સાથે દેવદૂત સાંભળી રહ્યો. આવો વિચાર તો એણે કયો જ નહોતો. ભગવાન હવે પિતાના લાંબા અને મજબૂત પગની રચના કરી રહ્યા હતા. એણે પગની સાથે ખૂબ વિશાળ ખભાની રચના પણ પૂરી કરી. પછી દેવદૂત સામે જોયું. દેવદૂત જાણે 'ભગવાનના પોતાની સામે જોવાની જ રાહ જોઈ રહ્યો હોય તેમ બોલી ઊઠ્યો, ભગવાન! આટલા પહોળા અને લાંબા પગ હશે તો બાળક એના ખોળામાં ઊંઘી કેવી રીતે શકશે? નાનકું બાળક પોતાના પિતાને વહાલ કરતાં કરતાં બે પગ વચ્ચેથી પડી નહીં જાય? અને એના આટલા બધા પહોળા ખભા શું કામ બનાવ્યા છે?'

ખડખડાટ હસતાં હસતાં ભગવાન બોલ્યા, 'અરે ભાઈ! માતાનો ખોળો તો મેં બનાવ્યો જ છે. અને એ બાળક માટે પર્યાપ્ત છે. આ મજબૂત પગ તો બાળક જ્યારે સાઈકલ ચલાવતાં શીખશે ત્યારે એની પાછળ દોડવા માટે છે. હળની પાછળ મજબૂત રીતે ચાલવા માટે છે. પેટિયું રળવા માટે થાક્યા વિના રઝળપાટ કરવા માટે છે. બાળક માટે લીમડા પરથી લીંબોળીઓ પાડવા તેમજ આંબલી પરથી કાતરા ઉતારવા ઝાડ પર ચડવા માટે છે. અને આ વિશાળ ખભા ઉજાણીએથી પાછા આવતાં કે સરકસમાંથી મોડી રાત્રે છૂટ્યા પછી પાછા ફરતાં બાળક માથું મૂકીને નિરાંતે ઊંઘી જઈ શકે તે માટે બનાવ્યા છે. ઘરે પહોંચતાં સુધી એ પહોળા ખભા બાળકનો આધાર બની રહેશે.'

ભગવાને પિતાના લાંબા પગની નીચે મોટા મોટા ફાફડા જેવા પંજા બનાવ્યા ત્યારે પ્રશ્ન પૂછવાને બદલે દેવદૂતે ખડખડાટ હસવા જ માંડ્યું. માંડ થોડું હસવું દબાવીને એણે કહ્યું, 'સાચું કહું પ્રભુ! હવે તો ખરેખર હદ થાય છે. આવા મોટા ફાફડા જેવા પગના પંજા બાળકોને બિવડાવશે. નાનકડા ઘરમાં એનાં રમકડાં કે ઘરઘર રમતાં ગોઠવેલાં એના રાચ-રચીલાને કચરી નાખશે. બધું ઠેભે ચડાવશે. નદીના કાંઠે રેતીમાં બનાવેલું બાળકનું ઘર એ ખ્યાલ વગર જ ઉડાડી દેશે! એટલે હું કહું છું કે તમે ફરી એક વાર વિચાર કરી જુઓ. નહીં તો મને આવા ફાફડા જેવા પગની રચના પાછળનો ભેદ સમજાવો!'

મુક્ત હાસ્ય સાથે ભગવાન બોલ્યા, 'અરે નાદાન ફરિશ્તા! કારણ અને વજૂદ વગર હું કંઈ પણ બનાવું ખરો? તને જે પગ ફાફડા જેવા લાગે છે, એ પગ પર પગ મૂકીને નાનકડું બાળક પાગલો પા... મામાને ઘેર રમવા જા!' તેમજ 'ઢીચકા

ઢમણ...' જેવી રમતો રમી શકશે. એ પગ પર પગ મૂકી એ ચાલશે. એ પગના મોટા બૂટમાં રેતી, પથ્થર અને કંઈકેટલીયે વસ્તુઓ ભરવાની રમતો એ રમી શકશે. અને એ સિવાય પણ મક્કમ રીતે જમીન પર મુકાતાં એ પગલાં એનામાં આત્મવિશ્વાસ પ્રેરશે.'

દેવદૂત વિચારમાં પડી ગયો. ધીમે ધીમે એને બધું સમજાતું જતું હોય તેવું લાગતું હતું.

રાત થઈ ગઈ હતી. ભગવાન હવે પિતાનો ચહેરો બનાવી રહ્યો હતો. પિતાની રચનાનો એ અંતિમ તબક્કો હતો. જેવો ભગવાને પિતાનો દંઢ અને કડક ભાવવાળો ચહેરો કંડારી લીધો કે તરત જ દેવદૂત બોલી ઊઠ્યો, 'ભગવાન, તમે પિતાની સંપૂર્ણ રચના તો બરાબર કરી પરંતુ માતાના ચહેરાની જોડે તો આ ચહેરો ન જ આવે! ક્યાં એક માનો ચહેરો અને ક્યાં પિતાનો?'

આ વખતે ભગવાન હસ્યા નહીં. ખૂબ જ ગંભીર બની ગયા. પિતાના તૈયાર શિલ્પની આંખોમાં એમણે એક એક આંસુ મૂક્યું. એ સાથે જ એ દંઢ અને કડક દેખાતો ચહેરો ભાવવાહી બની ગયો. એ કડક લાગતી આંખોમાં કરુણા છલકાઈ આવી. પછી ભગવાને દેવદૂત સામે જોઈને કહ્યું, 'હવે જો! પિતા પણ માતાની જેટલો જ પ્રેમ પોતાનાં બાળકોને કરશે. મા જેવી જ કરુણા હું એના હૃદયમાં પણ મૂકું છું. એ પણ પોતાના બાળક માટે જીવ સુધ્ધાં આપી દેવા તૈયાર રહેશે. બાળકનો ગોઠણ છોલાશે ત્યારે એના હૃદયમાં પણ સબાકો આવશે. બાળક દુઃખથી પીડાતું હશે ત્યારે લાગણીનો ડૂમો એના શબ્દોને પણ રોકી લેશે. પોતાનું બાળક સુખી થતું હશે તો એ ગમે તેવાં દુઃખો દંઢતા અને મક્કમતાથી સહન કરવા તૈયાર થઈ જશે. એના ખભે માથું મૂકી કોઈ પણ ઉંમરનું સંતાન શાતા અને સાન્ત્વન પામશે. એનું મન ભલે એ માતાની માફક ગમે ત્યારે ખોલે નહીં, પણ સ્નેહનું સરોવર એમાં હંમેશાં છલકતું રહેશે. અને આ આંસુ એ માટેની ખાતરીની મહોર છે!!'

દેવદૂત પાસે હવે એક પણ સવાલ બાકી નહોતો રહ્યો. એ ચૂપ થઈ ભગવાનને વંદન કરતો ઊભો રહી ગયો.

ભણવામાં ખૂબ જ હોશિયાર એવો અતિશ્રીમંત ઘરનો એક નવયુવક કોલેજના અંતિમ વરસની પરીક્ષાની તૈયારી કરી રહ્યો હતો. એના પિતા એ વિસ્તારના સૌથી ધનવાન અને પ્રતિષ્ઠિત ઉદ્યોગપતિ હતા. છોકરો પણ ભણવામાં ખૂબ તેજસ્વી હતો.

એક દિવસ જમવાના ટેબલ પર થતી વાતચીત દરમિયાન એના પિતાએ પૂછ્યું કે પરીક્ષાની તૈયારીઓ કેવી ચાલે છે? એના જવાબમાં દીકરાએ જવાબ આપ્યો કે ખૂબ જ સરસ અને કદાચ યુનિવર્સિટીમાં પ્રથમ નંબર આવી જાય તો પણ નવાઈ નહીં. બાપ આ સાંભળીને ખૂબ ખુશ થયો. થોડી વાર પછી એ યુવકે ફરી પૂછ્યું કે, 'પિતાજી, જો મારો પ્રથમ નંબર આવે તો ફલાણા શોરૂમમાં રાખવામાં આવેલી હોન્ડાની નવી સ્પોર્ટ્સ કાર મને ભેટમાં આપશો ખરા?'

બાપે હા પાડી. એના માટે તો આવી કારની ખરીદી એ રમતવાત હતી. પેલો યુવક ખૂબ રાજી થઈ ગયો. એ કાર ખરેખર તો એના માટે ક્ષીમ કાર હતી. એનો વાંચવાનો ઉત્સાહ અનેક ગણો વધી ગયો. મહેનતુ અને હોશિયાર તો એ હતો જ. એ ઉપરાંત એણે સાચા અર્થમાં તનતોડ મહેનત શરૂ કરી દીધી. રોજ કોલેજથી આવતાં-જતાં એ પેલા શોરૂમ પાસે ઊભો રહી હોન્ડા-સ્પોર્ટ્સ-કારને બે ક્ષણ જોઈ લેતો. થોડા દિવસો પછી જ આ કારના સ્ટિયરિંગ પર પોતાની આંગળીઓ ફરતી હશે એ વિચારમાત્ર એને રોમાંચિત કરી દેતો. એણે આ અંગે પોતાના મિત્રોને પણ વાત કરી રાખી હતી.

ધારણા પ્રમાણે જ એની પરીક્ષા ખૂબ જ સરસ રહી. યુનિવર્સિટીમાં એ પ્રથમ આવ્યો છે એવી જાણ થતાં જ એણે કોલેજ પરથી પોતાના પિતાને ફોન કરી દીધો. પોતાની ભેટની વાત પણ યાદ કરાવી દીધી. પછી એ ઘરે જવા નીકળ્યો. જેમ જેમ ઘર નજીક આવતું ગયું તેમ તેમ એના ધબકારા વધવા લાગ્યા. પોતાના આંગણમાં ગોઠવાયેલી સ્પોર્ટ્સ કાર કેવી સરસ લાગતી હશે એની કલ્પના કરતો એ ઘરે પહોંચ્યો. કમ્પાઉન્ડનો દરવાજો ખોલીને આંગણમાં એણે નજર નાખી, પણ પેલી કાર ક્યાંય દેખાઈ નહીં.

એ થોડોક નિરાશ અને ઉદાસ થઈ ગયો. કદાચ કારની ડિલિવરી પછી લેવાની હશે તેમ વિચારીને એ ઘરમાં દાખલ થયો. નોકરે એને આવીને કહ્યું કે શેઠસાહેબ એમના રૂમમાં એના આવવાની રાહ જુએ છે. દોડતો એ પિતાજીના રૂમમાં પહોંચ્યો. એના પિતાજી જાણે એના આવવાની રાહ જ જોઈ રહ્યા હોય તેવું લાગ્યું. એના

આવતાં જ એમણે ઊભા થઈ એ યુવકને ગળે વળગાડ્યો. અમીર બાપનો દીકરો હોવા છતાં બાપના પૈસે તાગડધિન્ના કરવાને બદલે દિલ દઈને ભણવાવાળા દીકરા માટે એમને કેટલું બધું જોરવ છે એવું પણ કહ્યું. પછી સુંદર કાગળમાં વીંટળેલું એક નાનકડું બોક્સ એને આપીને કહ્યું: 'દીકરા, આમ જ આગળ વધતો રહે એવા મારા આશીર્વાદ છે. આ લે તારા માટે મારા તરફથી ઉત્તમ ભેટ!' એટલું કહી બોક્સ દીકરાના હાથમાં આપી તેઓ પોતાના કામે જવા નીકળી ગયા.

પિતાના ગયા પછી દીકરાએ બોક્સ ખોલ્યું. જોયું તો એમાં પાકા પૂર્ણવાળું સોનેરી અક્ષરોથી લખાયેલું બાઈબલ હતું. 'બાઈબલ બંને હાથમાં પકડીને એ થોડી વાર એની સામે જોઈ રહ્યો. એને અત્યંત ગુસ્સો આવ્યો. બાઈબલ એમ જ ટેબલ પર મૂકીને એ વિચારમાં પડી ગયો. ઘરમાં અઢળક પૈસો હોવા છતાં પોતાની એક જ માગણી પૂરી કરવામાં બાપનો જીવ ન ચાલ્યો એ વાત એને હારોહાર કીરી ખાતી હતી. સ્પોર્ટ્સ કાર અપાવવાની હા પાડ્યા પછી પણ પિતાનો જીવ ન ચાલ્યો એનું એને ખૂબ જ લાગી આવ્યું. એ પોતે પણ સ્વમાની હતો એટલે બીજી વખત પિતા પાસે માગવાનો કે એમને યાદ અપાવવાનો તો સવાલ જ નહોતો પેદા થતો. ઘણો વખત વિચાર કર્યા પછી એણે કાગળ લીધો. એમાં ટૂંકમાં એટલું જ લખ્યું કે, 'પૂજ્ય પિતાજી, સ્પોર્ટ્સ કારને બદલે બાઈબલ અપવામાં આપનો કોઈ શુભ ઇરાદો જ હશે એમ માનું છું. પણ મારે સ્પોર્ટ્સકાર જોઈતી હતી. હું ઘરેથી જાઉં છું. ક્યાં જાઉં છું તે નહીં કહું. જ્યારે તમારી સમક્ષ પૈસાદાર બની જઈશ ત્યારે જ હવે તમને મોં બતાવીશ. એ જ.... પ્રજ્ઞામ.'

ચિઠ્ઠી બાઈબલના બોક્સ પર મૂકી એ ઘરેથી નીકળી ગયો. નોકરોએ એને પાછો વાળવાની અને ક્યાં જઈ રહ્યો છે એ જાણવાની ખૂબ કોશિશ કરી જોઈ, પરંતુ વ્યર્થ! કોઈને કંઈ પણ કહ્યા વિના એ જતો રહ્યો.

વરસો વીતી ગયાં. યુવકનાં નસીબ ખૂબ સારાં હતાં. મહેનતુ અને હોશિયાર તો એ હતો જ એટલે એણે જે બિઝનેસ શરૂ કર્યો તેમાં તેને અણધારી સફળતા મળી અને એ અતિશ્રીમંત બની ગયો. સુંદર મજાનું ઘર બનાવી એણે લગ્ન પણ કરી લીધાં. વચ્ચે વચ્ચે એને પોતાના પ્રેમાળ પિતા યાદ આવી જતા. પરંતુ એ પ્રેમાળ ચહેરા પાછળ રહેલો કંજૂસ માણસનો ચહેરો એને તરત જ દેખાતો. માતાના મૃત્યુ પછી પોતે આઠલા વરસમાં એક સ્પોર્ટ્સ-કાર જ માગી અને અઢળક પૈસો હોવા છતાં એના પિતાએ કારને બદલે સુફિયાણી ફિલોસોફી ઝાડવા ફક્ત બાઈબલ જ આપ્યું. એ યાદ આવતાં જ એનું મન કડવાશથી ભરાઈ જતું.

પરંતુ એક દિવસ વહેલી સવારથી જ ન જાણે કેમ એને એના પિતાની યાદ ખૂબ જ આવતી હતી. હવે તો એ ઘણા વૃદ્ધ પણ થઈ ગયા હશે. કંઈ નહીં તો એમની સાથે વાત તો કરવી જ જોઈએ. વૃદ્ધ માણસોને સંતાનોના અવાજથી પણ શાતા વળતી હોય છે. પિતા સાથે ફોન પર વાત કરવાની એને અતિતીવ ઇચ્છા થઈ આવી. આમેય સમયની સાથે દરેક ગુસ્સાનું કારણ નાનું થતું જાય છે અને એકાદ દિવસ એવો પણ આવે કે માણસને એમ થાય કે, 'અરે! આવા નાના અને વાહિયાત કારણ માટે આપણે આટલા બધા ગુસ્સે થયા હતા?!' આવું જ કંઈક એ યુવાનની સાથે બની રહ્યું હતું.

એણે ફોન લઈ પોતાના ઘરનો નંબર ઘુમાવ્યો. સામા છેડે જ્યારે કોઈએ ફોન ઊંચક્યો ત્યારે તો એના ધબકાસ ખૂબ વધી ગયા હતા. પિતાજી સાથે પોતે કઈ રીતે વાત કરી શકશે એની અવઢવ સાથે એણે 'હેલો!' કહ્યું. પણ એને નિરાશા સાંપડી. સામા છેડે એના પિતાજી નહોતા પણ ઘરનો નોકર હતો.

નોકરે કહ્યું કે, 'શેઠસાહેબ તો અઠવાડિયા પહેલાં અવસાન પામ્યા. તમે પોતાનું સરનામું જણાવેલ નહીં એટલે તમને જાણ શી રીતે કરી શકાય? પણ મરતાં સુધી તમને યાદ કરીને રડતા હતા. એમણે કહેલું કે તમારો ફોન ક્યારેય પણ આવે તો તમને બધો કારોબાર સંભાળવા બોલાવી લેવા. એટલે તમે આવી જાવ!'

પેલા યુવક પર તો જાણે વજાઘાત થયો. પોતાના પિતાને એમની છેલ્લી ક્ષણોમાં પણ મળી ન શકાયું એ વાતની વેદનાએ એના હૈયાને વલોવી નાખ્યું. પણ હવે શું થાય? પોતાના ઘરે પાછા જવાની ઇચ્છા સાથે એણે સહકુટુંબ વતન તરફ પ્રયાણ કર્યું.

ઘરે આવીને સીધો જ એ પોતાના પિતાના રૂમમાં ગયો. એમની છબી સામે ઊભા રહેતાં જ એની આંખો વરસી પડી. થોડી વાર આંખ બંધ કરીને એ એમ જ ઊભો રહ્યો. પછી પોતાના રૂમમાં આવ્યો. એની બધી જ વસ્તુઓ બરાબર અને વ્યવસ્થિત રીતે ગોઠવાયેલી હતી. પિતાજી ચોખ્ખાઈ અને સુઘડતાના ખૂબ જ આગ્રહી હતા, એ બરાબર દેખાઈ આવતું હતું. એવામાં એની નજર પોતાના ટેબલ પર પડેલ સોનેરી અક્ષરવાળા બાઈબલ પર પડી, આ એ જ બાઈબલ હતું જેના કારણે એણે ઘર છોડ્યું હતું. એના મનમાંથી પિતાજી માટેની બધી જ કડવાશ ગાયબ થઈ ગઈ હતી. એણે બાઈબલ હાથમાં લઈ ખોલ્યું. પ્રથમ પાના પર જ એના પિતાએ લખ્યું હતું, 'હે ભગવાન! મારા દીકરા જેવા ઉત્તમ સંતાનને ભેટ કઈ રીતે આપવી તે તું મને શિખવાડજે. એણે માગેલ વસ્તુઓ સાથે એને ઉત્તમ સંસ્કારોનો વારસો પણ આપી શકું એવું કરજે.'

એ યુવકને આજે પોતાના પિતાએ લખેલ આ શબ્દો બાઈબલના શબ્દો જેટલા જ મહાન લાગ્યા. એ શબ્દોને ચૂમવા એણે બાઈબલને હોઠે લગાડ્યું. એ જ વખતે એનાં પાનાંઓ વચ્ચે ક્યાંક છુપાયેલ એક નાનકડું કવર નીચે જમીન પર પડ્યું. પેલા યુવાને એ કવર ખોલ્યું. એમાં હોન્ડા સ્પોર્ટ્સ-કારની ચાવી અને સંપૂર્ણ ચૂકતે લખેલું પેલા શો-રૂમનું બિલ હતું. એના પર તારીખ હતી: એ પ્રથમ નંબરે પાસ થઈને આવ્યો હતો એ જ દિવસની!...

કંઈકેટલીય વાર સુધી એ નીચે બેસી રહ્યો. પછી હૃદય ફાટી જાય એટલું બધું રડ્યો. ધ્રુસકે ધ્રુસકે. એ પછી કલાકો સુધી સૂનમૂન બની એ પોતાના પિતાજીની છબી સામે જોતો રહ્યો.

ભેટ આપણે ધારીએ એ રીતે મળે તો જ આપણે એનો સ્વીકાર કરીએ એ તો કેવું? વડીલો તો ઠીક, ભગવાન તરફથી જુદી જુદી રીતે પોર્કિંગ કરાયેલ આવી કેટલી બધી ભેટોનો આપણે અસ્વીકાર કરતાં હોઈશું? કારણ એક જ કે આપણી ધારણા પ્રમાણે એનું પોર્કિંગ થયું નથી હોતું. બસ! એટલું જ!

ભગવાનની કૃપા

- ભગવાનની પાસે મેં મનની શક્તિ માંગી તો એણે મને મુશ્કેલીઓ આપી, જેથી કરીને હું વધારે શક્તિશાળી અને મજબૂત બની શકું.
- ભગવાનની પાસે મેં જ્ઞાન અને ડહાપણ માગ્યાં તો એણે મને જિંદગીની કેટલીય ગૂંચો ઉકેલવાનું અઘરું કામ સોંપી દીધું. મારી જિંદગીમાં એણે એવા એવા પ્રશ્નો ઊભા કરી આપ્યા કે જેનો ઉકેલ ખોળી કાઢવામાં ડહાપણ એની મેળે જ આવી જાય!
- ભગવાન પાસે મેં સમૃદ્ધિ માગી તો એણે મને કોઠાસૂઝ અને બુદ્ધિ આપ્યાં, જેથી કરીને હું પોતે જ આપબળે સમૃદ્ધિના શિખરે પહોંચી શકું.
- ભગવાન પાસે મેં હિંમત માગી તો એણે મને વિટંબણાઓ અને ભય મોકલી આપ્યાં, જે પસાર કરતાં હિંમત એની મેળે જ આવી જાય.
- ભગવાન પાસે મેં ધીરજ માગી, તો એણે મને એવી પરિસ્થિતિઓમાં મૂકી દીધી કે જેના કારણે મારે ફરજિયાત રાહ જોવી પડે, કલાકો સુધી શાંતિથી બેઠાં રહેવું પડે કે લાઇનમાં ઊભા રહેવું પડે.
- ભગવાન પાસે મેં પ્રેમ અને કરુણા માગ્યાં તો એણે મારી પાસે દીન-દુઃખિયાં, રોગી તેમજ મુશ્કેલીમાં સપડાયેલા માણસોને મોકલી આપ્યા, જેથી હું તેમને ચાહતાં શીખી શકું અને પ્રેમનો સાચો અર્થ સમજી શકું.
- ભગવાનને મેં મારી જિંદગી સુધારવાની પ્રાર્થના કરી તો એણે મારા માટે આગળ વધવાની ઉત્તમ તકો મોકલી આપી, જેથી હું પોતે જ મારી જિંદગીને સારી બનાવી શકું.
- એટલે કહું છું કે કેવો દયાળુ છે એ! કેટલી અસીમ કૃપા છે એની મારા પર! મારી પ્રાર્થનાઓનો એણે કેવો સરસ જવાબ આપ્યો! મેં માગ્યું એ કંઈ પણ મને ન મળ્યું પણ મારે ખરેખર જેની જરૂર હતી એ બધું જ એણે આપ્યું!

હું એટલું શીખ્યો છું... ..

- ...કે... આપણને ચાહવા માટે કોઈને મજબૂર ન કરી શકાય. પરંતુ કોઈ આપણને ચાહે તેવી વ્યક્તિ જરૂર બની શકાય. બાકીનું બધું સામાવાળા પર છોડવું પડે.
- ...કે... આપણે ગમે તેટલું જતું કરીએ તો પણ અમુક માણસો એની નોંધ સુધી નથી લેતા હોતા.
- ...કે... કોઈનો વિશ્વાસ જીતતાં વરસો લાગે, પરંતુ તોડતાં માત્ર થોડીક ક્ષણો જ!
- ...કે... આપણી જિંદગીમાં શું શું છે એના કરતાં કોણ કોણ છે એ ઘણી વાર વધારે અગત્યનું બની રહે છે.
- ...કે... બીજાની સર્વશ્રેષ્ઠ સિદ્ધિ સાથે આપણી જાતને ક્યારેય ન સરખાવવી જોઈએ.
- ...કે... એક ક્ષણમાં થઈ જતી અવિચારી ભૂલ જિંદગીભરનો માથાનો દુખાવો બની જઈ શકે છે.
- ...કે... હું જે બનવા માગતો હોઉં તે બનવામાં મારી આખી જિંદગી પણ ખર્ચાઈ જઈ શકે છે.
- ...કે... પ્રિયજનોથી છૂટા પડતી વખતે દિલમાં ઊઠતી લાગણીઓને ક્યારેય લગામ ન દેવી જોઈએ. ઉત્તમ શબ્દોથી એમના માટેનો અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવો જોઈએ. એવું પણ બની શકે કે એમને ફરી ક્યારેય મળવાનું થાય જ નહીં.
- ...કે... એવું લાગે કે હવે એક ડગલું પણ આગળ નહીં વધી શકાય તે પછી પણ ઘણું આગળ વધી શકાતું હોય છે.
- ...કે... આપણાં કૃત્યોનાં સારાં કે મારાં ફળ આપણને ગમે કે ન ગમે તો પણ આપણે જ ભોગવવાં પડતાં હોય છે.
- ...કે... કાં તો હું મારાં વલણ અને વર્તન પર કાબૂ રાખું, નહીંતર એ મારા પર કાબૂ રાખશે.
- ...કે... કોઈ પણ સાચા સંબંધની શરૂઆત ત્યારે જ થાય છે જ્યારે પરસ્પરની જરૂરિયાતો પૂરી થઈ ગયા પછી પણ એ એટલી જ હૂંફ સાથે શરૂ રહે છે.
- ...કે... આપણે ક્યારેક કીચડમાં પડીએ તો દુશ્મનો જ આપણને ઘણી વખત ઊભા કરતા હોય છે.
- ...કે... મને ક્યારેક જો ગુસ્સો આવી જાય તો ગુસ્સે થવાનો મારો અધિકાર છે. પણ એનાથી કોઈ પ્રત્યે ઘાતકી વર્તન કરવાની મને મંજૂરી નથી મળી જતી.

...કે... સાચો પ્રેમ અને સાચી મિત્રતા હંમેશાં પાંગરતાં જ રહે છે. એ ક્યારેય સ્થગિત થતાં જ નથી.

...કે... વિચાર અને વર્તનની પુખ્તતા ભૂતકાળના અનુભવોમાંથી આપણે શું શીખ્યા છીએ એનાથી આવે છે. કેટલા જન્મદિવસ ઊજવ્યા છે એની સંખ્યાથી નહીં.

...કે... કોઈ દિવસ કોઈ બાળકને એનું સપનું સાકાર કરવું અશક્ય છે એવું ન જ કહેવું. કદાચ એ આપણું કહેવું સાચું માની લે તો અનર્થ થઈ જાય.

...કે... ઘણી બધી વાર સગાંઓ હોય છે, તે વહાલાં નથી હોતાં અને વહાલાં હોય છે તે સગાં નથી હોતાં.

...કે... ગમે તેટલા સારા મિત્રો પણ આપણને ક્યારેક તો ઈજા પહોંચાડતા જ હોય છે. અને આપણે એમને માફ પણ કરવાના હોય છે.

...કે... હંમેશાં બીજા આપણને માફ કરે તેવી આશા રાખવાની સાથે આપણે આપણી જાતને માફ કરતાં પણ શીખવું જોઈએ.

...કે... આપણી ઉપર દુઃખનો પહાડ તૂટી પડે તો પણ દુનિયા એનાથી અટકી નથી જતી. એ તો આગળ ને આગળ જ ભાગતી જતી હોય છે. એટલે આપણા દુઃખનાં રોદ છાંં સાંભળવા કોઈ થંભી જાય તેવી આશા રાખવી વ્યર્થ હોય છે.

...કે... આપણા પાછલી જિંદગીના સંજોગો અને પ્રસંગો કદાચ આપણી આજ માટે જવાબદાર હોઈ શકે, પરંતુ આપણી આવતી કાલ માટે તો સંપૂર્ણપણે આપણે જ જવાબદાર હોઈએ છીએ.

...કે... સામી વ્યક્તિ જે વાત કહેવા ન માગતી હોય તે જાણવાની અતિ તાલાવેલી ન રાખવી જોઈએ. એનાથી આપણી જિંદગીમાં ઘણી વાર અણધાર્યો વળાંક પણ આવી જાય તેવું બની શકે.

...કે... બે માણસ એક જ સાથે એક જ વસ્તુ તરફ નજર નાખતા હોય છતાં બંને જુદું જુદું જ જોતા હોય તેવું બની શકે છે.

...કે... આપણાં બાળકોનો ગમે તેટલો ખ્યાલ રાખીએ તો પણ ક્યારેક તો એમના ગોઠણ છોલાવાના જ!

...કે... આપણને ક્યારેય જાણતા પણ ન હોય તેવા લોકો પણ ક્ષણવારમાં આપણું જીવન બદલી શકે છે.

...કે... બીજાઓને શું સાડું લાગશે તે પ્રમાણે જિંદગીનાં મૂલ્યો નક્કી ન કરવાં જોઈએ. આપણી જાત માટે શું ઉત્તમ છે તે નક્કી કરતાં શીખવું જોઈએ.

...કે... સાચા મિત્રોને વળગી રહેવું જોઈએ. જિંદગીની માફક એમને પણ લાગણીના દોરડાથી બાંધી રાખવા જોઈએ. એમના વગર આપણી જિંદગીમાં કંઈક ઊણપ રહી જતી હોય છે.

...કે... રોજ ફક્ત એક જ દિવસ દિલથી અને ઉત્તમ રીતે જીવી શકાય તો ખાતરીથી આખી જિંદગી ઉત્તમ રીતે જીવી શકાય.

...કે... નાસીપાસ ક્યારેય ન થવું જોઈએ. આપણે પ્રયત્ન ન છોડી દઈએ ત્યાં સુધી કોઈ પણ કામ પૂરું નથી જ થયું હોતું.

...કે... આપણે અપૂર્ણ છીએ એવું સહર્ષ સ્વીકારવું જોઈએ. ભગવાન સિવાય કોઈ સર્વાંગ સંપૂર્ણ નથી.

...કે... જીવનના રસ્તાઓ પર આવતી કસોટીઓથી ભાગીએ નહીં તો હિંમત અને બહાદુરીનો વિકાસ થતો હોય છે.

...કે... જિંદગીમાં એટલું બધું ઝડપથી ન દોડવું જોઈએ કે ક્યાંથી દોડવાનું શરૂ કર્યું હતું એ તો ભૂલી જઈએ પણ ક્યાં જવાનું છે, એ પણ ભૂલાઈ જાય!

...કે... પ્રશંસાની ભગવાનને જ નહીં, દરેક વ્યક્તિને પણ ઊંડી ઝંખના હોય છે.

...કે... નવું શીખવાથી ડરવું ન જ જોઈએ, કારણ કે જ્ઞાન પીછાં જેવું હળવું હોય છે. એનો આખો ખજાનો પણ જરાય શ્રમ વિના ઊંચકી શકાય છે.

...કે... સમય અને શબ્દોને ક્યારેય વેડફવા ન જોઈએ. એમનો ખૂબ જાળવીને ઉપયોગ કરવો જોઈએ. કારણ બંનેમાંથી એકેયને પાછા નથી વાળી શકાતા.

...કે... પ્રેમ મેળવવાની ઉત્તમ ચાવી પ્રેમ આપવો એ છે. પ્રેમને કંજૂસની માફક દિલમાં સંઘરી રાખવાથી એ ઝડપભેર અદશ્ય થઈ જતો હોય છે. જિંદગીને પ્રેમમય બનાવવી હોય તો પ્રેમને પાંખો આપી દેવી પડે.

સાચા પોલીસમેનની પ્રાર્થના

હે ઈશ્વર! મને હિંમત આપજે...

હિંમત આપજે મારી પોતાની અંદર છુપાયેલા ભયને જીતવાની...

હિંમત આપજે બહાદુરીભર્યા અને જોખમી કામો કરવાની...

હિંમત આપજે લાંચ, લાલચ અને ભષ્ટાચારથી દૂર રહી શકવાની...

હિંમત આપજે જિંદગીના જોખમે પણ મારા કર્તવ્યને નિભાવવાની...

હે ઈશ્વર! મને તું શક્તિ આપજે...

શારીરિક શક્તિ આપજે: કે જેથી હું બીજાનું રક્ષણ કરી શકું...

માનસિક શક્તિ આપજે: કે જેનાથી હું મારા ચકવી નાખતા કામનો ભાર સહન કરી શકું...

નૈતિક શક્તિ આપજે: કે જેથી હું લોકોને એ બતાવી શકું કે પોલીસનું કાર્ય પણ ઉચ્ચ અને ઉમદા છે...

આત્માની શક્તિ આપજે: કે જેથી હું મારા કાર્યને ઉત્તમ રીતે કરતાં જ તારા સુધી પહોંચી શકું...

હે ઈશ્વર! તું મને સમર્પણભાવ આપજે...

સમર્પણભાવ આપજે: મારા કામ પ્રત્યે, મારા હોદ્દા પ્રત્યે અને મારી માતૃભૂમિ પ્રત્યે...

સમર્પણભાવ આપજે: મારા સમાજ પ્રત્યે, કે જેની સલામતી મારી જવાબદારી છે...

હે ઈશ્વર! તું મને સંવેદના આપજે...

સંવેદના એ દરેક પ્રત્યે: કે જે મારામાં વિશ્વાસ મૂકી મારી પાસે આવે છે.

સંવેદના આપજે એ દરેક પ્રત્યે, જેને મારી જરૂર છે.

હે ઈશ્વર!

હું મારા સમાજની રક્ષા કરતો હોઉં ત્યારે તું મારી બાજુમાં રહેજે, પરંતુ એ લોકોની સુરક્ષાનો તો બરોબર ખ્યાલ રાખજે.

મારા ગણવેશ (યુનિફોર્મ)ને હું હંમેશાં વફાદાર રહું. મારા ચંદ્રકને હું ક્યારેય ઝાંખો ન પડવા દઉં અને ક્યારેક એ માટે જો મારે જીવ પણ આપવાનો થાય તો જરાય ન ખચકાઉં.

હે પ્રભુ! તું એટલું કરજે કે નાના-મોટા, ગરીબ-ચૈસાદાર દરેકને હું જરાયે ભેદભાવ વિના પોતાનો લાગું અને ગુનેગારો તેમજ કાયદો તોડનારા મારા નામથી પણ ધ્રુજી ઊઠે. અને એવી રીતે ફરજ બજાવતાં ક્યારેક જો હું શહીદ થઈ જાઉં તો મારાં પત્ની-બાળકો, મારા કુટુંબ અને મારા દેશની તું રક્ષા કરજે.

□

શેતાનની ચાલબાજી

એક વખત શેતાને મિટિંગ બોલાવી! માણસોમાં વધી રહેલી ભગવાનને પામવાની ખૂબ અંગે એણે પોતાના સાગરીતો સમક્ષ ચિંતા વ્યક્ત કરી. માણસોને ભગવાનના રસ્તે જતાં રોકવા માટે શું કરી શકાય એની ખૂબ ચર્ચાઓ કર્યા પછી થોડાક મુદ્દાઓ નક્કી કર્યા. પોતાના દરેક સાગરીતને ત્યાર બાદ તરત જ દુનિયાના ખૂણેખૂણે જઈ કામે લાગી જવાનું એણે ફરમાન કરી દીધું. શેતાન અને એના સાગરીતોએ નક્કી કરેલા મુદ્દાઓ હતા:

- માણસને વ્યસ્ત, અતિવ્યસ્ત બનાવી દો. અને હા, સાવ ફાલતુ વસ્તુઓમાં જ એને વ્યસ્ત બનાવવો!
- એને ખૂબ ખર્ચ કરવા પ્રેરવો. કામની કે નકામી વસ્તુઓ ખરીદી ખરીદીને એને ઘર ભરવા દો!
- અનહદ અને ગજા બહારના ખર્ચાઓને પહોંચી વળવા માટે એને લોન લેવી પડે તેવું કરો. અઠવાડિયે એક વખત આંટો મારવા નીકળતો હોય તો પણ એની પાસે મોંઘીદાર મોટર ખરીદાવો. એનું બાકીનું જીવન આમ જ ખોટા ખર્ચા કરવામાં અને લોનના હપ્તા ભરવામાં પસાર થવું જોઈએ!
- એમનાં બાળકોને ખૂબ ઠઠારાવાળી શાળાઓમાં દાખલ કરવા પ્રેરો. દરેક વિષયના ટ્યૂશન માટે હજારોની ફી પડાવતા ક્લાસીસમાં ભરતી થવાનો એમનાં બાળકો આગ્રહ રાખે તેવું કરો.
- આ ખર્ચાઓને પહોંચી વળવા એ માણસને લાંચ લેતો કરી દો. બાળકોની માતાઓને પણ કમાવા જવું પડે તેવી કૃત્રિમ આર્થિક તંગી ઘરમાં ઊભી કરો. દિવસનો મોટા ભાગનો સમય મા-બાપ ઘરની બહાર જ રહે તેવું કરો જેથી સંસ્કારસિંચન જેવી કોઈ પ્રક્રિયા ઘરમાં થઈ શકે જ નહીં!
- ટેલિવિઝન, વીડિયો, ટેપ, ફિલ્મો, મલ્ટિપ્લેક્સ થિયેટર્સ એમના મગજમાં એવાં ભરાવી દો કે એના વગર એને ચાલે જ નહીં. દેશી-વિદેશી સંગીત કે ગીતોના ઘોંઘાટથી એના ઘરના તેમજ આસપાસના વાતાવરણને એવું ભરી દો કે શાંતચિત્તમાં ઊઠતા આત્માના નાજુક અવાજને એ પારખી શકે જ નહીં. એની શાંતિને વિશ્વબ્ધ બનાવી દો.

- કોમ્પ્યુટર અને ઇન્ટરનેટનું અજાયબ વળગણ ઊભું કરો. ઈ-મેઇલ, વોઇસ-મેઇલ અને ચેટિંગનું એને બંધાણ કરાવી દો. કલાકોના કલાકો એ ચેટિંગમાં કે ઇન્ટરનેટ સર્ફિંગમાં વેકફી નાખે એવી રચના કરી દેવી.
- ટેલિવિઝનમાં એને ભ્રમિત કરી નાખે તેવા કાર્યક્રમો બનાવડાવો. સંબંધોની વિચિત્ર માયાજાળવાળી અને ભપકાઓની ઝાકમઝોળવાળી સિરિયલો શરૂ કરાવો. ઉગ્ર અને સંસ્કારી સંબંધોની હસ્તીનો છેદ જ ઊડી જાય તેવું જ ટેલિવિઝનના માધ્યમથી પીરસો. એકેએક ઘરને એનાથી પ્રભાવિત કરી નાખો.
- ચોવીસ કલાક આડા-અવળા, કામના-નકામા તેમજ ઢંગધડા વિનાના સાચા-ખોટા સમાચારો આપતી ન્યૂઝચેનલો રચો. પક્ષપાતોથી રાચતાં છાપાંઓના ઢંગલા દરેક વ્યક્તિના ટેબલ પર કરી દો.
- ધાર્મિક મંડળો, વાડાઓ, સંપ્રદાયો તેમજ ધર્મોને અંદરો-અંદર ઝઘડાવો. પોતે તેમજ પોતાનો ધર્મ કે સંપ્રદાય જ બીજાથી ઊંચો તેવા મિથ્યા ખ્યાલથી એમના મનને બરાબર પ્રદૂષિત કરી દો. એ બધું એ હદે કરી નાખો કે ધર્મની નિર્મળ શાંતિ, પ્રેમ કે સમાનતાના ભાવનો એમને વિચાર સુધ્ધાં ન આવી શકે.
- લોટરી, જુગાર, સડો, શેરબજાર વગેરેની માયાજાળમાં એ શાના માટે આ બધું કરી રહ્યો છે, એ પણ ભૂલી જાય એવું કરી નાખો.
- ટૂંકમાં, પોતાની અંદરનો ખાલીપો એને જરાય ન દેખાય એવી ભ્રમની જાળ રચી દો, જેથી એને પોતે સાચી રીતે અને સારાં કારણ માટે જ જીવી રહ્યો છે એવું હંમેશાં લાગ્યા કરે. ભગવાનની, સાચા ધર્મની કે આતમ-તત્ત્વની ઓળખની એને જરા પણ જરૂરિયાત જ ન લાગે!

બસ! આટલા મુદ્દાઓની યાદી બરાબર પાકી કરીને શેતાનના સાગરીતો દુનિયાને ખૂણેખૂણે પહોંચીને કામે લાગી ગયા. ભગવાને ઉપરથી દૃષ્ટિ ફેંકી. એમની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં, એમનું હૈયું દ્રવી ગયું, કારણ કે શેતાન અને એના સાગરીતો મહદંશે સફળ થઈ ચૂક્યા હતા. દુનિયાની શરૂઆત પછી કદાચ પ્રથમ વાર!...

મારા મિત્રોને વિનંતી....

મારા માટે આટલું કરશો?

- એક એવો દિવસ જરૂર આવશે જ્યારે માનું નિશ્ચેતન શરીર કોઈક દવાખાનાની એકાદ પથારી પર સફેદ ચાદરથી ઢંકાઈને પડ્યું હશે. જીવન અને મૃત્યુની ઘટમાળથી વ્યસ્ત એવા એ દવાખાનાના કોઈક ડૉક્ટર આવીને એવું કહેશે કે મારી જિંદગી હવે પૂરી થઈ ગઈ છે. મારા વહાલા મિત્રો! એ વખતે મારી થોડીક વિનંતીઓને ધ્યાનમાં લેશો તો હું યુગો યુગો સુધી તમારો ઋણી બની જઈશ. બસ! આટલું કરી શકશો?
- મશીનોના સહારે હું થોડાક દિવસ કે મહિના વધારે જીવું એવું ન કરશો. કુદરતી રીતે મારા શ્વાસ તેમજ ધબકારા બંધ થાય પછી કૃત્રિમ રીતે એને ફરીથી શરૂ ન કરશો. કુદરતી મૃત્યુથી જ મને વિદાય થવા દેજો.
- મારી પથારીને મરણપથારી એટલે કે મૃત્યુશય્યા (Death Bed) ન કહેશો. એને જીવનશય્યા કહેજો. અને એ પથારી પરથી હું હવે પછી જે કંઈ હું તે કરવા કોશિશ કરજો. બની શકે તો એ બધું જ કરજો.
- મારું હૃદય એવા કોઈ માણસની છાતીમાં આરોપજો કે જેના પોતાના હૃદયે એને પારાવાર વેદના સિવાય બીજું કંઈ જ ન આપ્યું હોય.
- મારું બધું જ લોહી શરીરમાંથી કાઢી લેજો. એ ખરાબ થાય તે પહેલાં જ એને વાહન અકસ્માતમાં ગંભીર રીતે ઘવાયેલ કોઈ નવયુવાનને ચકાવજો જેથી ભવિષ્યમાં કોઈક દિવસ એને પોતાના પૌત્ર કે પૌત્રીઓને ઘરના આંગણમાં ધિંગામસ્તી કરતાં જોવાનો મોકો મળે.
- મારી એક એક કિડની એવા બે માણસોને દાનમાં આપજો કે જે ડાયાલિસિસની મદદથી જીવી રહ્યા હોય. જેને ખભે હજુ ઘણી બધી જવાબદારી હોય કે એમાંનો એકાદ એવો બાપ હોય જેને હજુ પોતાની દીકરીને સાસરે વળાવવાની બાકી હોય.
- મારી એક એક આંખ એવા ચક્ષુહીન એક એક બાળકને આપજો જેણે જનમ લીધા પછી ક્યારેય સૂર્યપ્રકાશ, ફૂલડાંઓ કે પતંગિયાંઓને જોયાં જ ન હોય. એમની આંખ જ્યારે મેઘધનુષ્ય જોશે અને આનંદથી ચમકી ઊઠશે ત્યારે ખાતરીથી કહું છું કે એમાં ચમકતા રંગોરૂપે હું જ પથરાઈ જઈશ.
- મારાં હાડકાં, સ્નાયુઓ અને સ્નાયુઓના એક એક તાંતણાને તેમજ મારી ચેતાઓના એક એક તંતુઓને લઈને જેટલાં બની શકે તેટલાં એવાં બાળકોમાં પ્રત્યારોપણ કરજો કે જેઓ સ્નાયુ, હાડકાં કે ચેતાઓની બીમારીના કારણે ચાલી ન શકતાં

હોય. એ લોકો દોડાદોડી કરીને આંગણું ભરી દે ત્યારે એ એક એક તાંતણાંરૂપે હું સહસ્ર સ્વરૂપ ધારણ કરીને ખીલી ઊઠ્યો હોઈશ.

- મારા મગજનો ખૂણેખૂણો ખોતરીને એમાંથી કોષો લઈ લેજો. તમારા વિજ્ઞાનની ચમત્કારિક શોધો વડે એ કોષો કોઈ મૂંઝા બાળકના મગજમાં આરોપજો જેથી એકાદ ચળકતો પથ્થર જડતાં જ એ બૂમ પાડી શકે કે... જો મા! જોઈ લે મને શું જડ્યું?!... અને મારા કાનની ચેતાના કોષો કોઈ જન્મજાત બહેરી દીકરીના કાનની ચેતાના તંતુમાં આરોપજો જેથી એ પોતાની બારીની બહાર ત્રમઝટ વરસતા વરસાદનો અને આંબાની ડાળીઓમાં ફૂજતી કીચલનો અવાજ સાંભળી શકે.
- મારી ચામડી લઈ એવા યુવાન કે યુવતીના ચહેરા પર આરોપજો કે જે લોકો દાઝી ગયા પછી કે અકસ્માત પછી પોતાનો વિકૃત થઈ ગયેલો ચહેરો જોતાં ગભરાતાં હોય. મારી ચામડીથી એમને એક નવો વિશ્વાસ અને જીવન જીવવા જેવું છે એવી નવી શ્રદ્ધા આપજો.
- બસ! બાકી જે કંઈ વધે તેને બાળી નાખજો. પછી એ રાખને બાળકી રમતાં હોય તેવી જગ્યાએ વેરીને ત્યાં સુંદર ફૂલો ઉગાડજો.
- હા! આ બધા પછી પણ કંઈ દાટવા કે દફનાવવાની ઈચ્છા થાય તો મારા દોષોને દફનાવજો. મારી નબળાઈઓ, બીજા પ્રત્યેની ઈર્ષ્યા, દ્રેષ તેમજ મારાં ખોટાં કામોને ઊંડો ખાડો ખોદીને દાટી દેજો. ખાડો એટલો ઊંડો કરજો કે એ બધું ક્યારેય બહાર ન આવે.
- મારાં સઘળાં પાપ શેતાનપ્રેરિત છે. એ બધાં એને સુપરત કરજો. અને મારા આત્માને સાચવી, સંભાળીને પ્રાર્થનાના માધ્યમ વડે પરમકૃપાળુ પરમાત્માને અર્પણ કરી દેજો.
- કદાચ ક્યારેક પણ મને યાદ કરવાની ઈચ્છા થાય તો એકાદ સાડું કામ કરજો. એક રડતાં બાળકને હસાવજો, કોઈને મુશ્કેલીના સમયમાં મદદ કરજો. જો એ શક્ય ન હોય તો એને હિંમત રહે તેવા બે શબ્દો કહેજો અને એ પણ ન બની શકે તો એના માટે પ્રાર્થના કરજો.

મારા વહાલા મિત્રો! મને ગળા સુધી ખાતરી છે કે જો તમે લોકો આટલું જ કરશો તો હું ક્યારેય નહીં મરું. હા! વરસોનાં વરસો સુધી હું તમારી જોડે જ હોઈશ. મૃત્યુ પામવા છતાં જીવતો જ રહીશ!

બાળકો અને ભગવાન!

પરદેશની એક પ્રાથમિક શાળાનાં દસ વરસથી નાનાં બાળકોને ભગવાનને પત્ર લખવાનું કહેવામાં આવ્યું. એ પત્રોમાંથી થોડાંક વાક્યો જ અહીં મૂક્યાં છે.

- હે ભગવાન! તું કેટલું બધું કામ કરે છે! જગતની દરેકેદરેક પ્રવૃત્તિ તેમજ વ્યક્તિનો તું ખ્યાલ રાખે છે. તો હું પ્રભુ, તું વેકેશન પર જાય ત્યારે આ બધું કોણ સંભાળે છે? - જેન.
- સાચું કહું ભગવાન? પ્રાર્થનાના સમય સિવાય પણ હું ઘણી બધી વખત તારા વિશે વિચારું છું. - ઇલિયોટ
- ભગવાન! હું હંમેશાં એવું માનતી હતી કે નારંગી અને જાંબલી રંગ એકસાથે પૂરો તો ક્યારેય સારા ન લાગે, પરંતુ ગઈ કાલે તારી ખીલવેલ સંધ્યાના રંગો જોયા પછી મારી એ માન્યતા જ બદલાઈ ગઈ. - માર્ગરિટ
- એક ખાનગી વાત પૂછી લઉં ભગવાન? તમે ખરેખર અદૃશ્ય છો કે પછી એ કોઈ ચાલાકી - ટ્રિક છે? - લ્યૂસી
- હું ભગવાન, શું મારા પપ્પા નરકમાં જશે? મારી મા કહેતી હતી કે જો મારા પપ્પા ઘરમાં ખરાબ શબ્દો બોલશે તો જરૂર નરકમાં જશે! - અનિતા
- ભગવાન, સાવ સાચેસાચું કહેજો હો! તમે ખરેખર જિવાઈને આવું જ બનાવવાનું નક્કી કરેલું કે પછી અકસ્માતે જ એ આવું લાંબી ડોકવાળું બની ગયું હતું? - નોર્મા
- હું ભગવાન! માણસોને મરી જવા દઈને નવા બનાવ્યા કરવાની ઝંઝટ કરવા કરતાં હાલમાં જે જીવતા છે, એ બધાને કાવમ રાખી દો તો કેવું? - જેન
- હું ભગવાન, આ બધા દેશોની આસપાસ રેખાઓ કોણ દોરે છે? - નાન
- હું ભગવાન, તમે રવિવારે જ પ્રાર્થનાનો દિવસ કેમ રાખ્યો છે? અમારા માટે એકાદ દિવસ તો આખો રજાનો ન રહેવો જોઈએ? - ટોમ
- હે પ્રભુ, મને એક નાનકડો વછેરો મોકલી આપો ને! એમ કરો, મોકલી જ આપજો, કારણ કે મેં આ પહેલી વખત જ તમારી પાસે કંઈક માંગ્યું છે. વિશ્વાસ ન આવે તો મારા ખાતાની ચોપડીમાં તમતમારે જોઈ લેજો! - બ્રુસ
- હે પ્રભુ! ફરી વખત મને જો આ પૃથ્વી પર જનમ આપો તો મને જહોન ન જ બનાવતા, કારણ કે હું એને ખૂબ જ નફરત કરું છું! - ડેનિસ
- સાચું કહું ભગવાન, મારો નાનો ભાઈ ઉંદરડો જ છે. મારી બધી વસ્તુઓ એ કાપી નાખે છે. બસ, એને એક પૂંછડી ઉગાડી દેજો, હા!... હા!... - ડેની

- ભગવાન! હું મોટો થઈને મારા ડેડી જેવો બનવાની ઇચ્છા રાખું છું. પણ હા, મને આખા શરીરે એમના જેટલા વાળ ન ઉગાડતા! - સામ
 - હે ભગવાન, તમે મારી જરા પણ ચિંતા કરતા નહીં! રસ્તો ઓળંગતી વખતે હું બંને તરફ બરાબર જોઈ લઉં છું! - ડીન
 - તમે તો બધાને જોઈ શકો છો અને બધું જ જોઈ શકો છો ને પ્રભુ? આ રવિવારે તમે ચર્ચમાં જોજો, હું તમને મારા નવા બૂટ બતાવીશ! - મિકી
 - તમે બાઇબલમાં લખ્યું છે તે પ્રમાણે હું પણ ૮૦૦ વરસ જીવી શકું એવું કંઈક કરી આપજો ને ભગવાન! - ક્રીસ
 - ભગવાન, અમને નિશાળમાં આજે એવું શિખવાડ્યું કે થોમસ આલ્વા એડિસને લાઇટબલ્બની શોધ કરી. પણ ચર્ચના પાદરી તો કહેતા હતા કે પ્રકાશ તમે બનાવ્યો છે. તો જોઈ લેજો, ક્યાંક એડિસને તમારી શોધ પોતાના નામે તો નથી ચડાવી દીધી ને?! - ડોના
 - તમે મને નાનો ભાઈ મોકલી આપ્યો એ બદલ તમારો આભાર ભગવાન, પણ મારે તો નાનકડું ગલ્પડિયું જોઈતું હતું! - જોઈસી
 - ભગવાન હું ખાતરીપૂર્વક કહી શકું છું કે આ જગતની દરેકેદરેક વ્યક્તિને ચાહવી તારા માટે ખૂબ જ અઘરું અને કપરું કામ બની રહેતું હશે, નહીં! અમારા ઘરમાં તો અમે ચાર જ જણ છીએ છતાં એકબીજાને નથી ચાહી શકતાં! - જહોન
- (આ વાંચતી વખતે એવી પ્રતીતિ થાય છે કે બાળકો ભગવાનની ઘણા જ વધારે નજીક હોય છે. ઉપરાંત આપણા વ્યવહારો તેમજ વર્તનની એમના પર કેવી છાપ પડે છે તેનો પણ નિદેશ આ નાનકડા દેવદૂતો કરી દે છે!)